

**PUŁTUSK
REWITA
LIZACJA**

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Pułtusk na lata 2025–2035

wersja
skierowana do opiniowania
i konsultacji społecznych

maj 2025

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Pułtusk na lata 2025-2035

Opracowanie:

Urząd Miejski w Pułtusk
Rynek 41
06-100 Pułtusk

PROJEKTY MIEJSKIE
pomagamy miastom mądrze się rozwijać

Projekty Miejskie

www.projektymiejskie.pl

Zespół redakcyjny:

Urząd Miejski w Pułtusk:
Danuta Łada
Monika Wojtczak

Projekty Miejskie:
dr Rafał Gajewski
Andrzej Brzozowy
Dariusz Brzozowski

Dziękujemy wszystkim osobom oraz podmiotom zaangażowanym w proces powstania tego dokumentu.

Materiał fotograficzny przedstawiony w opracowaniu stanowi opracowanie własne autorów z wyłączeniem wskazania odrębnego źródła fotografii.

Spis treści

Wprowadzenie.....	5
1. ZASADY PRAC NAD PROGRAMEM	7
1.1. Logika prac nad programem	7
1.2. Ocena dotychczasowych efektów procesu rewitalizacji.....	8
1.3. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych i interesariuszy rewitalizacji na etapie prac nad programem	10
2. SZCZEGÓŁOWA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI.....	12
2.1. Ogólna charakterystyka obszaru rewitalizacji.....	12
2.2. Diagnoza zjawisk społecznych	15
2.4. Diagnoza zjawisk przestrzenno-funkcjonalnych	29
2.3. Zasoby dotyczące dziedzictwa kulturowego.....	42
2.5. Diagnoza zjawisk gospodarczych	47
2.6. Diagnoza zjawisk środowiskowych	51
2.7. Diagnoza zjawisk technicznych	57
2.8. Synteza diagnozy obszaru rewitalizacji wraz z analizą problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych, w tym wzajemnych powiązań gospodarczych, społecznych i środowiskowych.	61
Problemy i potrzeby.....	62
Potencjały rozwojowe.....	62
Wzajemne powiązania gospodarcze, społeczne i środowiskowe	63
3. SPOSÓB REALIZACJI DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH GMINY	64
3.1. Strategia Rozwoju Gminy.....	64
3.2. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych	64
3.3. Inne dokumenty strategiczne gminy	65
4. OPIS WIZJI STANU OBSZARU REWITALIZACJI PO PRZEPROWADZENIU DZIAŁAŃ W ZAKRESIE REWITALIZACJI	66
5. CELE REWITALIZACJI ORAZ ODPOWIADAJĄCE IM KIERUNKI DZIAŁAŃ SŁUŻĄCYCH ELIMINACJI LUB OGRANICZENIU NEGATYWNYCH ZJAWISK.....	68
6. PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE	70
6.1. Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne	71
6.2. Charakterystyka pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych	101

7. MECHANIZMY INTEGROWANIA DZIAŁAŃ ORAZ PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH	109
8. SZACUNKOWE RAMY FINANSOWE PROGRAMU	111
8.1. Ramy finansowe realizacji Programu.....	111
8.2. Potencjalne źródła finansowania Programu	111
8.2.1. Środki europejskie	112
8.2.2. Inne potencjalne zewnętrzne źródła finansowania	113
9. STRUKTURA ZARZĄDZANIA PROGRAMEM	118
9.1. Opis struktury zarządzania realizacją GPR.....	118
9.2. Koszty zarządzania	119
9.3. Ramowy harmonogram realizacji GPR	121
10. SPOSÓB ZAPEWNIENIA UDZIAŁU INTERESARIUSZY W PROCESIE REWITALIZACJI	124
10.1. Współpraca ze stroną społeczną i otoczeniem gospodarczym.....	124
10.2. Komitet Rewitalizacji	124
11. SYSTEM MONITOROWANIA I OCENY PROGRAMU	126
11.1. Monitorowanie postępów realizacji Programu	126
11.2. Ocena aktualności i stopnia realizacji Programu	129
12. ZMIANY ZWIĄZANE Z WDRAŻANIEM PROGRAMU.....	131
12.1. Zmiany w uchwałach dotyczących polityki mieszkaniowej gminy.....	131
12.2. Specjalna Strefa Rewitalizacji	131
13. SPOSÓB REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI W ZAKRESIE PLANOWANIA I ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	132
13.1. Plan ogólny	132
13.2. Miejskowe plany zagospodarowania przestrzennego	132
13.3. Miejskowy Plan Rewitalizacji	132
SPIS TABEL.....	133
SPIS RYCIN.....	134
SPIS FOTOGRAFII.....	135
ZAŁĄCZNIKI	137

Wprowadzenie

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Pułtusk na lata 2025-2035 (dalej jako GPR lub Program) jest dokumentem opracowanym w oparciu o przepisy ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, a także dokumentem pełniącym rolę strategii terytorialnej (strategii IIT), zgodnie z Rozporządzeniem ogólnym 2021/1060 oraz z ustawą z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027. Dokument ten jest także zgodny z treścią „Zasad realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027” wydanych przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego.

W art. 2 ust. 1 ustawy o rewitalizacji, rewitalizację zdefiniowano jako proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji. Proces rewitalizacji ma w pierwszej kolejności charakter społeczny, a jego celem jest poprawa jakości życia i aktywna pomoc w rozwiązaniu problemów mieszkańców, żyjących w tych częściach miast i gmin, które z różnych powodów znajdują się w trudnym położeniu. Jak wynika z ustawy o rewitalizacji i inaczej niż w przypadku innych dokumentów strategicznych obowiązujących w Gminie Pułtusk, postanowienia GPR koncentrują się na wybranym fragmencie miasta (obszarze rewitalizacji), co ma na celu maksymalnie efektywne wykorzystanie zasobów i środków finansowych miejskich instytucji i ich partnerów.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Pułtusk na lata 2025-2035 to kierunkowy i ramowy dokument, który ma na celu integrować realizację przedsięwzięć o charakterze społecznym, gospodarczym, środowiskowym, funkcjonalno-przestrzennym oraz technicznym. Określenie celów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych poprzedzone zostało opracowaniem szczegółowej diagnozy obszaru rewitalizacji, uwzględniającej analizę jego problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych. W celach GPR i sposobie jego realizacji uwzględniono podejście zintegrowane, a w dokumencie zdefiniowano również listę przedsięwzięć rewitalizacyjnych (projektów). Wskazano również sposób zarządzania procesem rewitalizacji w mieście.

Podczas prac nad dokumentem szczególny nacisk położono na możliwie szerokie zaangażowanie interesariuszy procesu rewitalizacji. Na każdym etapie prac nad GPR uwzględniono w związku z tym potrzebę zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób ze specjalnymi potrzebami, równości płci i niedyskryminacji. W toku organizacji procesu

konsultacji społecznych uwzględniono tym samym treść „Zasad realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027”.

Opinie i propozycje zgłaszane przez interesariuszy procesu rewitalizacji podczas prac nad GPR były równie ważne z obiektywnymi miernikami sytuacji społeczno-gospodarczej na obszarze rewitalizacji. Połączenie ilościowych i jakościowych metod pozyskiwania i analizy danych stanowi podstawę do założenia, że interwencja w obszarze rewitalizacji będzie prowadzona na właściwym obszarze i przy pomocy narzędzi adekwatnych do zidentyfikowanych potrzeb, wyzwań, barier, deficytów i potencjałów.

W latach poprzedzających opracowanie GPR w Gminie Pułtusk wdrażano *Gminny Program Rewitalizacji Miasta Pułtusk na lata 2016-2025*, a jeszcze wcześniej – przyjęty w 2005 roku *Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Pułtusk*. Do najważniejszych dotychczasowych przedsięwzięć realizujących cele procesu rewitalizacji w Gminie Pułtusk należą np. projekty aktywizujące seniorów realizowane w Dziennym Dom „Senior+”, działającym w ramach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej; utworzenie Centrum Dziedzictwa Kulturowego w kompleksowo zmodernizowanej kamienicy przy ul. Rynek 13; poprawienie stanu nawierzchni Rynku Pułtuskiego oraz modernizacja zabytkowej Wieży Ratuszowej (Muzeum Regionalne w Pułtusku); czy też zagospodarowanie przystani miejskiej i terenu przy ul. Solnej w Pułtusku. Doświadczenia z planowania i realizacji tych oraz innych działań realizowanych przez Urząd Miejski w Pułtusku oraz jego partnerów stanowiły istotny zasób przy pracach nad GPR.

1. ZASADY PRAC NAD PROGRAMEM

1.1. Logika prac nad programem

Podstawą do rozpoczęcia prac nad *Gminnym Programem Rewitalizacji Gminy Pułtusk na lata 2025-2035* była uchwała Nr III/19/2024 Rady Miejskiej w Pułtusku z dnia 19 czerwca 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Pułtusk. Wcześniej, w dniu 28 lutego 2024 r. Rada Miejska w Pułtusku podjęła uchwałę Nr XCVII/794/2024 w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Pułtusk¹.

Zawartość GPR jest zgodna z przepisami ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji². Opierając się na ich treści należy uznać, że obszarem rewitalizacji jest obszar znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, takich jak ubóstwo, bezrobocie, czy też liczba osób ze szczególnymi potrzebami. Dodatkowo, na obszarze rewitalizacji występują deficyty w sferach gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej. Jest to także obszar o istotnym znaczeniu dla rozwoju lokalnego, zajmujący nie więcej niż 20% powierzchni miasta, a także zamieszkiwany przez nie więcej niż 30% mieszkańców gminy.

Obszar rewitalizacji w Gminie Pułtusk zajmuje około 3% powierzchni całkowitej i jest zamieszkały przez około 26% wszystkich mieszkańców Gminy. Wyznaczenie granic obszaru poprzedzone zostało opracowaniem kompleksowej diagnozy, w której wykorzystano obiektywne i weryfikowalne wskaźniki, umożliwiające analizę negatywnych zjawisk na terenie miasta. Wskaźniki te dotyczyły np. poziomu ubóstwa i bezrobocia, liczby osób ze szczególnymi potrzebami, czy też liczby przedsiębiorstw. Przy pracach nad Programem przyjęto zatem założenie, że osiągnięcie celów procesu rewitalizacji będzie możliwe tylko w przypadku zaplanowania i realizacji zestawu różnorodnych przedsięwzięć o charakterze społecznym, jak i infrastrukturalnym.

W toku prac nad GPR wykorzystano różnorodne metody i podejścia do gromadzenia i analizy informacji, które przełożyły się następnie na konkretne zapisy dokumentu. Obok ilościowych analiz wskaźnikowych przeprowadzono rozbudowane działania konsultacyjne, ukierunkowane na pozyskanie indywidualnych opinii mieszkańców Gminy Pułtusk, przedstawicieli formalnych i nieformalnych grup mieszkańców, a także licznych przedstawicieli Urzędu Miejskiego w Pułtusku i jego jednostek organizacyjnych oraz innych instytucji publicznych.

Programowanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych powiązano z postanowieniami *Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Pułtusk na lata 2021-2031* i wytycznymi na szczeblach regionalnym,

¹Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego z 2024 r., poz. 3055 i 3211.

²T.j. Dz. Urz. z 2024 r., poz. 278.

krajowym i unijnym. GPR spełnia tym samym wymagania, wynikające zarówno z ustawy o rewitalizacji, jak i „Zasad realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027”³. GPR stanowi jednocześnie strategię IIT w myśl ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027⁴, a także spełnia wymogi Regulaminu prowadzenia wykazu gminnych programów rewitalizacji województwa mazowieckiego w perspektywie finansowej 2021-2027⁵.

1.2. Ocena dotychczasowych efektów procesu rewitalizacji

W Gminie Pułtusk od dawna są prowadzone różnorodne działania mające na celu poprawę jakości życia mieszkańców na tych obszarach w gminie, które obiektywnie znajdują się w najgorszej sytuacji. Są to zarówno działania o charakterze infrastrukturalnym, jak i przedsięwzięcia o charakterze integracyjnym i aktywizującym, zapewniające wsparcie dla szczególnie potrzebujących grup mieszkańek i mieszkańców.

Pierwszym dokumentem, który był podstawą do prowadzenia spójnych i skoordynowanych działań rewitalizacyjnych w Gminie Pułtusk, był *Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Pułtusk* przyjęty uchwałą nr XXIX/321/2005 Rady Miejskiej w Pułtusku z dnia 11 marca 2005 r. Dokument ten obowiązywał w latach 2005-2013. Kolejnym dokumentem, stanowiącym podstawę do prowadzenia w Gminie procesu rewitalizacji, był natomiast *Gminny Program Rewitalizacji Miasta Pułtusk na lata 2016-2025*. Program ten został przyjęty uchwałą nr XXXIII/283/2016 Rady Miejskiej w Pułtusku z dnia 29 grudnia 2016 r.

W latach 2016-2024 cele procesu rewitalizacji w Gminie Pułtusk osiągnęto m.in.: w ramach działalności MOPS ukierunkowanej na pomoc osobom ubogim, bezrobotnym, zagrożonym wykluczeniem społecznym lub nieaktywnym zawodowo, jak również osobom z niepełnosprawnościami i ich rodzinom. Z procesem rewitalizacji łączyły się również aktywności Klubu Integracji Społecznej i Samopomocy, działającego w ramach struktury organizacyjnej MOPS. Mieszkańcy obszaru rewitalizacji brali również udział w licznych wydarzeniach mających na celu poprawę jakości życia najstarszych mieszkańców Gminy Pułtusk i ich rodzin. Były to m.in. cykliczne imprezy integracyjne (o różnym zasięgu), jak i projekty międzypokoleniowe realizowane we współpracy ze szkołami i przedszkolami. Wielu mieszkańców obszaru rewitalizacji korzystało też z oferty gminnych instytucji kultury: Miejskiego Centrum Kultury i Sztuki, Muzeum Regionalnego w Pułtusku oraz Pułtuskiej Biblioteki Publicznej im. Joachima Lelewela.

³ Zasady z dnia 24 sierpnia 2023 roku zatwierdzone przez Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej.

⁴ Dz. U. z 2022 roku poz. 1079.

⁵ Uchwała Zarządu Województwa Mazowieckiego Nr 438/23 z dnia 21 marca 2023 r. w sprawie Regulaminu prowadzenia wykazu gminnych programów rewitalizacji województwa mazowieckiego.

Doświadczenia z realizacji tych przedsięwzięć stanowią ważny potencjał do realizacji przyszłych działań w ramach procesu rewitalizacji w Gminie Pułtusk.

W latach 2016-2024 zrealizowano również szereg inwestycji, które przyczyniły się do poprawy stanu infrastruktury na obszarze rewitalizacji. W ramach projektów finansowanych ze środków zewnętrznych przeprowadzono działania takie jak np.:

- utworzenie Centrum Dziedzictwa Kulturowego w kompleksowo zmodernizowanej kamienicy przy ul. Rynek 13;
- poprawienie stanu nawierzchni Rynku Pułtuskiego i otaczających ulic oraz modernizacja zabytkowej Wieży Ratuszowej (Muzeum Regionalne w Pułtusku);
- termomodernizacje wraz z wykorzystaniem OZE i wymianą oświetlenia na energooszczędne w budynkach użyteczności publicznej, w tym w Pułtuskiej Bibliotece Publicznej im. Joachima Lelewela;
- zagospodarowanie przystani miejskiej i terenu przy ul. Solnej w Pułtusku;
- remont dzwonnicy przy Bazylice Pułtuskiej;
- adaptacja kompleksu historycznego Wzgórze Abrahama – piwnic podziemnych oraz piwnic pod Starym Ratuszem.

Pomimo zrealizowania w Gminie Pułtusk licznych działań realizujących cele procesu rewitalizacji, za konieczne uznano kontynuację procesu rewitalizacji poprzez przygotowanie nowego programu rewitalizacji, który pozwoli na skuteczną koordynację działań podejmowanych przez Urząd Miejski oraz jego partnerów. Konieczność opracowania nowego programu rewitalizacji wynika m.in. z następujących uwarunkowań: rozpoczęcia nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej; wejścia w życie nowych w stosunku do okresu sprzed 2016 roku regulacji prawnych (np. w zakresie dostępności obiektów i usług dla osób ze szczególnymi potrzebami); aktualnych priorytetów unijnej polityki spójności; konieczności podejmowania działań z zakresu adaptacji do zmian klimatu.

Prace diagnostyczne prowadzone na etapie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji dowiodły, że na obszarze rewitalizacji wyznaczonym w 2016 roku na potrzeby przygotowania programu rewitalizacji na lata 2016-2025 nadal występuje koncentracja negatywnych zjawisk społecznych, przestrzenno-funkcjonalnych, środowiskowych i in. Podobna sytuacja występuje w wielu polskich gminach, ponieważ rewitalizacja jest wieloletnim procesem ukierunkowanym w pierwszej kolejności na rozwiązywanie występujących od dawna problemów społecznych. Przyjęcie GPR na lata 2025-2035 pozwoli na kontynuowanie i rozwijanie prowadzonych już działań w nowych uwarunkowaniach formalno-prawnych oraz przy uwzględnieniu aktualnych trendów społeczno-gospodarczych.

Granice obszaru rewitalizacji w GPR na lata 2025-2035 zostały poszerzone w stosunku do roku 2016. Co za tym idzie, zwiększyła się również liczba mieszkańców obszaru rewitalizacji. Oznacza to m.in, że większa liczba mieszkańców Gminy będzie mogła zostać włączona we wdrażanie procesu rewitalizacji. Ponadto, Gmina Pułtusk będzie mogła efektywniej planować i wdrażać powiązane ze sobą przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

1.3. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych i interesariuszy rewitalizacji na etapie prac nad programem

W całym procesie prac nad GPR i na poprzedzającym go etapie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji podejmowano różnego rodzaju aktywności w celu zapewnienia szerokiego udziału partnerów społeczno-gospodarczych oraz podmiotów reprezentujących środowiska pozarządowe, w tym podmiotów działających w obszarze społeczeństwa obywatelskiego, ochrony środowiska, włączenia społecznego, praw podstawowych, osób z niepełnosprawnościami czy równości płci i niedyskryminacji. Podmioty te są w dalszej części Programu określane jako „interesariusze rewitalizacji” lub „partnerzy społeczno-gospodarczy”.

Od początku prac nad Programem interesariusze procesu rewitalizacji byli szeroko informowani o przebiegu konsultacji społecznych oraz o możliwościach udziału w wydarzeniach partycypacyjnych. Do najważniejszych środków i platform komunikacji należały:

- strona internetowa Urzędu Miejskiego w Puławach www.pulawsk.pl, wraz z dedykowaną rewitalizacji zakładką pn. „Rewitalizacja”,
- miejski profil na portalu Facebook,
- prasa o zasięgu ponadlokalnym (Puławska Gazeta Powiatowa),
- plakaty informujące o procesie rewitalizacji, rozmieszczane na terenie Gminy Pułtusk.

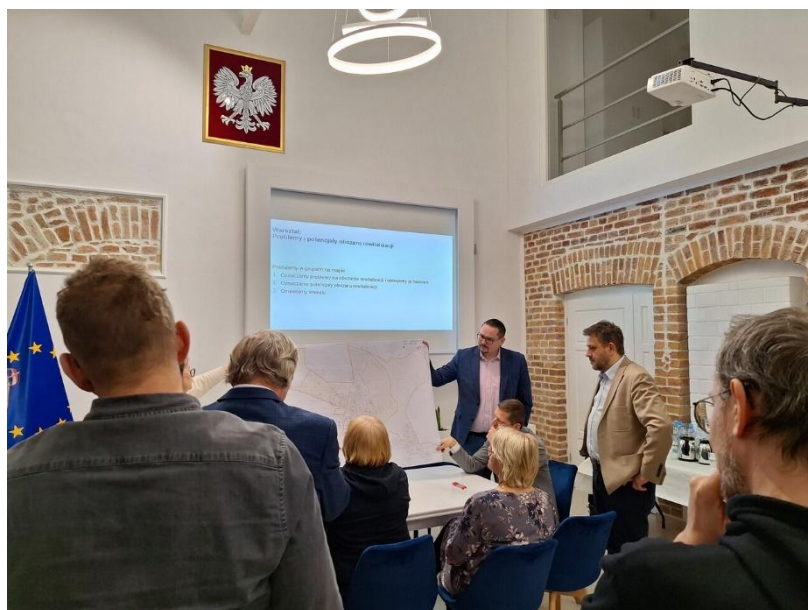
W ramach prac nad GPR i poprzedzających je działań, związanych z wyznaczeniem obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, zorganizowano liczne spotkania z interesariuszami. Wymienić należy przede wszystkim:

- w ramach prac nad wyznaczeniem obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji:
 - prezentację obszaru rewitalizacji wraz z dyskusją nt. wyznaczenia obszaru rewitalizacji (29 stycznia 2024 r.);
 - prezentację obszaru rewitalizacji oraz warsztaty dotyczące problemów i potencjałów obszaru rewitalizacji (30 stycznia 2024 r.);
 - zbieranie uwag, zarówno drogą elektroniczną jak i w formie tradycyjnej,

- w ramach prac nad GPR:
 - cztery wywiady grupowe i trzy wywiady indywidualne z przedstawicielami Urzędu Miejskiego w Pułtusk, jego jednostek organizacyjnych oraz Stowarzyszenia Wspólnota Polska, tj. podmiotu zarządzającego terenem zamku w Pułtusk (8-9 lipca, 30 września, 1 października 2024 r.);
 - spacer badawczy po obszarze rewitalizacji (30 września 2024 r.);
 - spotkanie edukacyjno-warsztatowe w formule debaty oksfordzkiej z udziałem młodzieży z Liceum Ogólnokształcącego im. Piotra Skargi w Pułtusk oraz z Zespołu Szkół im. Bolesława Prusa w Pułtusk (1 października 2024 r.);
 - spotkanie edukacyjno-warsztatowe z mieszkańcami na temat potrzeb i potencjałów obszaru rewitalizacji (1 października 2024 r.);
 - badanie ankietowe (18 września – 9 października 2024 r.) – forma papierowa i elektroniczna – na próbie 100 osób;
 - nabór przedsięwzięć rewitalizacyjnych (18 września – 9 października 2024 r.) – nie zgłoszono propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych;
- w ramach konsultacji projektu GPR:

FRAGMENT ZOSTANIE UZUPEŁNIONY PO KONSULTACJACH PROJEKTU GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

Fotografia 1. Uczestnicy wydarzeń konsultacyjnych na etapie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji (Centrum Dziedzictwa Kulturowego)

Fotografia 2. Uczestnicy wydarzeń konsultacyjnych na etapie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji (dziejziniec pomiędzy budynkami przy Al. Wojska Polskiego 36)

Spostrzeżenia uczestników i uczestniczek wydarzeń konsultacyjnych przełożyły się na wnioski sformułowane w pogłębionej diagnozie obszaru rewitalizacji, np. w odniesieniu do opisu stanu zagospodarowania terenów zielonych, Rynku oraz potrzeb zmian na osiedlach przy ul. Romualda Traugutta i Al. Wojska Polskiego. Z kolei konkretne postulaty zgłaszane podczas spaceru badawczego oraz w ankiecie skierowanej do mieszkańców zostały uwzględnione w charakterystykach przedsięwzięć rewitalizacyjnych, np. w odniesieniu do oczyszczenia i udrożnienia tzw. kanałków oraz wspierania integracji społecznej mieszkańców w różnych częściach obszaru rewitalizacji. Badanie ankietowe zaś dostarczyło aktualnej, bezpośredniej i obszernej informacji od około stu różnorodnych interesariuszy.

2. SZCZEGÓŁOWA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI

2.1. Ogólna charakterystyka obszaru rewitalizacji

Granice obszaru rewitalizacji zostały wytyczone uchwałą Nr XCVII/794/2024 Rady Miejskiej w Puławach z dnia 28 lutego 2024 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Puław. Obszar ten zajmuje około 3% powierzchni całkowitej i jest zamieszkały przez około 26% wszystkich mieszkańców Gminy Puław.

Tabela 1. Powierzchnia i liczba ludności obszaru rewitalizacji na tle Gminy Puław (2022)

	Obszar rewitalizacji	Gmina Puław	Udział na tle gminy
Liczba mieszkańców	6 052	23 374	26%

Powierzchnia [km²]	4,23	134,13	3%
--------------------------------------	------	--------	----

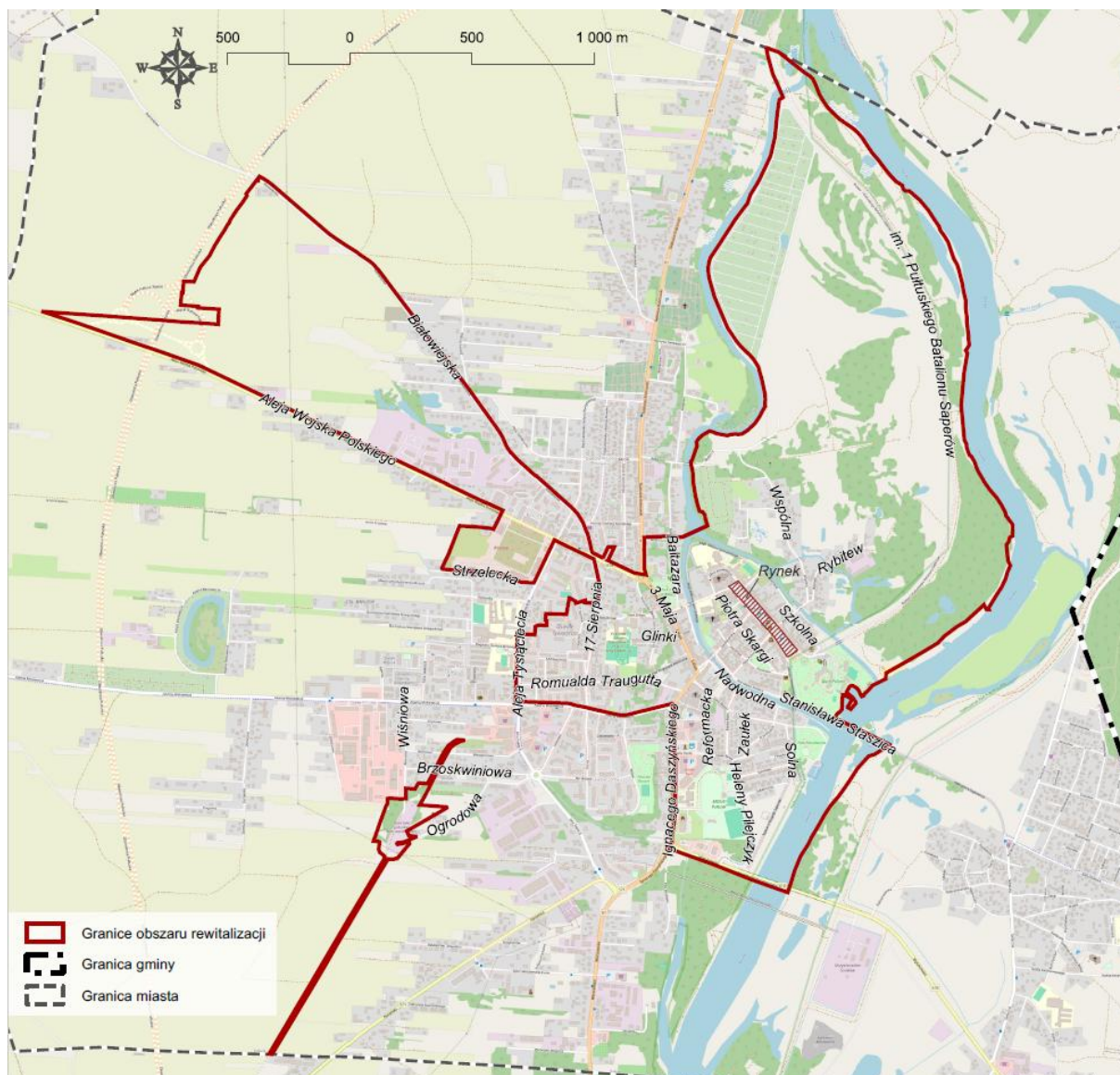
Źródło: Diagnoza i wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Pułtusk

Centralnym punktem obszaru rewitalizacji jest długi na niemal 400 i szeroki na 50 m Rynek. To najdłuższy tego typu obiekt w Europie. W budynku na środku Rynku swoją główną siedzibę ma Urząd Miejski w Pułtusku. Przylega do niego charakterystyczna ceglana Wieża Ratuszowa, w której mieści się Muzeum Regionalne. Inne obiekty na obszarze rewitalizacji o wyjątkowym znaczeniu dla dziedzictwa Pułtuska i regionu to m.in.: górujący nad Rynkiem dawny zamek biskupi, a obecnie Dom Polonii; gotycka bazylika kolegiacka Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny; czy też pojezuicki Kościół świętych Piotra i Pawła. W pierzejach rynku (zabytkowe kamienice z XVIII i XIX w.) mieszczą się lokale handlowo-usługowe. Podobne funkcje pełni także ul. Świętojańska. Funkcję handlową zachowano również w północnej części rynku, którą zajmują stragany. W sąsiedztwie Rynku dominuje jedno- i dwupiętrowa zabudowa mieszkaniowa.

Centralna część obszaru rewitalizacji z Rynkiem jest położona na wyspie i odgradzona od pozostałej części miasta wodnymi kanałami (zwanymi lokalnie „kanałkami”). Położenie obszaru rewitalizacji nad rzeką Narew i możliwość znacznie szerszego niż obecnie wykorzystywania kanałów są jednym z głównych potencjałów obszaru rewitalizacji. Bulwary i przystań nad Narwią, częściowo położone na terenie zamku, są ulubionymi miejscami spędzania czasu wolnego przez mieszkańców Pułtuska. Stanowią też istotny potencjał turystyczny.

Na pozostałej części obszaru rewitalizacji znajduje się zarówno kilkupiętrowa zabudowa mieszkaniowa (np. osiedla przy ul. Kombatantów i Mickiewicza), jak i ulice z mieszaną zabudową jedno- i wielorodzinną (np. ul. Żwirki i Wigury, Białowiejska, Panny Marii, Reformacka). Na terenie obszaru rewitalizacji znajdują się także charakterystyczne trzykondygnacyjne komunalne budynki mieszkalne po dawnych carskich koszarach przy Al. Wojska Polskiego oraz jednopiętrowe budynki z poddaszem przy ul. Traugutta wybudowane z przeznaczeniem dla urzędników niemieckich w latach 40. XX w.

Rycina 1. Granice obszaru rewitalizacji w Gminie Pułtusk

Na obszarze rewitalizacji mają swoje siedziby liczne instytucje publiczne ważne dla lokalnej społeczności, w tym m.in. Urząd Miejski w Pułtusku. Wiele z nich podejmuje cykliczne aktywności integracyjne, edukacyjne i kulturalne od lat wpisujące się w cele procesu rewitalizacji w Gminie Pułtusk. Do najważniejszych z tych instytucji należą: Miejskie Centrum Kultury i Sztuki, Muzeum Regionalne, Pułtуска Biblioteka Publiczna im. Joachima Lelewela, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Dzienny Dom „Senior+”, Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji, „Dom Polonii”, Liceum Ogólnokształcące im. Piotra Skargi, Zespół Szkół im. Bolesława Prusa oraz Publiczna Szkoła Podstawowa Nr 1. Na obszarze rewitalizacji znajdują się także siedziby Powiatowego Urzędu Pracy w Pułtusku, Sądu Rejonowego w Pułtusku, a także Prokuratury Rejonowej w Pułtusku.

Granice obszaru rewitalizacji wyznaczają w ogólnym zarysie: od wschodu – rzeka Narew; od południa – ul. Wyszowska (DW 631), ul. Daszyńskiego, ul. Mickiewicza, ul. Strzelecka i Al. Wojska Polskiego; od

zachodu – obwodnica Pułtуска; od północy – ul. Białowiejska, Al. Wojska Polskiego na odcinku od ul. Białowiejskiej do ul. Kościuszki oraz Kanał A, który łączy się z rzeką Narew.

Do obszaru rewitalizacji włączono również teren po dawnej kolei wąskotorowej, który od północy łączy się z ul. Wiśniową. Proces rewitalizacji stwarza szansę na nadanie temu zapomnianemu i niewykorzystanemu obecnie terenowi nowej funkcji, z uwzględnieniem jego dawnego charakteru oraz aktualnych potrzeb społecznych.

Na obszarze rewitalizacji występuje szczególna koncentracja negatywnych zjawisk w sferze społecznej. Oznacza to, że problemy w zakresie ubóstwa, bezrobocia, bezradności i zagrożenia wykluczeniem społecznym, czy też przestępczości, są dostrzegalne na obszarze rewitalizacji znacznie bardziej niż w pozostałych częściach miasta. Na terenie obszaru rewitalizacji mieszka około 43% osób ze szczególnymi potrzebami, a także niemal 50% osób, które korzystają na terenie gminy z pomocy społecznej. Sytuacja na obszarze rewitalizacji w zakresie problemów związanych z sytuacją demograficzną, czy też sytuacją rodzin i osób narażonych na wykluczenie pozostaje jednak zróżnicowana. Oznacza to, że planowane do realizacji przedsięwzięcia rewitalizacyjne wymagają uwzględnienia specyfiki lokalnych społeczności i wspólnot sąsiedzkich. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji wskazuje też na potrzebę realizacji powiązanych ze sobą działań w sferze gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej. Mieszkańcy i urzędnicy zwracają uwagę m.in. na potrzeby w zakresie modernizacji i rozbudowy gminnej infrastruktury umożliwiającej prowadzenie działalności kulturalnej i edukacyjnej oraz poprawy stanu zagospodarowania terenów rekreacyjnych i oczyszczenia kanałków, co w istotnym stopniu korzystnie wpłynie na jakość życia mieszkańców obszaru rewitalizacji i poszerzy niezbędną bazę do zróżnicowanych przedsięwzięć społecznych.

2.2. Diagnoza zjawisk społecznych

Obszar rewitalizacji jest miejscem szczególnej w skali Gminy koncentracji problemów i wyzwań związanych ze zjawiskami w sferze społecznej. Świadczą o tym między innymi dane dotyczące liczby osób bezrobotnych, liczby osób korzystających z pomocy społecznej, osób ze szczególnymi potrzebami, czy też przypadków bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na obszarze rewitalizacji. Jak wynika z poniższego zestawienia, sytuacja na obszarze rewitalizacji wymaga podjęcia kompleksowych i komplementarnych działań mających na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, uzależnieniom, ubóstwu i pogarszającej się sytuacji rodzin z trudnościami wychowawczymi na obszarze rewitalizacji. Jest to zadanie o tyle trudne, że wymienione problemy często są ze sobą powiązane, a wychodzenie pojedynczych osób i całych rodzin z kryzysowych sytuacji jest procesem rozłożonym na lata.

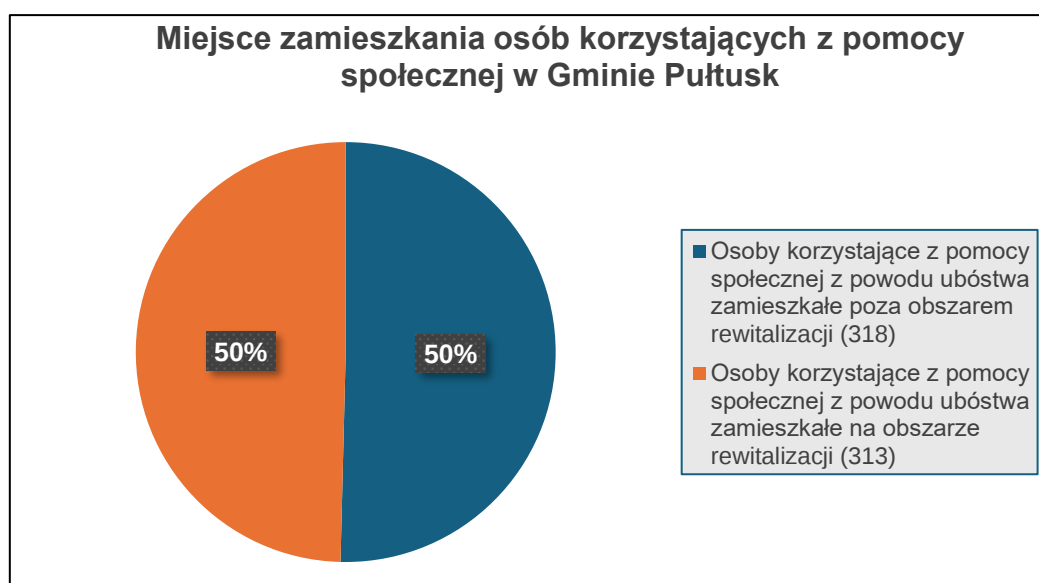
Tabela 2. Wybrane wskaźniki ilustrujące kryzysową sytuację w sferze społecznej na obszarze rewitalizacji (2022)

Nazwa wskaźnika	Średnie wartości wskaźnika	
	Gmina Pułtusk	Obszar rewitalizacji
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej / 1000 mieszkańców	34	67
Liczba zarejestrowanych bezrobotnych / 1000 mieszkańców	50	76
Liczba osób ze szczególnymi potrzebami / 1000 mieszkańców	7	13
Liczba przypadków bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego / 1000 mieszkańców	2	6

Źródło: Diagnoza i wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Pułtusk

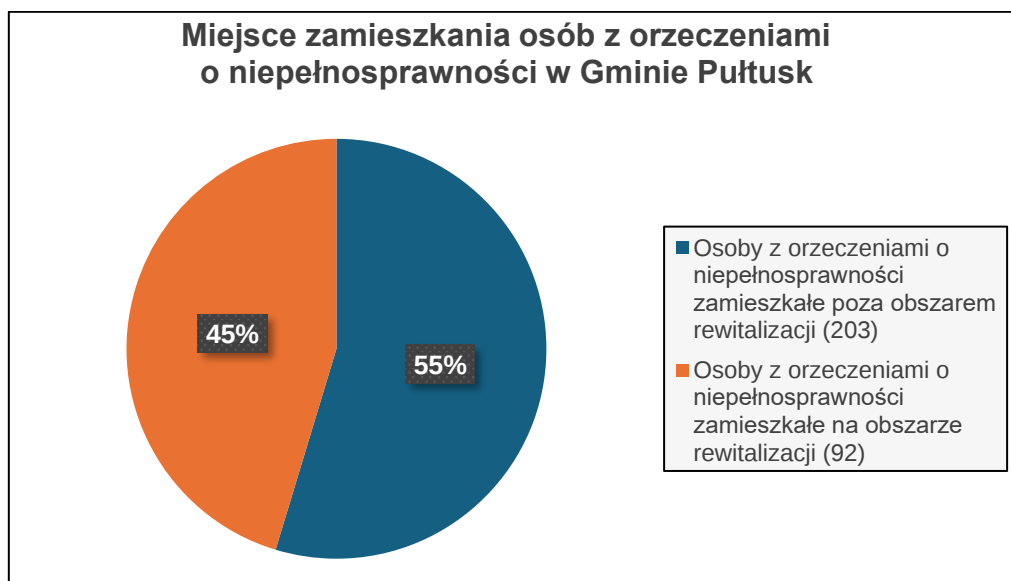
O skali problemów społecznych na obszarze rewitalizacji w odniesieniu do powyższych zagadnień sugestywnie informują także dane odnoszące liczby mieszkańców korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa czy też liczby osób z orzeczeniem o niepełnosprawności. W obydwu przypadkach około połowa z tych osób mieszka na obszarze rewitalizacji. Na obszarze rewitalizacji mieszka też około 36% wszystkich osób bezrobotnych w Gminie.

Rycina 2. Miejsce zamieszkania mieszkanki i mieszkańców Gminy Pułtusk korzystających z pomocy społecznej (2022)

Źródło: Diagnoza i wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Pułtusk

Rycina 3. Miejsce zamieszkania mieszkanek i mieszkańców Gminy Pułtusk z orzeczeniami o niepełnosprawności

Źródło: Diagnoza i wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Pułtusk

Ponadto, na obszarze rewitalizacji przebywa ponad 40% dzieci w pieczy zastępczej z terenu całej Gminy, na obszarze rewitalizacji rozpoczęto ponad 40% procedur tzw. niebieskiej karty, a dzieci, które mieszkają na obszarze rewitalizacji, uzyskują średnio gorsze od rówieśników wyniki z egzaminu ósmoklasisty – dotyczy to zwłaszcza mieszkańców Al. Wojska Polskiego oraz ul. Białowiejskiej, 3 Maja, Stanisława Staszica, Al. Polonii oraz Piotra Skargi.

Nagromadzenie problemów społecznych na obszarze rewitalizacji wymaga z jednej strony zachęcania i motywowania członków rodzin dotkniętych problemami do udziału w ogólnodostępnych wydarzeniach sportowych, kulturalnych, edukacyjnych itd. Z drugiej jednak strony konieczne jest prowadzenie dedykowanych osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem programów wsparcia psychologicznego, opiekuńczo-wychowawczego i asystencko-wytnieniowego. Przykładem takich działań może być wsparcie dla dzieci i młodzieży ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi, realizacja programów profilaktycznych oraz wspieranie w diagnozowaniu i wspomaganie neuroróżnorodnych osób dorosłych. Istnieje również potrzeba organizacji przestrzeni publicznych w sposób zachęcający różnych mieszkańców do integracji, budowania relacji i poczucia wspólnoty.

Bardzo istotnym potencjałem w tym kontekście jest wiedza i doświadczenie pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, który prowadzi projekty i działania takie jak np. punkt konsultacyjno-informacyjny dla ofiar przemocy domowej i „rodzinne poniedziałki”, czyli cykliczne otwarte spotkania poświęcone aktualnym ważnym tematom związanym ze wspieraniem komunikacji i budowaniem trwałych więzi rodzinnych. Istnieje potrzeba kontynuacji i rozwijania tych działań, a także stałego włączania przedstawicieli MOPS w zarządzanie rewitalizacją w Gminie Pułtusk.

Trudną sytuację w sferze społecznej potwierdzają także dane dotyczące zmiany liczby mieszkańców w Gminie i na obszarze rewitalizacji. Jak wynika z poniższego zestawienia, obszar rewitalizacji jest miejscem bardzo silnego odpływu mieszkańców w odniesieniu do danych dotyczących całej Gminy Pułtusk. W okresie 2016-2022 liczba mieszkańców obszaru rewitalizacji zmniejszyła się bowiem o ponad 900 osób. Najbardziej alarmująca sytuacja występuje w centralnej części obszaru rewitalizacji, ponieważ w okolicach Rynku oraz ul. Młodzieżowej, Rybitew, Szkolnej i Wspólnej liczba mieszkańców zmniejszyła się w latach 2016-2022 o ponad 40%. Szczególnie negatywnie na tle całej Gminy prezentuje się również sytuacja przy ul. Kombatantów, Traugutta, 17 Sierpnia oraz Daszyńskiego.

Tabela 3. Zmiany liczby ludności w Gminie Pułtusk i na obszarze rewitalizacji (2016-2022)

Rok	Liczba ludności	
	Gmina Pułtusk	Obszar rewitalizacji
2016	24241	6866

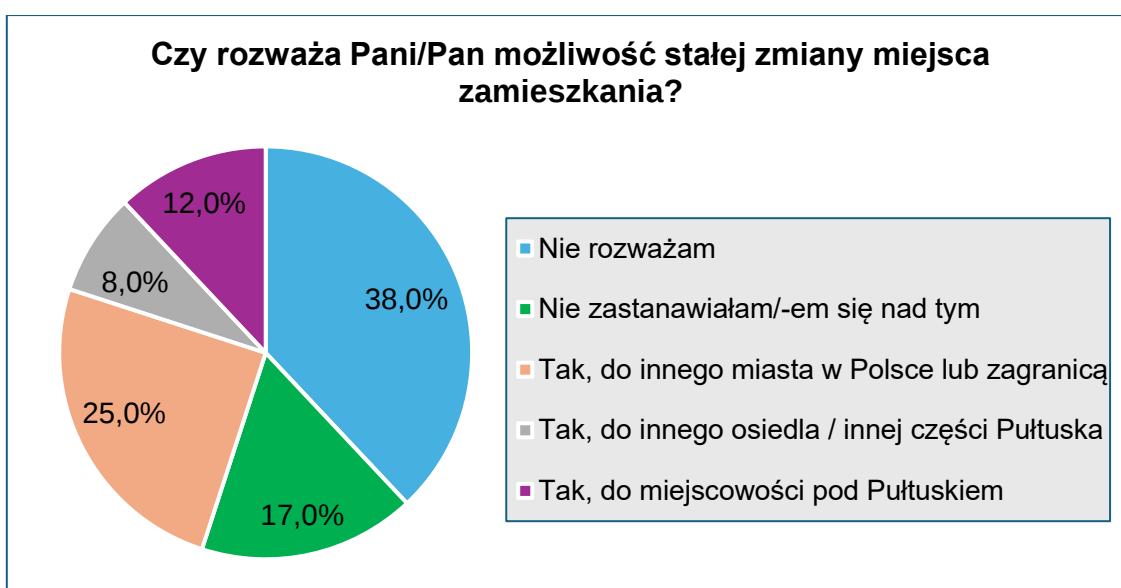
2022	23374	5928
Zmiana 2016-2022	-4%	-14%

Źródło: Diagnoza i wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Pułtusk (2022)

W wielu miejscach na obszarze rewitalizacji notowany jest także niekorzystny, często bardzo negatywny na tle całej Gminy, wskaźnik obciążenia demograficznego. Oznacza to niekorzystny stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym, co przekłada się m.in. na wyzwania w zakresie świadczenia usług skierowanych do seniorów i ich rodzin oraz sytuację na lokalnym rynku pracy. Szczególnie trudna sytuacja na obszarze rewitalizacji, jeżeli chodzi o wskaźnik obciążenia demograficznego, występuje w okolicach ulic 13 Pułku Piechoty, 17 Sierpnia, 17 Stycznia, Kombatantów, Podchorążych i Romualda Traugutta.

Sytuacja demograficzna w Gminie i na obszarze rewitalizacji związana jest z istniejącymi i przewidywanymi zmianami w zakresie migracji. Przeprowadzone badanie ankietowe pozwoliło stwierdzić, że niemal 40% mieszkańców nie ma w planach przeprowadzki, kolejne 17% nie zastanawiało się nad tym, natomiast 8% zakłada przeprowadzkę tylko w obrębie Gminy Pułtusk. Jednak aż prawie 40% respondentów zakłada jednak możliwość emigracji z Pułtuska, przy czym 25% do innego miasta w kraju lub zagranicą, natomiast 12% do miejscowości pod Pułtuskim.

Rycina 4. Plany ankietowanych w zakresie ewentualnej zmiany miejsca zamieszkania

De facto więc 1/4 mieszkańców rozważa opuszczenie regionu Pułtуска. W tej grupie osób skłonnych do emigracji aż 68% stanowiły osoby najmłodsze, do 19 roku życia (17 respondentów). Wśród wszystkich najmłodszych ankietowanych (28 respondentów) aż 61% rozważa możliwość stałej przeprowadzki z Pułtуска. Może to negatywnie rzutować na obraz perspektyw życia w Gminie wśród młodego pokolenia, chociaż wynika też z naturalnej skłonności osób młodych do zmiany miejsca zamieszkania (mobilność w związku z poszukiwaniem pracy, podjęciem studiów, itd.). Równocześnie należy zauważyć, że wśród osób młodych w wieku 20-30 lat tylko 11% zadeklarowało wyrażnie chęć opuszczenia Pułtуска do innego miasta w Polsce lub zagranicą (2 osoby), a w grupie wiekowej od 31 do 45 roku życia było to tylko 6% (również 2 osoby). Nieco większy jest ten odsetek w grupie od 46 do 60 roku życia (24% - 4 osoby), w grupie powyżej 60 roku życia była to tylko jedna osoba.

Powyższe dane świadczą o konieczności podejmowania działań na rzecz budowania więzi młodych mieszkańców Gminy z ich najbliższym otoczeniem. Szczególne znaczenie mają w tym kontekście przestrzenie na obszarze rewitalizacji jako najbardziej atrakcyjnej części obszaru, w której na co dzień spotykają się młode osoby, a także inicjatywy podejmowane w celu poprawy jakości życia i atrakcyjności tego obszaru. Potencjałami są w tym kontekście m.in. wieloletnie tradycje edukacyjne Pułtуска, położenie na obszarze rewitalizacji szkół takich jak Liceum Ogólnokształcącego im. Piotra Skargi, Zespół Szkół im. Bolesława Prusa oraz Publiczna Szkoła Podstawowa nr 1, a także – co bardzo ważne – aktywna młodzież, która dostrzega walory swojej Gminy. Świadczy o tym między innymi zaangażowanie uczestników debaty oksfordzkiej, która odbyła się w Centrum Dziedzictwa Kulturowego podczas prac nad pogłębioną diagnozą obszaru rewitalizacji. Jej uczestnicy przekonująco opisywali zalety wynikające m.in. z kompaktowości Gminy oraz ponadprzeciętnej, biorąc pod uwagę wielkość Gminy, oferty usług publicznych.

Fotografia 3. Uczestnicy debaty oksfordzkiej na temat jakości życia w Puławsku

Z wypowiedzi uczestników debaty oksfordzkiej i nauczycieli obecnych na sali wynika również potrzeba tworzenia atrakcyjnych przestrzeni współkreowanych przez młodzież w miejscach, które osoby te wskażą jako najbardziej dla nich dogodne. Będzie to budowało poczucie współodpowiedzialności za najbliższe otoczenie. W ramach procesu rewitalizacji istnieje też potrzeba angażowania młodzieży w rozwijanie i inicjowanie projektów edukacyjnych dotyczących klimatu, bioróżnorodności, funkcjonowania Gminy, problemów i wyzwań obszaru rewitalizacji, lokalnego patriotyzmu, materialnego i niematerialnego dziedzictwa itd.

Potrzebę realizacji działań w tym zakresie potwierdzają wyniki ankiety, w której jedno z pytań dotyczyło oceny dostępności do konkretnych kategorii usług. Odpowiedzi na pytanie o dostępność do usług na obszarze rewitalizacji należy interpretować nie tylko w odniesieniu do dostępności przestrzennej bądź czasowej, ale także jako ocenę jakości usług publicznych świadczonych przez samorząd, ewentualnie przez podmioty działające na zasadach komercyjnych lub społecznie. O ile zatem ankietowani dobrze lub bardzo dobrze ocenili dostęp do edukacji, w tym szkół i przedszkoli, sklepów i punktów usługowych, a także do terenów zieleni, a nieco gorzej dostęp do oferty kulturalnej (np. kino, koncerty, wystawy), ogólnodostępnej rekreacji (w tym terenów sportowych) oraz transportu publicznego, o tyle znacznie gorzej oceniono dostępność placówek służby zdrowia, a w szczególności – dostęp do oferty dedykowanej młodzieży (w tym przypadku przeważały oceny złe lub bardzo złe).

Inną grupą mieszkańców obszaru rewitalizacji, która wymaga szczególnej uwagi przy projektowaniu przedsięwzięć rewitalizacyjnych, są seniorzy. Ze względu na procesy demograficzne stale rośnie zapotrzebowanie na ofertę dziennej i wytchnieniowej opieki nad seniorami. Na terenie obszaru rewitalizacji prężnie działa m.in. Dzienny Dom „Senior+”, którego siedziba znajduje się przy ul. Zaulek

1. Na terenie placówki i w przyległym ogrodzie organizowane są liczne zajęcia integracyjne dla seniorów. Dzienny Dom organizuje również Dzień Rodzin, na który zapraszane są osoby z otoczenia seniorów. Seniorzy biorą także udział w zorganizowanych zajęciach w przestrzeni miasta, np. spływach po kanałkach. W Dziennym Domu organizowane są również spotkania międzypokoleniowe z uczniami pułtuskich szkół, a dzięki partnerstwu z Fundacją Art Heart seniorzy rozwijają umiejętności teatralne. Stałym punktem na mapie imprez organizowanych w Gminie jest Dzień Seniora, a przy organizacji tego i innych wydarzeń współpracuje z urzędnikami Gminna Rada Seniorów w Pułtusk.

Fotografia 4. Wizyta przedszkolaków z Przedszkola Miejskiego nr 4 w Dziennym Domu „Senior+”

Źródło: Facebook / Przedszkole Miejskie nr 4 w Pułtusk

W kolejnych latach istnieje potrzeba kontynuacji i rozwijania inicjatyw realizowanych na rzecz i przy współudziale seniorów. Jako przykłady potrzebnych działań należy wskazać np. uruchomienie inicjatywy umożliwiającej pomoc seniorom w dokonywaniu drobnych napraw domowych oraz uruchomienie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego. Od strony instytucjonalnej należy z kolei wspierać funkcjonowanie Gminnej Rady Seniorów i tworzenie oddolnych inicjatyw podejmujących działania na rzecz wspierania tej grupy mieszkańców. Szczególnie ważny potencjał przy planowaniu działań ukierunkowanych na wsparcie seniorów stanowią otwarci i oddani swojemu zajęciu pracownicy MOPS. Istnieje potrzeba wspierania tych osób w zakresie dalszego rozwijania ich kompetencji, wymiany wiedzy i usprawniania przepływu informacji pomiędzy różnymi instytucjami w Gminie.

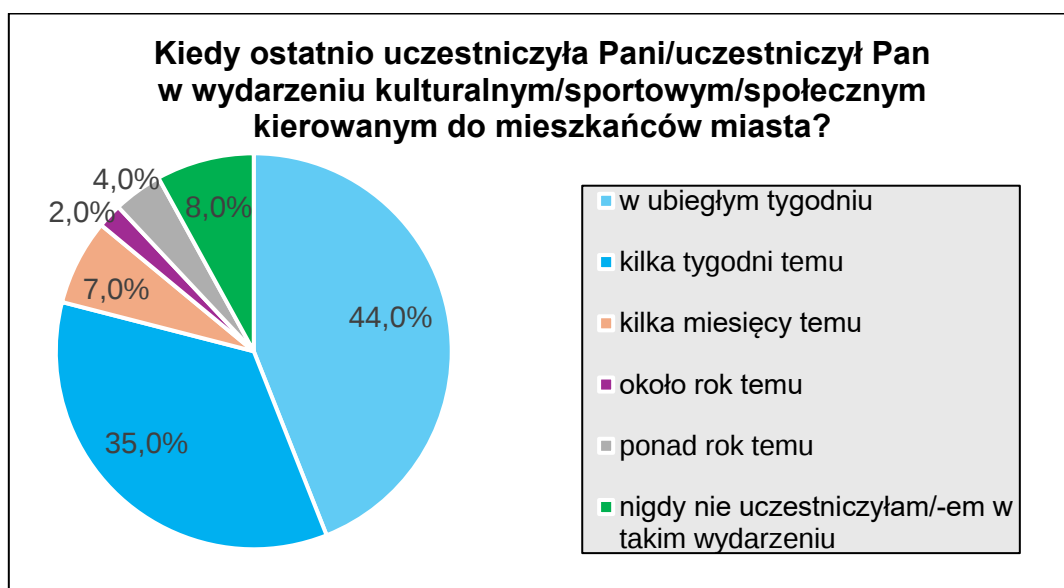
Bardzo istotnym potencjałem w kontekście planowania przyszłych przedsięwzięć rewitalizacyjnych są także zasoby instytucjonalne i oferta działających na obszarze rewitalizacji instytucji kultury. Instytucje

te to Miejskie Centrum Kultury i Sztuki (dalej jako: MCKiS), Pułtуска Biblioteka Publiczna im. Joachima Lelewela (dalej jako: PBP) oraz Muzeum Regionalne w Pułtusku (dalej jako: MR).

Siedziby MCKiS, PBP oraz MR są położone w centralnej części obszaru rewitalizacji. W roku 2018 zakończył się gruntowny remont PBP. W ramach kompleksowych prac odnowiono zarówno elewację zabytkowego budynku, jak i jego wnętrza. W okresie realizacji GPR 2016-2025 prowadzono również prace projektowe i badawcze oraz przygotowano ekspertyzy dotyczące budynku MCKiS. Z zaadaptowano też piwnice pod wieżą ratuszową oraz otwarto pojezuickie piwnice pod Wzgórzem Abrahama.

W imprezach i projektach realizowanych przez te instytucje na przestrzeni całego roku uczestniczy wielu mieszkańców Gminy Pułtusk, w tym także mieszkańcy obszaru rewitalizacji. Potwierdzają to odpowiedzi ankietowanych na pytanie dotyczące uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych, sportowych lub społecznych. Największa grupa osób (44%) brała udział w takich wydarzeniach w tygodniach poprzedzających ankietę, ponadto przeszło 1/3 osób (35%) w tygodniu poprzedzającym badanie, a 7% osób w minionych miesiącach. Łącznie 6% ankietowanych wskazało, że uczestniczyło w wydarzeniach około rok temu bądź ponad rok temu. Jedynie 8% respondentów nigdy nie korzystało z takiej oferty.

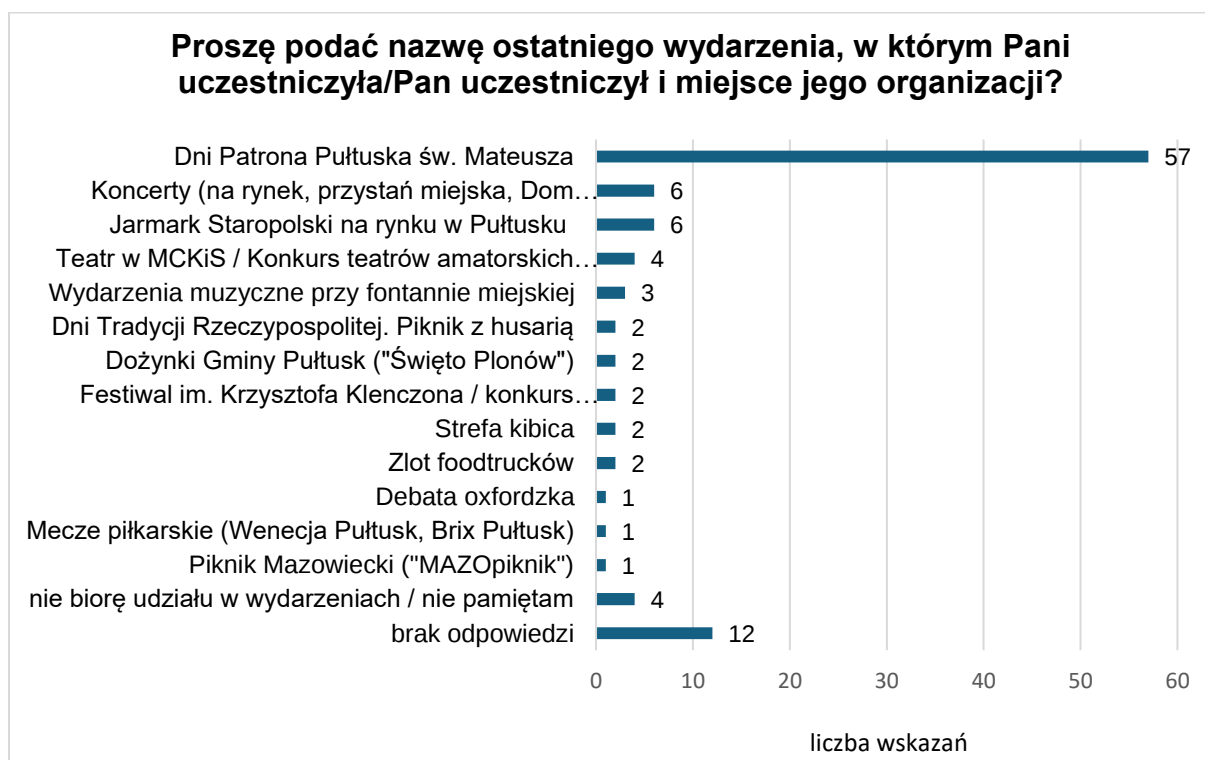
Rycina 5. Udział ankietowanych w wydarzeniach kulturalnych, sportowych i społecznych

Poniższy wykres prezentuje natomiast charakterystykę wydarzeń, w których ostatnio uczestniczyli mieszkańcy. Wydarzeniem cieszącym się największym zainteresowaniem mieszkańców są zdecydowanie Dni Patrona Pułtуска św. Mateusza, których dotyczyła ponad połowa wskazań. Odbývają się one corocznie we wrześniu i łączą odpust parafialny z kilkudniowym programem artystycznym, edukacyjnym, sportowym oraz kiermaszem. Część programu kierowana jest też do dzieci i młodzieży. Pozostałe wydarzenia wskazało znacznie mniej respondentów, a są wśród nich głównie różne koncerty,

jarmark staropolski, pikniki okolicznościowe, wydarzenia muzyczne, przedstawienia teatralne (w tym teatrów amatorskich). Z odpowiedzi ankietowanych oraz wyników pozostałych prac diagnostycznych wynika zatem potrzeba promowania i utrzymania marki wydarzenia Dni Patrona Pułtusa św. Mateusza jako flagowego dla Gminy i obszaru rewitalizacji, ale też wzmocnienia i prowadzenia spójnej promocji innych wydarzeń, również takich, które odbywają się poza centralną częścią obszaru rewitalizacji.

Rycina 6. Postulowane kierunki przedsięwzięć rewitalizacyjnych według uczestników ankiety

Fotografia 5. Uczestnicy wydarzeń kulturalnych i integracyjnych na obszarze rewitalizacji (amfiteatr na Zamku w Pułtusk)

Fotografia 6. Uczestnicy wydarzeń kulturalnych i integracyjnych na obszarze rewitalizacji (festiwal teatrów amatorskich w MCKiS)

Fotografia 7. Uczestnicy wydarzeń kulturalnych i integracyjnych na obszarze rewitalizacji (warsztaty umiejętności społecznych organizowane przez Muzeum Regionalne)

Źródło: Facebook Urzędu Miejskiego w Pułtusku i MCKiS; YouTube MR w Pułtusku

W odniesieniu do przyszłych celów i kierunków procesu rewitalizacji w Gminie Pułtusk można wskazać różne grupy wyzwań, przed jakimi stoją pułtuskie instytucje kultury. Są to wyzwania o charakterze zarządczo-kadrowym, programowym i infrastrukturalnym. Istnieje potrzeba wypracowania celów i zasad wzmacniania współpracy pomiędzy instytucjami kultury, Urzędem Miejskim i innymi kluczowymi partnerami. Wiąże się z tym także stworzenie kadrowych warunków do realizacji zadań przez te jednostki, które będą adekwatne do oczekiwań społecznych i potencjału, jakim dysponują. Odpowiednie środki finansowe i zespoły pracowników będą wówczas w stanie poszerzać ofertę swoich działań i prowadzić je również poza gmachami instytucji, organizując działania kulturalne i animujące lokalną społeczność w różnych częściach obszaru rewitalizacji. Kluczowym elementem długofalowej strategii zarządzania kulturą w Gminie i na obszarze rewitalizacji powinno być przesądzenie co do lokalizacji i zagospodarowania siedzib MCKiS oraz MR. Jest to zadanie szczególnie istotne w kontekście aktualnego stanu zabytkowego budynku MCKiS. Obecnie mieści się tam m.in. sala kina „Narew”, w której regularnie odbywają się też przedstawienia teatrów amatorskich. Rodzi to daleko idące komplikacje zarówno dla użytkowników obiektu, jak i kadry zarządzającej. Za konieczne należy zatem uznać budowę nowej siedziby MCKiS, dostosowanej do potrzeb lokalnej społeczności. Pierwszym krokiem w tym kierunku powinno być wykonanie pracy koncepcyjnej, a następnie sporządzenie odpowiedniej dokumentacji projektowej. Równolegle istnieje potrzeba modernizacji obecnej siedziby MCKiS oraz zaplanowania nowych funkcji tego obiektu.

Fotografia 8. Siedziba MCKiS (widok od strony Placu Teatralnego)

Jednym z możliwych kierunków zagospodarowania budynku MCKiS jest przeznaczenie tego obiektu (lub jego części) na siedziby i miejsca spotkań organizacji pozarządowych. W Pułtusku i na obszarze rewitalizacji działają bowiem organizacje wykonujące zadania z zakresu edukacji, kultury i sportu. Za organizację o wyjątkowym potencjale w kontekście promowania zasobów dziedzictwa i budowania tożsamości lokalnej należy natomiast uznać Pułtuskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne.

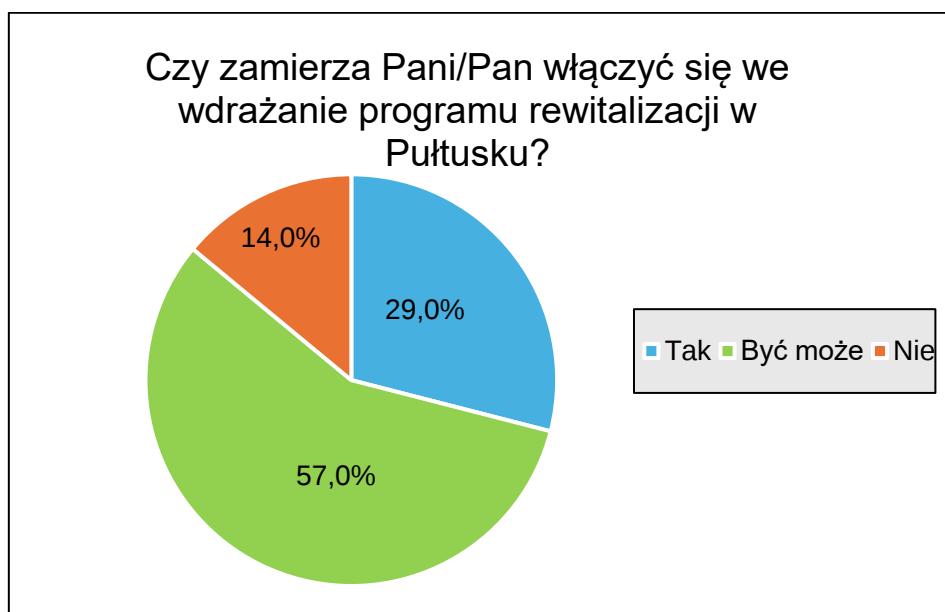
Inną potrzebą, dotyczącą wspierania nieformalnych inicjatyw i organizacji pozarządowych działających na obszarze rewitalizacji, jest doradztwo formalno-prawne i inkubowanie nowych aktywności obywatelskich. Za zasadne i potrzebne należy uznać dążenie do wspierania organizacji i inicjatyw mieszkańców, które stopniowo będą przejmować odpowiedzialność za opiekę i formalne lub nieformalne zarządzanie określonymi przestrzeniami na obszarze rewitalizacji. Takie podejście sprzyja aktywizacji mieszkańców i budowaniu wspólnot sąsiedzkich interesów. Istnieje również potrzeba przyznania priorytetu projektom realizującym cele procesu rewitalizacji przy corocznym zlecaniu zadań publicznych organizacjom pozarządowym. Będzie to prowadziło do uspołnienienia działań organizacji i zwielokrotnienia efektów prowadzonych inicjatyw. Za potrzebne narzędzie wspierania lokalnych inicjatyw i liderów należy również uznać także organizację konkursów grantowych na działania związane z integracją mieszkańców.

Potrzeba prowadzenia działań na rzecz wspierania organizacji pozarządowych i inicjatyw nieformalnych w ramach procesu rewitalizacji znajduje potwierdzenie także w wynikach ankiety. Jak wynika z udzielonych odpowiedzi, 81% ankietowanych nie jest aktywnych w organizacjach społecznych, których siedziba znajduje się na obszarze rewitalizacji, zaś pozostałe 19% wykazuje taką aktywność. Jednak już co trzeci mieszkaniec Pułtuska jest chętny i skłonny działać społecznie w swojej Gminie. Wskazuje to na

znaczny potencjał społecznej aktywności do zagospodarowania wśród mieszkańców Pułtusa, także tych obecnie nieaktywnych. Dotyczy to nawet 80% ankietowanych.

Powiązana kwestią jest również gotowość mieszkańców do włączenia się we wdrażanie gminnego programu rewitalizacji. W tym przypadku 29% mieszkańców odpowiada, że zamierza się włączyć w realizację GPR, natomiast 14% nie ma takich zamiarów. Na to samo pytanie 57% respondentów odpowiedziało „być może”, a więc w sumie 86% mieszkańców na podstawie deklaracji z ankiety oznacza istotny potencjał do włączenia w proces rewitalizacji. W tym celu konieczne jest jednak stałe informowanie, konsultowanie i – przede wszystkim – włączanie mieszkańców we współdecydowanie o charakterze konkretnych działań mających miejsce na obszarze rewitalizacji.

Rycina 7. Potencjał do zaangażowania mieszkańców we wdrażanie GPR – odpowiedzi ankietowanych

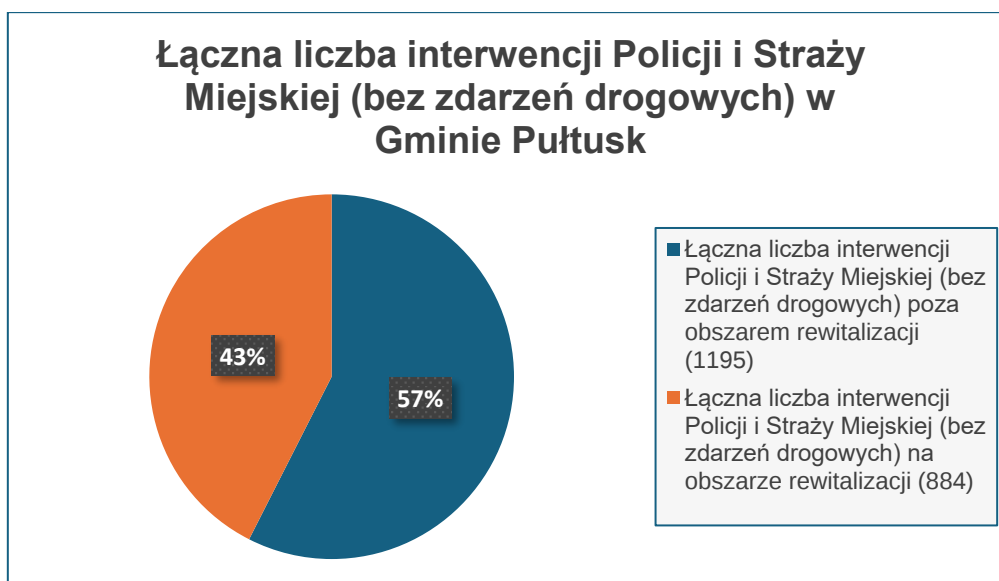
Narzędziem wspierającym zaangażowanie mieszkańców w życie lokalnej społeczności jest także budżet obywatelski. W związku z tym istnieje potrzeba wykorzystania dotychczasowych doświadczeń i ponowne wdrożenie budżetu obywatelskiego w Gminie. Za potencjał w tym zakresie należy uznać możliwość deliberacyjnego wypracowania założeń regulaminu i priorytetów budżetu w celu jego uspołnienia z kierunkami procesu rewitalizacji.

Kolejnym ważnym aspektem mieszkania i przebywania na obszarze rewitalizacji jest poczucie bezpieczeństwa. W odpowiedziach respondentów w szczególności zwraca uwagę fakt, że na obniżone poczucie bezpieczeństwa wskazywały nie osoby starsze, a raczej młodszy respondenci. Wśród osób udzielających odpowiedzi na pytanie o stan bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji jako „zły” lub „bardzo zły” oceniły go w sumie 4 osoby do 19 roku życia, 4 osoby od 20 do 30 roku życia, oraz 8 osób od 31 do 45 roku życia (odpowiednio 4%, 4%, i 8% wszystkich ankietowanych). W tej grupie nie było

natomiast osób ze starszych grup wiekowych. Sugeruje to, że największy dyskomfort w zakresie poruszania się po obszarze rewitalizacji odczuwa młodzież oraz rodzice z dziećmi.

Warto nadmienić, że w innej części ankiety niektórzy mieszkańcy zwrócili uwagę na kwestie bezpieczeństwa jako wymagające poprawy na obszarze rewitalizacji. Wskazywano m.in. na „potrzebę systemu monitoringu, poprawę oświetlenia, schadzki pijanych osób (dotyczy wałów nad Narwią), niską skuteczność służb w wykrywaniu wandalizmu; budzące niepokój głośne zachowania mieszkańców rejonu Al. Wojska Polskiego; potrzeba zadbania o bezpieczeństwo w okolicy bloków poniemieckich przy ul. Traugutta – częstsze patrole policji i monitoring, z uwagi na głośne, agresywne zachowania w tym rejonie”. Pojawił się też ogólny postulat „zwiększenia policyjności terenu” na obszarze rewitalizacji oraz skargi na „krzyki, nocne szybkie jazdy samochodów, awantury”. Powyższe wskazania korespondują z danymi dotyczącymi miejsc interwencji Policji i Straży Miejskiej. Jak wynika z danych tych służb, znaczna część z nich ma miejsce na obszarze rewitalizacji. W kolejnych latach istnieje zatem potrzeba rozwijania systemu monitoringu, modernizacji i montowania nowego oświetlenia, stosowania rozwiązań infrastrukturalnych sprzyjających uspokajaniu ruchu samochodowego oraz wspierania kadr odpowiedzialnych za utrzymanie porządku na obszarze rewitalizacji.

Rycina 8. Przestrzenny rozkład interwencji Policji w Gminie Pułtusk (2022)

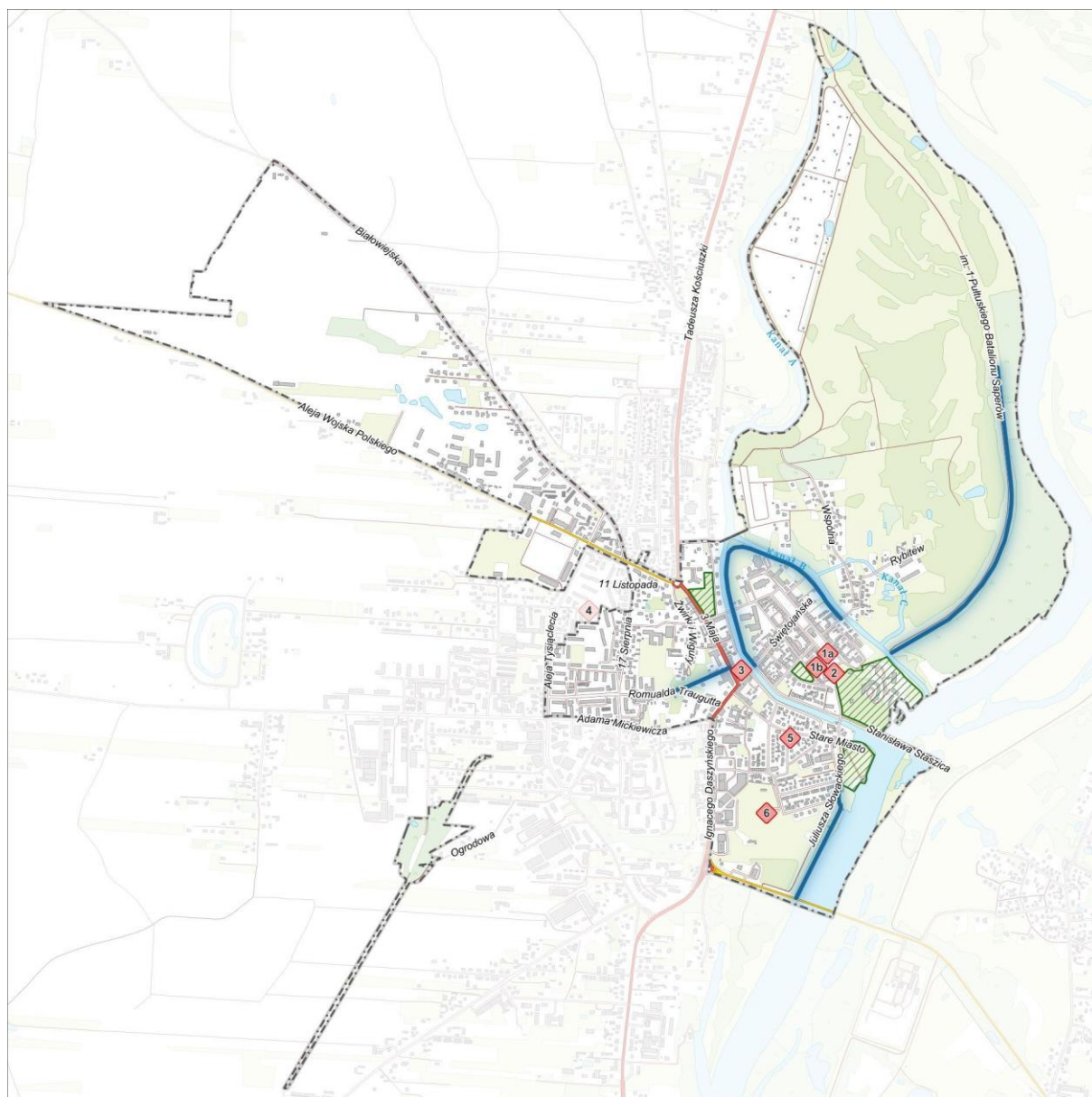
Źródło: Diagnoza i wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Pułtusk (2022)

2.4. Diagnoza zjawisk przestrzenno-funkcjonalnych

Z rozmów z mieszkańcami i urzędnikami, obserwacji ze spacerów po obszarze rewitalizacji i wyników ankiet wynika, że przestrzeń obszaru rewitalizacji podlega zauważalnej i korzystnej zmianie.

Równocześnie jednak istnieje znaczące pole do poprawy jakości i uatrakcyjniania tej przestrzeni i wykorzystywania jej potencjału na rzecz działań o charakterze integracyjnym i włączającym różne grupy mieszkańców. Jak wskazują wyniki badania ankietowego, ważny zasób Gminy dla integracji społecznej stanowią przestrzenie publiczne i szerzej – miejsca spędzania wolnego czasu. Wielu mieszkańców Pułtuską wśród ulubionych miejsc, gdzie chętnie spacerują i przebywają, wymienia następujące miejsca: Rynek i jego okolice; tereny nad Narwią (w tym często wymieniane wały nadrzeczne, przystań wodna, plaża miejska); Dom Polonii, mieszczący się na zamku w Pułtusku, wraz z przyległym parkiem. Z innych miejsc bywają to także alejki nad kanałkami rzeki Narew – aleja Gomulickiego, ścieżki pieszo-rowerowe (m.in. przy ul. Mickiewicza), Bazylika i jej otoczenie, place zabaw (w tym tzw. „Jordanek” – ogród jordanowski), park na Wzgórzu Abrahama, park przy ul. Solnej (obok przystani). Respondenci wymieniali także Miejskie Centrum Kultury i Sztuki oraz niektóre obiekty gastronomiczne (restauracje, kawiarnie).

Rycina 9. Główne przestrzenie publiczne i siedziby instytucji publicznych zaangażowanych w rewitalizację w Gminie Pułtusk

OZNACZENIA

Tereny zieleni

Ścieżki i aleje spacerowe

Obiekty i instytucje kultury i infrastruktury społecznej

Obszar rewitalizacji

Rynek

1a Muzeum Regionalne w Pułtusk – Wieża Ratuszowa

1b Muzeum Regionalne w Pułtusk – „Napoleon w Pułtusk”

2 Miejska Biblioteka Publiczna im. Joachima Lelewela

3 Miejskie Centrum Kultury i Sztuki

4 Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

5 Dzienny Dom „Senior+”

6 Stadion Miejski w Pułtusk

Na powyższej mapie zaprezentowano najważniejsze przestrzenie publiczne, tereny zieleni, ścieżki i aleje na obszarze rewitalizacji, a także siedziby instytucji, których działania są kluczowe dla powodzenia procesu rewitalizacji w Gminie Pułtusk. Co istotne, problemy, bariery i wyzwania w sferze funkcjonalno-

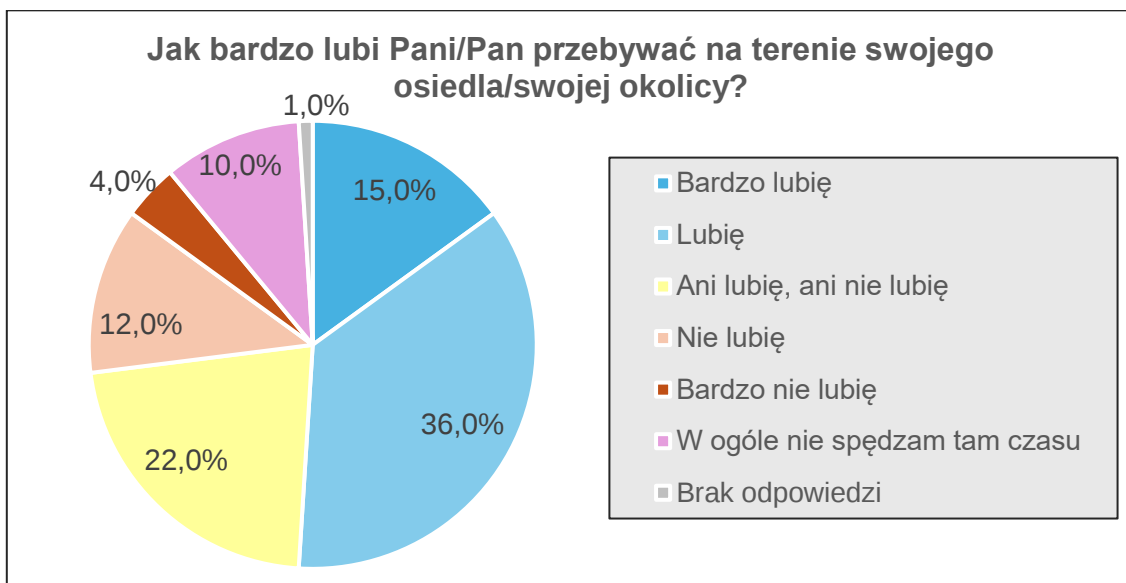
przestrzennej należy rozpatrywać w odniesieniu do potrzeb i szans, które wynikają z usytuowania obszaru rewitalizacji nad rzeką Narew oraz tzw. kanałkami, które otaczają centralną, zabytkową część obszaru rewitalizacji. Istnieje w związku z tym potrzeba prowadzenia różnorodnych i usytuowanych w różnych częściach obszaru rewitalizacji działań, które, po pierwsze, pozwolą na jak najpełniejsze wykorzystanie nadwodnego położenia obszaru, a po drugie – zapewnienie mieszkańcom różnych części obszaru rewitalizacji dostępu do atrakcyjnych przestrzeni publicznych i terenów rekreacyjnych.

Ważnym punktem na mapie obszaru rewitalizacji jest także Stadion Miejski przy ul. Heleny Pilejczyk 6. Modernizacja tego obiektu i tworzenie na jego terenie nowej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej są ważnymi potrzebami, na które zwracają uwagę interesariusze rewitalizacji. Stałe zagospodarowywanie terenu stadionu i jego sąsiedztwa prowadzi do poszerzania oferty spędzania czasu wolnego na obszarze rewitalizacji oraz zwiększa potencjał do prowadzenia działań integracyjnych oraz aktywizujących różne grupy mieszkańców.

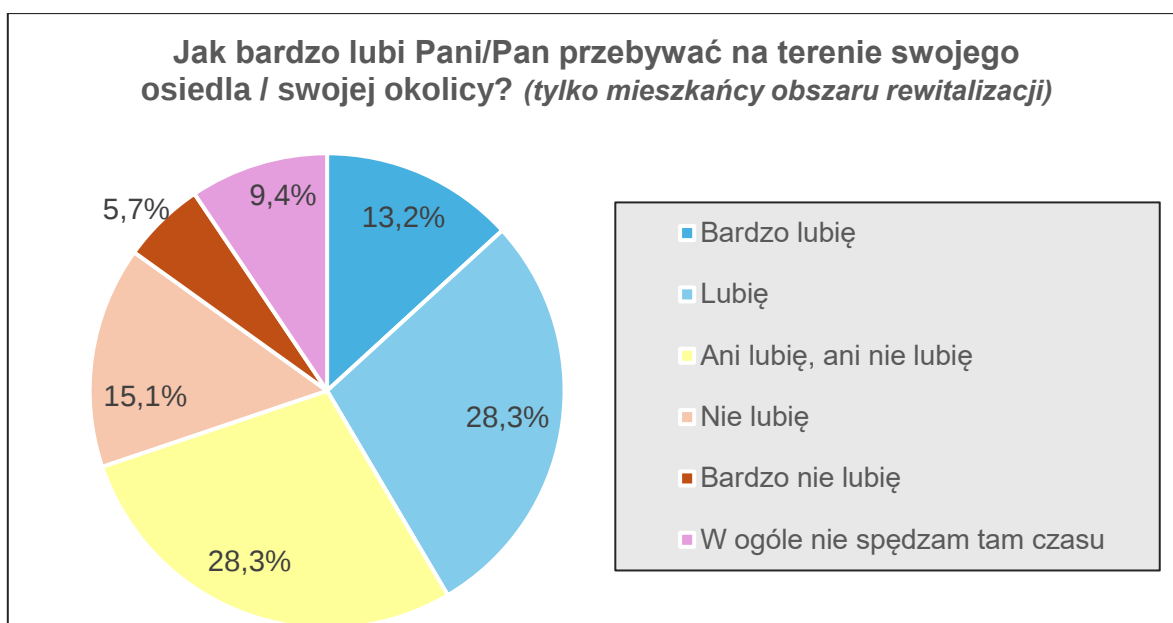
O skali potrzeb i znaczeniu działań związanych ze sferą funkcjonalno-przestrzenną świadczą m.in. odpowiedzi ankietowanych na pytania dotyczące spędzania czasu w najbliższym sąsiedztwie oraz postulowanych priorytetów przyszłych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

W badaniu ankietowym zadano m.in. pytanie „Jak bardzo lubi Pani/Pan przebywać na terenie swojego osiedla / swojej okolicy?”. Poniższe wykresy przedstawiają statystykę odpowiedzi na to pytanie w odniesieniu do wszystkich ankietowanych (100 osób) oraz tylko tych, którzy mieszkają na obszarze rewitalizacji (53 osoby). Rozkład odpowiedzi w obu przypadkach jest zbliżony. Należy jednak zauważyć, że wśród wszystkich ankietowanych nieco ponad połowa mieszkańców (51%) lubi lub bardzo lubi przebywać na swoim osiedlu czy okolicy, natomiast wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji ten odsetek jest już mniejszy i wynosi 41,5%. W drugiej grupie występuje również nieco większy odsetek odpowiedzi z kategorii „ani lubię, ani nie lubię”, „nie lubię”, a nawet „bardzo nie lubię”. Ponadto ok. 10% osób mieszkańców zarówno całej Gminy, jak i obszaru rewitalizacji w ogóle nie spędza czasu na terenie swojego osiedla czy w swojej okolicy.

Rycina 10. Nastawienie mieszkańców Gminy Pułtusk do spędzania czasu w najbliższym sąsiedztwie – odpowiedzi ankietowanych

Rycina 11. Nastawienie mieszkańców obszaru rewitalizacji w Pułtusku do spędzania czasu w najbliższym sąsiedztwie – odpowiedzi ankietowanych

Powyższe odpowiedzi prowadzą do wniosku, że istnieje znaczne pole do poprawy wizerunku przestrzeni Gminy, a w szczególności obszaru rewitalizacji. Pomimo tego, że na obszarze rewitalizacji znajdują się liczne ulubione miejsca spędzania czasu wolnego, to blisko 1/3 mieszkańców uznaje obszar rewitalizacji i centralne części Gminy za nieatrakcyjne.

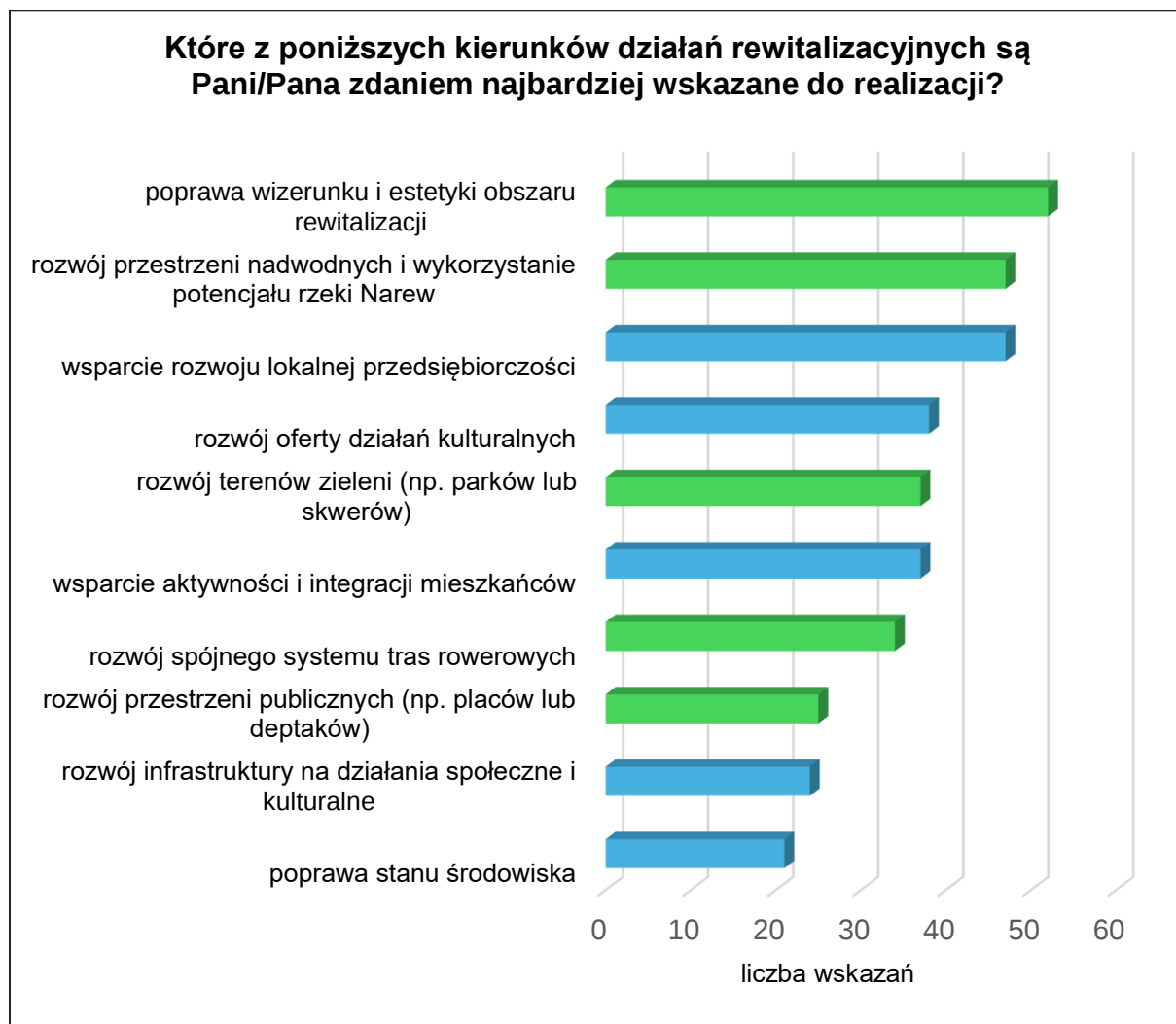
Na pilną i jednoznaczną potrzebę prowadzenia kompleksowych i zintegrowanych działań w sferze funkcjonalno-przestrzennej wskazują także odpowiedzi ankietowanych dotyczące priorytetowych kierunków przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Udzielając odpowiedzi, ankietowani mieli do wyboru 19

potencjalnych kierunków działań, a na poniższym wykresie przedstawiono 10 najbardziej popularnych z nich, z czego aż 5 dotyczy sfery funkcjonalno-przestrzennej. Mieszkańcy Pułtusza największe znaczenie przywiązują do realizacji działań związanych z poprawą wizerunku i estetyki obszaru rewitalizacji (52 wskazania) oraz zagospodarowania przestrzeni nadwodnych nad rzeką Narew (47 wskazań). Respondentom zależy również na dalszym rozwijaniu terenów zieleni, np. parków i skwerów (37 wskazań), rozwijaniu spójnego systemu tras rowerowych (34 wskazania) oraz rozwijaniu przestrzeni publicznych, takich jak place czy deptaki (25 wskazań).

Mieszkańcy Pułtusza uznają rewitalizację za wielowymiarowy proces, o czym świadczy zróżnicowanie prezentowanych poniżej odpowiedzi. Wielu ankietowanych dostrzegło bowiem potrzebę wsparcia rozwoju lokalnej przedsiębiorczości (47 wskazań), rozwijania oferty kulturalnej (38 wskazań), wspierania aktywności i integracji mieszkańców (również 37 wskazań) oraz rozwoju infrastruktury na działania społeczne i kulturalne (24 odpowiedzi). Równocześnie jednak należy zauważyć, że poza pierwszą dziesiątką najczęściej wymienianych kierunków znalazły się m.in. poprawa oferty wsparcia dla rodzin, dla osób z niepełnosprawnościami, dla seniorów, czy też realizacja zadań z zakresu wspierania rozwoju organizacji pozarządowych oraz budowania lokalnej tożsamości. Suma prezentowanych odpowiedzi prowadzi do wniosku, że sprawne tworzenie nowych i przekształcanie istniejących przestrzeni publicznych stanowi jeden z potrzebnych kierunków działań rewitalizacji w Gminie Pułtusk. Oznacza to również, że obok potrzebnych inwestycji w centralnej części miasta (bulwary, przystań miejska i infrastruktura towarzysząca, tereny nad kanałkami i in.) istnieje potrzeba lokalizowania tzw. parków kieszonkowych i obiektów małej architektury oraz partycypacyjnych remontów podwórek i zagospodarowywania zaniedbanych lub opuszczonych niewielkich przestrzeni w różnych częściach obszaru rewitalizacji.

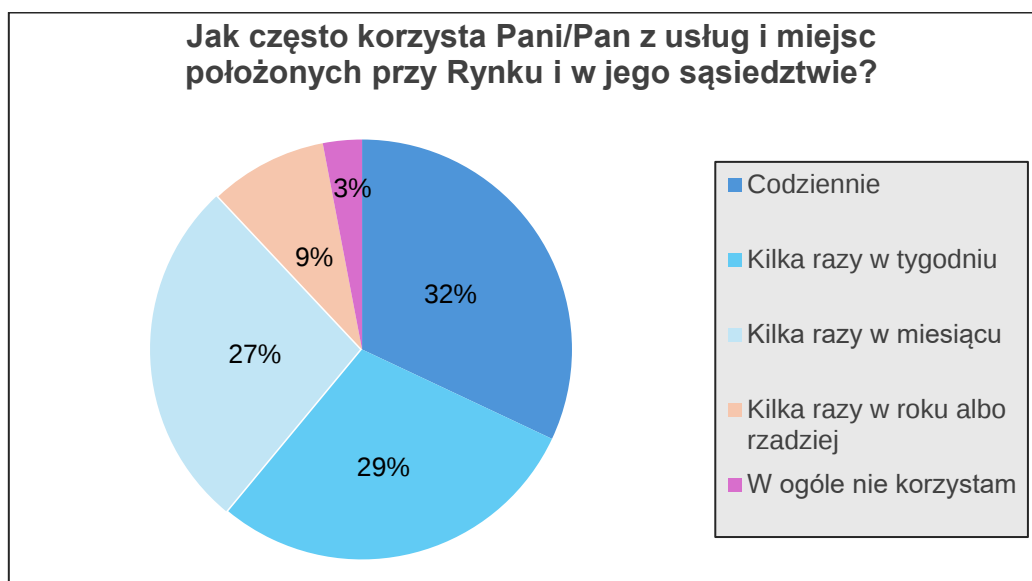
Modernizując i tworząc nowe przestrzenie publiczne na obszarze rewitalizacji należy dążyć do ich projektowania w sposób ułatwiający budowanie relacji i przeciwdziałanie podziałom społecznym.

Rycina 12. Priorytetowe kierunki przedsięwzięć rewitalizacyjnych według wskazań ankietowanych (kolorem zielonym oznaczono postulowane kierunki związane ze sferą funkcjonalno-przestrzenną)

Szczególnym miejscem w przestrzeni Gminy i obszaru rewitalizacji jest Rynek – jest to najdłuższy brukowany rynek w Europie, o długości około 400 m. Jest to zarazem ważny zasób dziedzictwa kulturowego i atrakcja Pułtusa. Jak wynika z odpowiedzi ankietowanych na pytanie dotyczące korzystania z usług i miejsc położonych przy Rynku i w jego sąsiedztwie, Rynek pozostaje kluczową przestrzenią w Gminie dla zdecydowanej większości mieszkańców miasta. Osoby korzystające z usług i miejsc przy Rynku i w jego sąsiedztwie często – a więc codziennie, kilka razy w tygodniu, bądź kilka razy w miesiącu – stanowią w sumie 88% ankietowanych.

Rycina 13. Częstotliwość korzystania z usług i miejsc przy Rynku i w jego sąsiedztwie

Fotografia 9. Rynek w Pułtusk – widok od strony fontanny (w tle wieża ratuszowa i Ratusz).

W centrum Rynku znajduje się siedziba Urzędu Miejskiego w Pułtusk i charakterystyczna wieża dawnego ratusza. Znaczna część Rynku jest przeznaczona na parking, a jego północną część zajmuje targowisko. W pierzejach wokół rynku znajdują się zabytkowe kamienice, w tym m.in. Centrum Dziedzictwa Kulturowego (Rynek 13) kamienica z ekspozycją Muzeum Regionalnego „Napoleon w Pułtusk” (Rynek 36) oraz lokale gastronomiczne i usługowe. Od północy z Rynkiem graniczy Bazylika kolegiacka Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny w Pułtusk, a od południa – teren Zamku z chętnie uczęszczanym przez mieszkańców parkiem oraz restauracją, barem letnim, placem zabaw i innymi atrakcjami. Od lat Rynek pozostaje miejscem organizacji cyklicznych wydarzeń kulturalnych, jak np. Dni Patrona Pułtuska św. Mateusza. W 2022 roku w jego południowej części została otwarta fontanna,

wokół której chętnie gromadzą się mieszkańcy. W sezonie letnim w określonych godzinach przy fontannie można obserwować pokazy woda-światło-dźwięk.

Fotografia 10. Siedziba Centrum Dziedzictwa Kulturowego (ul. Rynek 13)

Fotografia 11. Uroczyste otwarcie fontanny na Rynku w Pułtusku

Źródło: YouTube

Z licznych rozmów z mieszkańcami i urzędnikami wynika, że potencjał Rynku jako miejsca integracji mieszkańców obszaru rewitalizacji nie jest w pełni wykorzystywany. Oznacza to konieczność wypracowania koncepcji przekształceń Rynku z poszanowaniem walorów historycznych, zaangażowaniem lokalnych przedsiębiorców, dążeniem do wprowadzenia elementów zieleni,

stosowaniem rozwiązań sprzyjających klimatowi i ograniczających efekt miejskiej wyspy ciepła, i – co najważniejsze – tworzenia przestrzeni integrujących mieszkańców oraz zachęcających do przebywania w przestrzeni Rynku i jego sąsiedztwie. W pracach nad zagospodarowaniem rynku istnieje potrzeba uwzględnienia podwórek kamienic od strony Kanału B oraz ulic sąsiadujących z Rynkiem. Za narzędzie porządkujące stopniowe przekształcenia Rynku i jego okolic należy uznać masterplan. Jego opracowanie pozwoliłoby na wieloaspektowe spojrzenie na Rynek jako element stanowiący część większej tkanki miasta. Przykładem niezagospodarowanej przestrzeni w bliskim sąsiedztwie Rynku jest np. teren na zapleczu siedziby Pułtuskiej Biblioteki Publicznej im. Joachima Lelewela przy ul. Słowackiego 6. Istnieje potrzeba jego zagospodarowania w celu dalszego rozwijania oferty Biblioteki i tworzenia kameralnych miejsc spotkań. Jest to także potencjał do lokalizowania na obszarze rewitalizacji elementów błękitno-zielonej infrastruktury oraz lekkich ekologicznych materiałów.

Fotografia 12. Zaplecze siedziby Pułtuskiej Biblioteki Publicznej im. Joachima Lelewela

Fotografia 13. Niezagospodarowane podwórka na tyłach kamienic przy Rynku

Podobne założenia powinny towarzyszyć stopniowym przekształceniom przestrzeni przy ul. Romualda Traugutta i w jej sąsiedztwie. Otwiera to pole do podejścia eksperymentalnego i stosowania początkowo niewielkich ingerencji w przestrzeni w porozumieniu z lokalną społecznością. Zarówno bowiem w okolicy ul. Romualda Traugutta, jak i dawnych koszar przy Al. Wojska Polskiego istnieje potrzeba tworzenia lokalnych miejsc integracji: ogrodów sensorycznych, placów zabaw i boisk, podwórek, świetlic, miejsc aktywności lokalnej, kawiarni społecznych itd.

Kolejną przestrzenią na obszarze rewitalizacji, która wymaga kompleksowych przekształceń, jest teren po dawnej bocznicy pułtuskiej kolei wąskotorowej. Od północy ten niezagospodarowany obecnie teren jest połączony z zabudowaniami mieszkalnymi i przemysłowymi przy ul. Wiśniowej. Istnieje potrzeba nadania temu terenowi nowych funkcji, z uwzględnieniem jego dawnego przeznaczenia. Położenie dawnej bocznicy kolejowej umożliwia stworzenie atrakcyjnej i inkluzywnej przestrzeni z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań sprzyjających klimatowi i bioróżnorodności. Nadanie terenowi pokolejowemu nowych funkcji wiąże się z koniecznością jego skomunikowania z pozostałą częścią Gminy, co wymaga uwzględnienia potrzeb rowerzystów i pieszych oraz pozostałych uczestników ruchu drogowego.

Fotografia 14. Teren po dawnej bocznicy pułtuskiej kolei wąskotorowej

Fotografia 15. Wizualizacja możliwego zagospodarowania terenów pokolejowych

Istotnym wyzwaniem w zakresie stałego poprawiania dostępności usług publicznych i ułatwiania poruszania się po obszarze rewitalizacji jest rozwijanie transportu publicznego oraz infrastruktury pieszo-rowerowej. W ostatnich latach Gmina Pułtusk podjęła innowacyjne w skali kraju działania w zakresie rozwiązań związanych z zielonym zeroemisyjnym transportem publicznym. Spółka Eco Pułtusk tylko we wrześniu i październiku 2024 r. zdobyła dwie nagrody potwierdzające zaawansowanie rozwiązań stosowanych w Gminie: za projekt „Zielony transport publiczny” w konkursie na "Najbardziej Innowacyjny Energetycznie Samorząd" oraz za premierę busa elektrycznego Yutong E7 w kategorii Polski MINI Bus roku 2023 podczas targów TRANSEXPO 2024. Regularne kursy elektrycznych autobusów

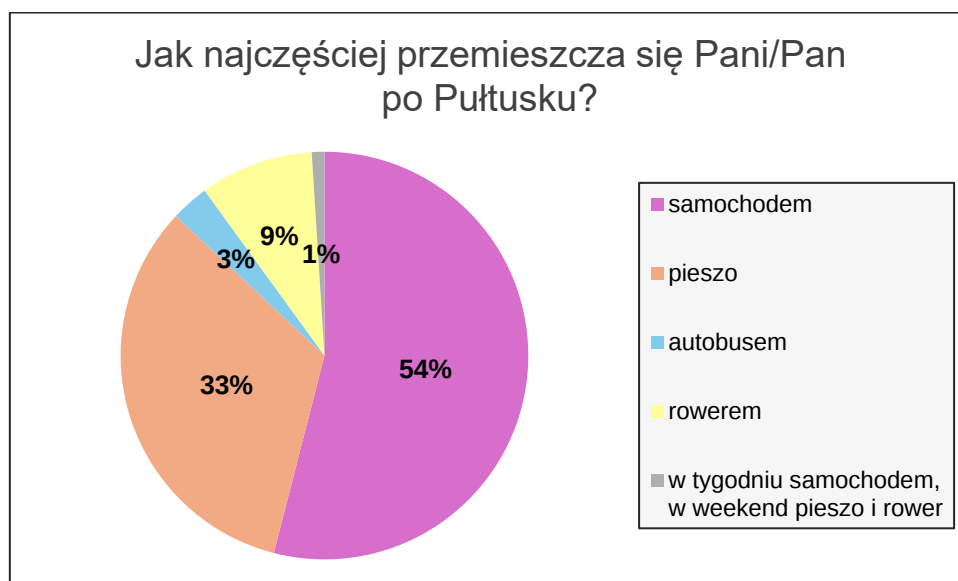
uruchomiono na stałe w 2024 roku, a ich zakup był współfinansowany ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. W 2024 roku spółka Eco Pułtusk doprowadziła również do uruchomienia w Gminie systemu roweru publicznego. Obecnie w Pułtusku znajdują się trzy stacje roweru publicznego, z czego jedna w pobliżu przystani na terenie obszaru rewitalizacji. Z rowerów i autobusów korzysta wielu mieszkańców Gminy i obszaru rewitalizacji. Istnieje zatem potrzeba rozwijania oferty w tym zakresie, a także konsekwentnej rozbudowy systemu ścieżek rowerowych i ciągów pieszo-rowerowych. Za zasadne należy również uznać organizowanie akcji promujących codzienne dojazdy rowerami do pracy i szkoły, a także stopniowy rozwój infrastruktury takiej jak stojaki na rowery, stacje naprawy, bezpieczne parkingi i in.

Fotografia 16. Stacja roweru publicznego w pobliżu terenu rekreacyjnego nad rzeką Narew (obszar rewitalizacji)

Powyższe wnioski potwierdza analiza odpowiedzi ankietowanych na pytanie, jak najczęściej przemieszczają się po Pułtusku. Wskazuje ona na zdecydowaną dominację indywidualnego transportu samochodowego (54% odpowiedzi). Zaledwie 3% respondentów to mieszkańcy Pułtuska korzystający z lokalnej komunikacji autobusowej, co jest odsetkiem bardzo niskim (taki sposób przemieszczania w ankiecie zadeklarowały wyłącznie najmłodsze osoby, do 19 roku życia). Jest to jednak nowa usługa publiczna, która w dłuższej perspektywie stwarza potencjał do zmiany w zakresie sposobu poruszania się po Gminie i obszarze rewitalizacji. Pewną popularność zyskał także rower – odnotowano 9% korzystających z niego respondentów ankiety, co również należy uznać za potencjał w kontekście planowanych do realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

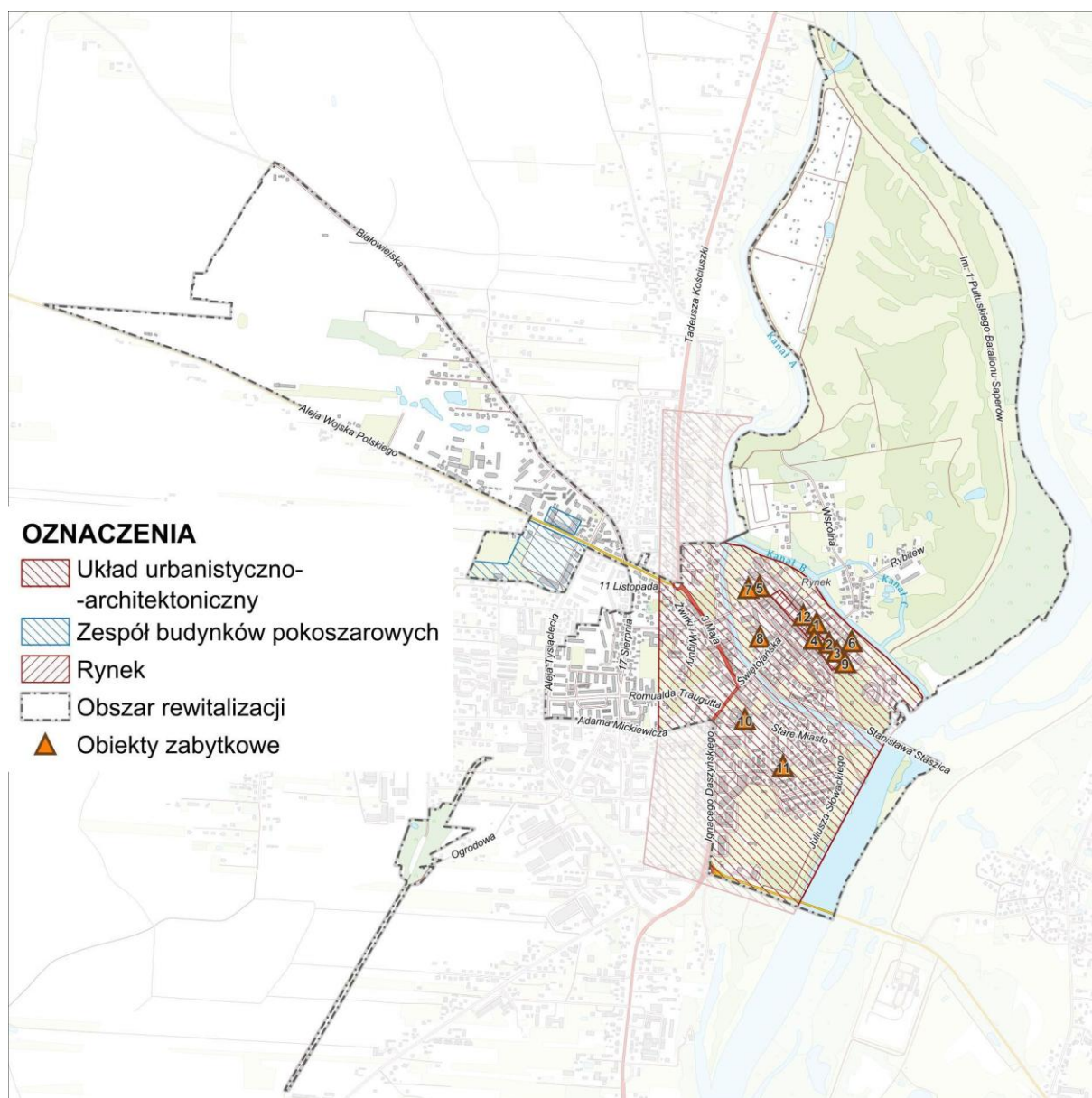
Rycina 14. Sposoby przemieszczania się mieszkańców po Gminie Pułtusk (odpowiedzi ankietowanych)

2.3. Zasoby dotyczące dziedzictwa kulturowego

Bogactwo miejsc, obiektów, postaci i historii stanowi jeden z najważniejszych potencjałów obszaru rewitalizacji (Rycina 16). Zarówno bowiem zasoby materialnego, jak i niematerialnego dziedzictwa kulturowego mogą i powinny być wykorzystywane do osiągania celów procesu rewitalizacji w Gminie. Centralnym miejscem dla procesu rewitalizacji w Gminie Pułtusk jest zabytkowy Rynek – serce historycznego układu urbanistycznego (wpis do rejestru zabytków z 1959 r.), który obejmuje znaczną część obszaru rewitalizacji. W pierzejach wokół Rynku i w sąsiednich ulicach znajduje się wiele zabytkowych kamienic. Niestety, wiele z nich cechuje zły lub bardzo zły stan techniczny. Zaledwie pojedyncze z kamienic należą do zasobu Gminy, co znacznie ogranicza możliwość realizacji działań na rzecz poprawy ich stanu technicznego. Istnieje zatem potrzeba podejmowania dialogu z właścicielami kamienic, pozyskiwania i przekazywania funduszy także na remonty budynków nienależących do zasobu komunalnego. Konieczne jest także działanie na rzecz uregulowania stanu prawnego tych nieruchomości na obszarze rewitalizacji, co do których status właściciela lub użytkownika wieczystego pozostaje niejasny. Utrudnia to bowiem podejmowanie całościowej polityki w zakresie ochrony dziedzictwa i poprawiania stanu technicznego zabytkowych obiektów na obszarze rewitalizacji.

Rycina 15. Lokalizacja wybranych zabytków na obszarze rewitalizacji w Gminie Pułtusk

- ▲ 1 Kamienica przy ul. Rynek 13 -
- Centrum Dziedzictwa Kulturowego
- ▲ 2 Kamienica przy ul. Rynek 23
- ▲ 3 Kamienica przy ul. Rynek 29
- ▲ 4 Wieża dawnego ratusza
(Muzeum Regionalne)
- ▲ 5 Dzwonnica
- ▲ 6 Zamek - Dom Polonii

- ▲ 7 Bazylika kolegiacka Zwiastowania Najświętszej
Maryi Panny w Pułtusku
- ▲ 8 Kościół św. Piotra i Pawła
- ▲ 9 Kaplica św. Marii Magdaleny
- ▲ 10 Kościół św. Józefa
- ▲ 11 Archiwum Państwowe w Warszawie
Oddział w Pułtusku
- ▲ 12 Kamienica przy ul Rynek 11

Fotografia 17. Jedna z zaniedbanych kamienic przy Rynku

Fotografia 18. Zabytkowe budynki pokoszarowe przy Al. Wojska Polskiego

Kolejnym zabytkowym układem na terenie obszaru rewitalizacji jest zespół koszar przy Al. Wojska Polskiego. Są to m.in. budynki mieszkalne przy Al. Wojska Polskiego 36, 36a i 36b oraz budynki przy al. Tysiąclecia kompleksowo odnawiane w ramach Społecznej Inicjatywy Mieszkaniowej. W okresie wdrażania programu rewitalizacji w szczególności istnieje potrzeba: dążenia do gruntownego remontu budynków mieszkalnych przy Al. Wojska Polskiego 36, 36a i 36b oraz poprawy stanu zagospodarowania wokół tych budynków; dążenia do uregulowania stanu prawnego obiektu dawnej wieży ciśnień i budynku stanowiącego element kompleksu pokoszarowego położonego vis a vis budynku przy Wojska

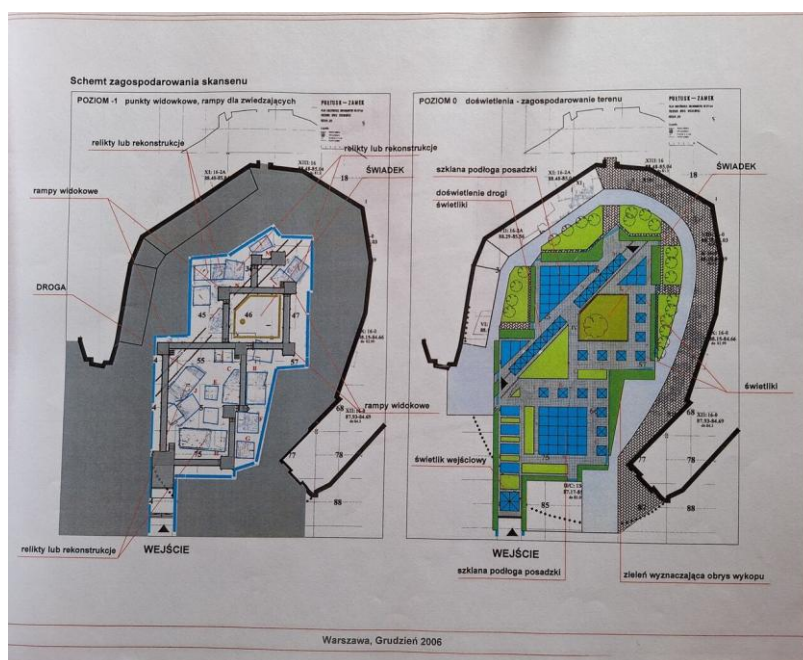
Polskiego 36a; a także dążenia do integracji nowych mieszkańców budynków SIM z lokalną społecznością, m.in. poprzez wspólne aktywności i przeznaczenie mikrograntów na integrację sąsiedzką.

Wyjątkowy potencjał w kontekście procesu rewitalizacji i rozwijania funkcji obszaru rewitalizacji związanych z dziedzictwem ma pułtuski Zamek. W XIV-XVI na terenie obecnego Zamku znajdował się zamek biskupi, który był następnie odbudowywany i przebudowywany. Zamek w obecnym kształcie został odbudowany w 1989 r. i przeznaczony na „Dom Polonii”. W budynku – obecnie pełniącym funkcję hotelu – znajdują się m.in. malowidła z XVII w. oraz zabytkowe okna z XV w. Co jednak bardzo ważne i co stanowi walor wyjątkowy nie tylko w skali kraju, ale i Europy, kilkanaście metrów pod widocznymi dla przechodniów i gości murami Zamku znajdują się ruiny średniowiecznego proto-miasta. Stwarza to bardzo szeroki potencjał do eksploracji i badań, a co za tym idzie – wpływania na rozwój społeczno-gospodarczy obszaru rewitalizacji. Istnieje zatem potrzeba oszacowania wartości kulturowej zasobów znajdujących się na gruntach pod zamkiem, a następnie sporządzenie koncepcji wykorzystania tego zasobu.

Fotografia 19. Hotel Zamek – Dom Polonii w Puławach

Fotografia 20. Koncepcja skansenu na bazie średniowiecznego proto-miasta (2006)

W ramach procesu rewitalizacji zachodzi także potrzeba uporządkowania i poprawy stanu technicznego ścieżek oraz chodników na terenie Parku Zamkowego. Teren Parku jest chętnie odwiedzany przez mieszkańców ze względu na swój kameralny charakter i atrakcyjne położenie. Przy modernizacji tego terenu należy zachować jego naturalny charakter, a także dążyć do jak najszerszego wykorzystywania tej przestrzeni do działań edukacyjnych, społecznych i kulturalnych. Kolejną potrzebą związaną z zagospodarowaniem i utrzymywaniem Parku Zamkowego jest dbałość o stan drzew wychodzących z terenu Parku na ul. Stanisława Staszica. Konieczna jest w tym zakresie współpraca pomiędzy różnymi instytucjami w Gminie w celu zapewnienia bezpieczeństwa przechodniów narażonych np. na spadające gałęzie.

Na obszarze rewitalizacji znajdują się też zabytkowe obiekty architektury sakralnej. Są to m.in. Bazylika kolegiacka Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny w Pułtusk, Kościół św. Piotra i Pawła, Kaplica św. Marii Magdaleny i Kościół św. Józefa. Ich znaczenie dla tożsamości mieszkańców oraz walory architektoniczne stanowią kolejny potencjał do realizacji i planowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Znaną i upamiętnianą w przestrzeni obszaru rewitalizacji postacią jest Krzysztof Klenczon (urodzony w Pułtusk piosenkarz, kompozytor i gitarzysta, w latach 60. XX w. członek zespołu Czerwone Gitary). Ważny element niematerialnego dziedzictwa Gminy stanowią też kultywowane do dzisiaj tradycje kulturalne. Omawiając temat dziedzictwa obszaru rewitalizacji, nie sposób nie odnieść się też do dziedzictwa przyrodniczego i nadwodnego, unikatowego położenia Pułtusk. Wreszcie, Pułtusk był miejscem ważnych bitew z udziałem wojsk napoleońskich, a sam Napoleon przebywał tu dwukrotnie. Nasycenie obszaru rewitalizacji obiektami dziedzictwa, ale też codziennymi praktykami i opowieściami

dotyczącymi historii Pułtuska stanowi wyjątkowy potencjał dla rewitalizacji. Istnieje potrzeba jego wykorzystania na rzecz wzmacniania tożsamości, więzi lokalnych i rozwoju społeczno-gospodarczego m.in. poprzez: realizację projektów edukacyjnych i międzypokoleniowych, organizację spacerów badawczych i inscenizacji historycznych oraz innych wydarzeń; wspieranie organizacji pozarządowych (Pułtuskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne in.) i grup nieformalnych (np. pułtuskie teatry amatorskie i grupy muzyczne, również młodzieżowe); stworzenie i promowanie produktu turystycznego; rozwijanie i promocję szlaków turystycznych; nawiązywanie współpracy z instytucjami publicznymi i ekspertami (np. Narodowy Instytut Dziedzictwa).

2.5. Diagnoza zjawisk gospodarczych

Wspieranie przedsiębiorców i prowadzenie efektywnych działań na rzecz rozwoju przedsiębiorczości stanowią jedno z głównych wyzwań w zakresie wielowymiarowej poprawy sytuacji na obszarze rewitalizacji i planowania przyszłych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Według danych Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (dalej jako CEIDG) na obszarze rewitalizacji prowadzi działalność około 1/3 podmiotów gospodarczych w mieście. W przeważającej części są to mikro- i małe przedsiębiorstwa: sklepy, restauracje i kawiarnie, salony fryzjerskie i kosmetyczne i in. Głównie w okolicy Rynku znajdują się także oddziały banków oraz operatorów telefonii komórkowej.

Najgorsza sytuacja na obszarze rewitalizacji w zakresie prowadzenia działalności przez lokalnych przedsiębiorców występuje w okolicach ul. Mickiewicza, Traugutta, 17 Sierpnia, Kombatantów oraz al. Tysiąclecia. Wynika to m.in. z danych z CEIDG dotyczących liczby przedsiębiorstw w Pułtusku, które zawiesiły swoją działalność w latach 2016-2022⁶. Na wskazanym powyżej obszarze liczba ta przekroczyła znacznie średnią dla całej gminy. Podobnie niekorzystna w skali gminy sytuacja występuje pomiędzy Rynkiem, ul. Świętojańską, al. Polonii i ul. Staszica. Z powyższych danych wynika, że problemy w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej dotyczą przedsiębiorstw w różnych częściach obszaru rewitalizacji. Wpływa to zatem na konieczność podejmowania w ramach procesu rewitalizacji działań uwzględniających perspektywę przedsiębiorców działających zarówno w okolicach Rynku, jak i po drugiej stronie drogi krajowej nr 61.

Niewielkie przedsiębiorstwa prowadzące działalność na obszarze rewitalizacji mierzą się na co dzień z wyzwaniami, trendami i szokami o znaczeniu globalnym. Dotyczą one m.in. przenoszenia handlu do Internetu, korzystania z mediów społecznościowych i serwisów streamingowych, czy też z rosnących kosztów energii. Czynniki te często powodują konieczność zamykania lub zawieszania działalności

⁶ Diagnoza i wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Pułtusk

lokalnych biznesów, które nie wytrzymują konkurencji o uwagę klientów ze znacznie większymi i bardziej wpływowymi markami. Widocznym w przestrzeni dowodem na występowanie tych problemów na obszarze rewitalizacji są puste witryny sklepowe widoczne m.in. w lokalach przy Rynku i Placu Teatralnym, ul. Benedyktynskiej, ul. Świętojańskiej i ul. Traugutta.

Fotografia 21. Opuszczone lokale usługowe przy ul. Benedyktynskiej

Ważne miejsce na mapie obszaru rewitalizacji i całej gminy, ale też przyciągania turystów i innych zorganizowanych grup odwiedzających Pułtusk, zajmuje Hotel Zamek Pułtusk. Na terenie tego obiektu znajdują się restauracja i bar letni, sala konferencyjna na kilkaset osób, strefa przeznaczona dla kamperów, czy też wypożyczalnia rekreacyjnego sprzętu wodnego i korty tenisowe. Hotel prowadzi również lekcje *savoir vivre*, które cieszą się bardzo dużą popularnością wśród szkół w całym regionie. Zamek jest jedynym tego typu obiektem hotelowym w Pułtusku. To z jednej strony ważny zasób przy organizacji wydarzeń ukierunkowanych na przyciągnięcie do Pułtuska turystów i wykorzystanie licznych potencjałów obszaru rewitalizacji. Z drugiej jednak brak szerszej i zróżnicowanej bazy hotelowej w gminie i na obszarze rewitalizacji utrudnia planowanie przedsięwzięć (kulturalnych, sportowych i in.), mających potencjał do pozytywnego wpływania na kondycję lokalnych przedsiębiorstw.

W centralnym miejscu na obszarze rewitalizacji znajduje się Rynek. Jego północną część zajmuje targowisko. Stałe wyposażenie Rynku stanowi 20 straganów, które w pierwszej kolejności są użyczane lokalnym sprzedawcom produktów regionalnych. Ponadto, inni sprzedawcy mają możliwość rozstawiania na Rynku własnych straganów. Zgodnie z obowiązującym prawem lokalnym, opłaty za rezerwację stanowisk na targowisku są obniżane o 40%, jeżeli sprzedawcy oferują produkty, które zostały przez nich samodzielnie wytworzone. Stanowi to ważne wsparcie lokalnych wytwórców.

Fotografia 22. Targowisko na pułtuskim Rynku

Istotne znaczenie dla lokalnego i ponadlokalnego rynku pracy ma fakt, że w Pułtusk (nieopodal granic obszaru rewitalizacji) ma miejsce siedziba dawnej Akademii im. Aleksandra Gieysztora w Pułtusk, a obecnie – Filii Akademii Finansów i Biznesu Vistula. Akademia została utworzona w 1994 r. i przez lata wykształciła wielu absolwentów, którzy zasilili lokalny i regionalny rynek pracy. Co więcej, dostęp do edukacji wyższej na dobrym poziomie w Pułtusk stanowił dla wielu młodych mieszkank i mieszkańców gminy czynnik zachęcający do pozostania i zakładania rodziny w Pułtusk, a nie w innych, większych miastach w kraju i za granicą. Obecnie czynnik ten traci na znaczeniu, ponieważ Akademia stopniowo redukuje swoją ofertę i kadrę akademicką w Pułtusk. Budynek po dawnej siedzibie Akademii znajduje się na obszarze rewitalizacji przy ul. Daszyńskiego 17. Wyzwaniem pozostaje ponowne zagospodarowanie tej nieruchomości w sposób, który będzie wspierał rozwój społeczno-gospodarczy obszaru rewitalizacji. Za potencjał należy natomiast uznać ciągle istniejące zasoby Akademii, które można wykorzystać do realizacji celów procesu rewitalizacji. Obecna siedziba Akademii przy ul. Mickiewicza 36B mieści się bowiem w bliskim sąsiedztwie obszaru rewitalizacji. Ze względu na swoje położenie oraz bogate dziedzictwo kulturowe potencjałem na budowanie pozytywnego wizerunku obszaru rewitalizacji i całej Gminy jest również współpraca z uczelniami i instytucjami badawczymi spoza Pułtuska.

Wyzwaniem pozostaje zatem wypracowanie takiego modelu współpracy Urzędu Miejskiego z partnerami spoza sektora publicznego (w tym przedsiębiorcami i akademią), który będzie uwzględniał realne potrzeby i możliwości organizacyjne wszystkich interesariuszy. Trudność w realizacji tego zadania potwierdzają wyniki ankiet prowadzonych w ramach pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji. Jedna z nich była skierowana wprost do przedsiębiorców. Pomimo kilkukrotnego informowania mieszkańców

o możliwości wypełnienia ankiety, w badaniu skierowanym do przedsiębiorców wzięło udział zaledwie trzech reprezentantów tej grupy. Jako główne problemy i bariery na obszarze rewitalizacji wskazali oni m.in. brak stojaków na rowery w pobliżu sklepów, brak obiektów tzw. małej architektury (kosze na śmieci, ławki), brak toalet, zły stan ulic i chodników oraz brak interwencji służb w zakresie egzekwowania przepisów dotyczących zaśmiecania terenu.

Ankietę skierowaną do wszystkich mieszkańców gminy wypełniło natomiast 5 osób prowadzących działalność gospodarczą na obszarze rewitalizacji. Co jednak istotne, pomimo niewielkiego zainteresowania ankietą wśród przedsiębiorców, wsparcie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości zostało uznane przez ankietowanych jako jeden z priorytetów rewitalizacji w Gminie. Ten kierunek działań jako jeden z priorytetowych wskazało 47 osób, a więc niemal połowa respondentów. Oznacza to, że znaczna część mieszkańców Gminy i obszaru rewitalizacji uznaje kwestie wspierania małych i średnich przedsiębiorstw za istotne i warte podkreślenia w gminnym programie rewitalizacji.

Biorąc pod uwagę fakt, że wdrażanie w ramach *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Pułtusk na lata 2016-2025* przedsięwzięć ukierunkowanych na wspieranie rozwoju gospodarczego napotkało na znaczne trudności, za szczególnie ważne w kontekście kontynuowania procesu rewitalizacji w Pułtusk należy uznać realizację stałych działań w tej sferze. Istnieje zatem potrzeba wyznaczenia w Urzędzie Miejskim w Pułtusk osoby lub jednostki odpowiedzialnej za współpracę z lokalnymi przedsiębiorcami oraz wypracowanie z nimi stałej formy komunikacji. Istotnym potencjałem w kontekście działań związanych ze wspieraniem i sieciowaniem przedsiębiorców są zasoby po stronie Powiatowego Urzędu Pracy.

Za jeden z ważnych i potrzebnych wątków dotyczących współpracy instytucji publicznych w zakresie wspierania przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji należy uznać współpracę ze szkołami ponadpodstawowymi w zakresie promowania Gminy i obszaru rewitalizacji jako atrakcyjnego miejsca prowadzenia działalności gospodarczej. Środkiem do tego są np. konkursy i granty promujące równocześnie lokalne talenty i innowacje oraz pomysły i koncepcje na ożywienie przestrzeni i konkretnych działalności na obszarze rewitalizacji.

Istotnym potencjałem w kontekście rozwoju społeczno-gospodarczego na obszarze rewitalizacji (zatrzymywania odpływu i przyciąganie nowych mieszkańców, przyciąganie inwestycji) jest rozwijanie nowych funkcji w sąsiedztwie Węzła Północ oraz w sąsiedztwie ul. Rybitew. Tworzenie nowych terenów inwestycyjnych, mieszkaniowych i usługowych wymaga sporządzenia niezbędnych opracowań koncepcyjnych oraz budowania zdolności instytucjonalnych wewnątrz Urzędu Miejskiego w Pułtusk.

Istnieje również potrzeba realizacji projektów angażujących początkowo niewielkie środki finansowe, które pozwolą na pokazanie przedsiębiorcom wartości dodanej wynikającej z włączania się w proces

rewitalizacji w Gminie Pułtusk. Działania te powinny się koncentrować na kwestiach takich jak np.: poprawa estetyki szyldów i ekspozycji w lokalach, poprawa dostępności obiektów i dostępności informacyjnej oferty przedsiębiorców, testowanie nowych metod marketingu. Na obszarze rewitalizacji występują również potrzeby dotyczące kontynuowania i rozwijania działań wspierających lokalnych producentów i rzemieślników, a także organizacji lokalnych targów i kiermaszów w różnych częściach obszaru rewitalizacji.

2.6. Diagnoza zjawisk środowiskowych

Wyjątkowe, ze względu na walory przyrodnicze, położenie Pułtuska i obszaru rewitalizacji należy uznać za istotny potencjał w kontekście prowadzenia procesu rewitalizacji. Unikatowe w skali kraju i województwa miejsca i przestrzenie, takie jak tereny rekreacyjne nad rzeką Narew oraz wpisane w tkankę miejską kanały, sprzyjają bowiem prowadzeniu działań edukacyjnych, integracyjnych i krajoznawczych oraz realizacji przyjaznych klimatu inwestycji o różnej skali. Za priorytetowe zadanie na najbliższe lata należy uznać m.in. modernizację kanałów A, B i C, co pozwoli na: zwiększenie retencji zbiornikowej poprzez oczyszczenie kanałów; podczyszczenie wód opadowych; poprawę jakości wód; a także poprawę estetyki terenów brzegowych.

Fotografia 23. Widok na jeden z kanałów na obszarze rewitalizacji

Oczyszczenie kanałów i utrzymanie ich w dobrym stanie, a także zwiększenie dbałości o tereny nad Narwią były częstymi postulatami podnoszonymi przez uczestników ankiety w kontekście pożądaných zmian na obszarze rewitalizacji. Jako problem w ankietach kilkakrotnie wskazywano natomiast niezadowalającą czystość wód, tj. zanieczyszczenie rzeki Narwi oraz kanałów. Utworzenie stref zieleni –

obecnie popularnych stref spacerowych – wzdłuż kanałków uznawano z kolei za ważną pozytywną zmianę, która dokonała się w centrum Gminy w okresie wdrażania GPR 2016-2025.

O stanie środowiska na obszarze rewitalizacji, z perspektywy mieszkańców, świadczy szczególnie dostępność oraz jakość terenów zieleni. Mieszkańcy w większości nie narzekają na jej dostępność, a raczej dostrzegają poprawę jej stanu w ostatnich latach (parki, skwery, ukwiecanie). Mają jednak zastrzeżenia co do degradacji niektórych ogólnodostępnych terenów zieleni, stanu zieleni osiedlowej i sposobu utrzymania zieleni. Świadczą o tym m.in. odpowiedzi ankietowe mieszkańców dotyczące problemów występujących na obszarze rewitalizacji. Wśród wskazań respondentów pojawiały się opinie, że na obszarze rewitalizacji: jest za mało zieleni, bądź że jest ona zniszczona lub zaniedbana; znajduje się zbyt mało skwerów; zaniedbane są tereny zieleni przy blokach; powinno być więcej zieleni wieloletniej (w tym drzewek), zamiast sezonowej. Oznacza to, że istnieje potrzeba kontynuacji działań dotyczących tworzenia i odnawiania terenów zieleni w różnych częściach obszaru rewitalizacji. Za zasadne należy uznać m.in. inwestycje w błękitno-zieloną infrastrukturę, ogrody deszczowe, łąki kwietne, naturalne place zabaw itd. Będą one stanowiły kontynuację udanych i dobrze odbieranych przez mieszkańców inwestycji w modernizację Pasażu Krzysztofa Klenczona i skweru im. Józefa Piłsudskiego, czy też zagospodarowanie przystani miejskiej przy ul. Solnej. Ciągłość działań Urzędu Miejskiego w Pułtusku w tym zakresie oraz umiejętność łączenia różnych źródeł finansowania inwestycji stanowią ważny potencjał w zakresie realizacji przyszłych przedsięwzięć. Co bardzo istotne, przedsięwzięcia takie stanowią równocześnie działanie na rzecz poprawy jakości życia, jak i na rzecz przeciwdziałania negatywnym skutkom zmiany klimatu.

Fotografia 24. Pasaż Krzysztofa Klenczona

Fotografia 25. Skwer im. J. Piłsudskiego

Jak wskazano powyżej, zasoby i walory przyrodnicze znajdujące się na obszarze rewitalizacji lub w jego sąsiedztwie należy uznać za ważny potencjał przy planowaniu i realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. W uzasadnionych przypadkach wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych będzie się każdorazowo opierało o właściwe przepisy ustawy z dnia 24 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody⁷ oraz przepisy odrębne, jak i przepisy prawa wspólnotowego.

Obszar rewitalizacji pokrywa się częściowo lub sąsiaduje z następującymi terenami obszarów chronionych:

- fragmenty Obszaru Natura 2000 „Dolina Dolnej Narwi” (PLB140014; obszar specjalnej ochrony ptaków⁸) – pas nad Narwią od Kanału B na północ ograniczony Bulwarem im. 1 Pułtuskiego Batalionu Saperów, rozszerzający się na zachód do ul. Wygon II i obejmujący północny kraniec obszaru rewitalizacji;
- Obszar Natura 2000 „Puszcza Biała” (PLB14007; obszar specjalnej ochrony ptaków⁹) – położony poza obszarem rewitalizacji na przeciwległym stosunku do niego brzegu rzeki Narew;

⁷ Tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 z późn. zm.

⁸ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 września 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. z 2000 r. Nr 179, poz. 1275 z późn. zm.).

⁹ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. z 2004 r. Nr 229, poz. 2313 z późn. zm.).

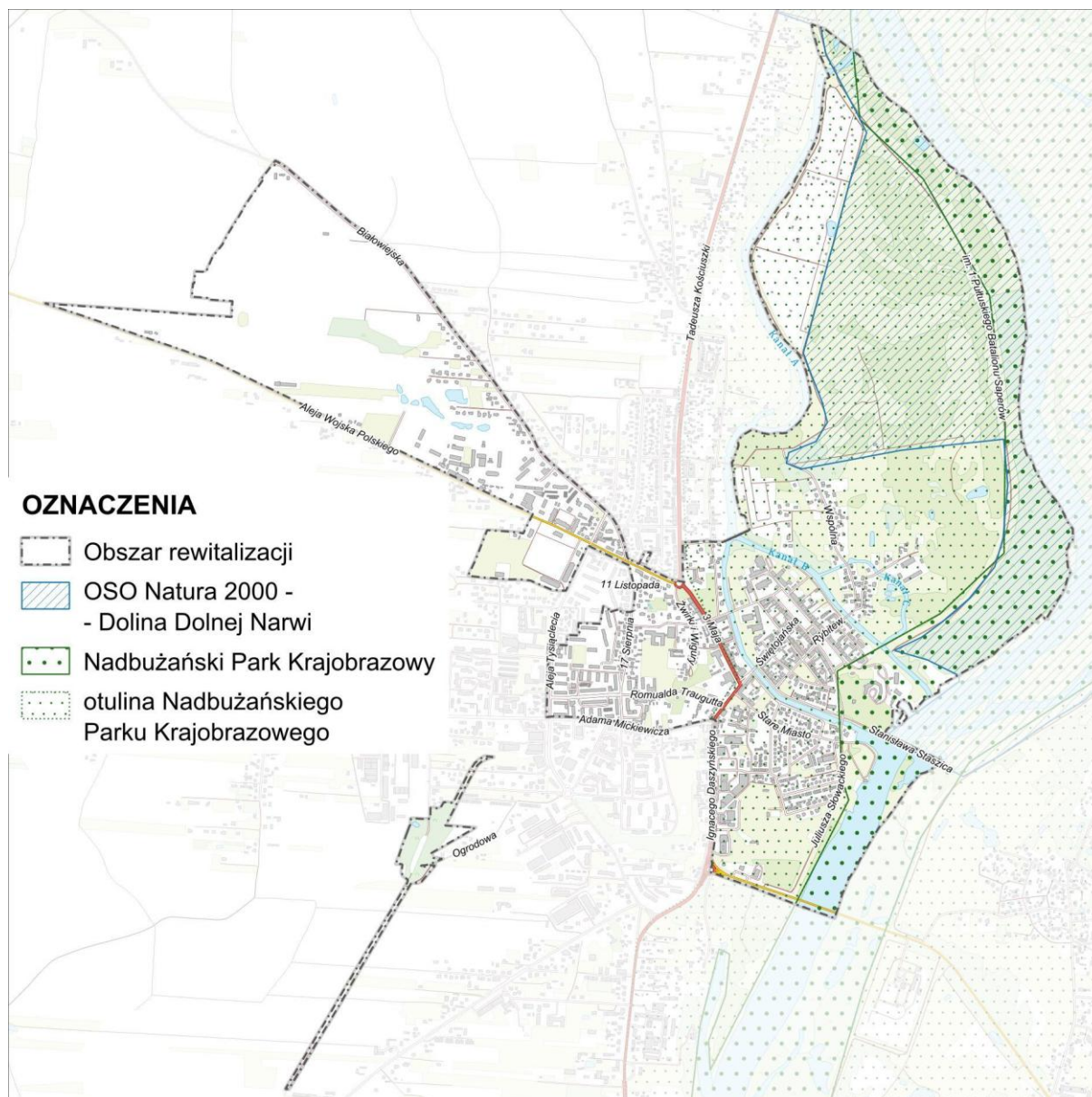
- Nadbużański Park Krajobrazowy wraz z otuliną¹⁰ – wschodnia część obszaru rewitalizacji do rzeki Narew do DK 61, teren samego Parku jest skoncentrowany w pasie od rzeki Narew do Bulwaru im. 1 Pułtuskiego Batalionu Saperów.

Z położenia obszaru rewitalizacji w sąsiedztwie terenów o wysokich walorach przyrodniczych, a także z opinii uczestników konsultacji wynika potrzeba realizacji różnorodnych działań w zakresie środowiska i ochrony klimatu w ramach GPR, w tym np. akcji edukacyjnych skierowanych do różnych grup mieszkańców; wspierania bioróżnorodności; spacerów przyrodniczych; projektów i wydarzeń promujących dziedzictwo przyrodnicze Pułtusa jako ważny element lokalnej tożsamości i czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego; testowania rozwiązań w zakresie niebieskiej i zielonej infrastruktury oraz energii odnawialnej itd. Realizacja przedsięwzięć związanych ze sferą środowiska odpowiada również na problemy, potrzeby i wyzwania w sferze społecznej, gospodarczej, czy też przestrzenno-funkcjonalnej. Stwarza to potencjał do promowania kompleksowego podejścia do procesu rewitalizacji i realizacji zintegrowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Istotna część obszaru rewitalizacji jest położona na obszarze szczególnego zagrożenia powodzią. Są to zarówno tereny, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1% (raz na 100 lat, Q1%), jak i obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10% (raz na 10 lat, Q10%). Granice obszaru szczególnego zagrożenia powodzią zostały naniesione na mapę z podstawowymi kierunkami zmian funkcjonalno-przestrzennych (Załącznik nr 1 do GPR). Granice tego obszaru wytyczają rzeka Narew, Kanał B, Kanał A do wysokości Al. Kardynała Wyszyńskiego, ul. Rafała Krajewskiego, linia pośrodku ulic 17 Sierpnia i Żwirki i Wigury, linia za zabudowaniami przy ul. Widok oraz linia na południe od drogi wojewódzkiej 618.

¹⁰ Rozporządzenie Nr 3 Wojewody Mazowieckiego z dnia 15 marca 2005 r. w sprawie Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego Nr 66, poz. 1701 z dnia 29 marca 2005 r. z późn. zm.)

Rycina 16. Tereny obszarów chronionych w granicach i w sąsiedztwie obszaru rewitalizacji w Gminie Pułtusk

Przy realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych na terenie obszaru szczególnego zagrożenia powodzią konieczne jest uwzględnienie kwestii takich jak np.: zapewnienie właściwych warunków infiltracji wód; zabezpieczenie przed podmyciem i zalaniem urządzeń i obiektów znajdujących się na obszarze; a także procedury i uzyskane decyzje dotyczące lokalizacji obiektów kubaturowych na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią. Ma to szczególne znaczenie przy lokalizowaniu obiektów nad rzeką Narew i kanałami, które otaczają centralną część obszaru rewitalizacji.

Istotnym uwarunkowaniem związanym z planowaniem i realizacją przedsięwzięć rewitalizacyjnych jest konieczność uwzględnienia wymogów wynikających z przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo

wodne¹¹ oraz przepisów odrębnych. Są to m.in. zakazy, nakazy i ograniczenia dotyczące: egzekwowania ustaleń planu zarządzania ryzykiem powodziowym; ochrony przed zagrożeniami dla ochrony zdrowia ludzi, środowiska i dóbr kultury wpisanych do rejestru zabytków; a także zarządzania ryzykiem powodziowym. Podmioty odpowiedzialne w ostatnich latach za zamawianie, wykonywanie i odbieranie inwestycji prowadzonych na obszarze rewitalizacji dysponują doświadczeniem, które zapewnia stosowanie rozwiązań technicznych i procedur zapewniających uwzględnianie wszelkich uwarunkowań wynikających z położenia części tego terenu na obszarze szczególnego zagrożenia powodzią.

Na obszarze rewitalizacji występują także problemy, bariery, wyzwania i szanse dotyczące jakości powietrza i zanieczyszczenia hałasem. Pomimo prowadzonych systematycznie działań w zakresie wymiany źródeł ciepła na paliwa stałe, na terenie obszaru rewitalizacji nadal występuje niemal 1000 nieekologicznych kotłów, pieców, trzonów kuchennych itd. Z kolei w okolicach Rynku i ul. Młodzieżowej, Rybitew, Szkolnej i Wspólnej, a także Al. Wyszyńskiego, Wojska Polskiego i ul. Białowiejskiej są notowane jedne z najwyższych na terenie całej Gminy stężenia benzo(a)pirenu. Istnieje zatem potrzeba kontynuacji działań na rzecz ograniczania tzw. niskiej emisji oraz realizacji kompleksowych działań na rzecz poprawy jakości powietrza na obszarze rewitalizacji, m.in. poprzez zachęcanie właścicieli do poprawiania efektywności energetycznej budynków, zakupu i montażu nowych źródeł ogrzewania, instalacji gazowych i elektrycznych itd.

Jedną z głównych przyczyn zanieczyszczeń powietrza jest transport samochodowy. Często jest on także najważniejszym źródłem hałasu. Nie inaczej jest w przypadku Gminy Pułtusk i obszaru rewitalizacji, przez który przebiega bardzo ruchliwa Droga Krajowa nr 61. W czasie opracowania GPR (2024/2025 r.), trwa budowa obwodnicy Pułtuska, zakończenie inwestycji jest planowane na rok 2026. Bazując na doświadczeniach innych samorządów w kraju borykających się z podobnymi problemami, należy uznać, że po zakończeniu inwestycji liczba pojazdów ciężarowych przejeżdżających przez Pułtusk może się bardzo znacząco zmniejszyć. Stwarza to zatem szansę znacznego ograniczenia hałasu i zanieczyszczeń powietrza na obszarze rewitalizacji. Jest to również potencjał do stopniowego wprowadzania infrastruktury uspokajającej ruch w mieście i zwiększającej bezpieczeństwo wszystkich uczestników ruchu drogowego. Zasadne jest w związku z tym przeprowadzenie kompleksowych badań ruchu i zachowań komunikacyjnych mieszkańców w celu wdrażania idei zrównoważonej mobilności i miasta kompaktowego oraz planowania konkretnych rozwiązań infrastrukturalnych. Obszar rewitalizacji należy uznać za właściwe miejsce do testowania nowych rozwiązań w zakresie nawierzchni drogowej, organizacji ruchu, progów zwalniających, wyniesionych skrzyżowań, zwężania pasów ruchu itd. Rozwiązania te pomogą wyjść naprzeciwko wyzwaniom związanym m.in. ze skrajnie

¹¹ T.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1087, 1089, 1473.

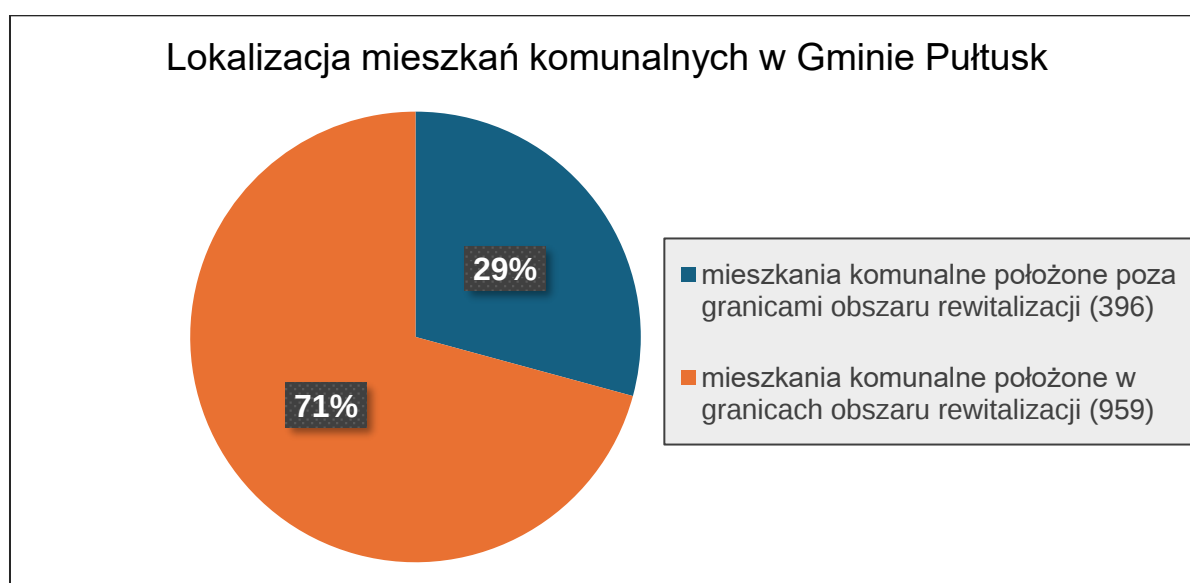
nieodpowiedzialnymi i niebezpiecznymi zachowaniami kierowców poruszających się po Rynku i w jego sąsiedztwie.

2.7. Diagnoza zjawisk technicznych

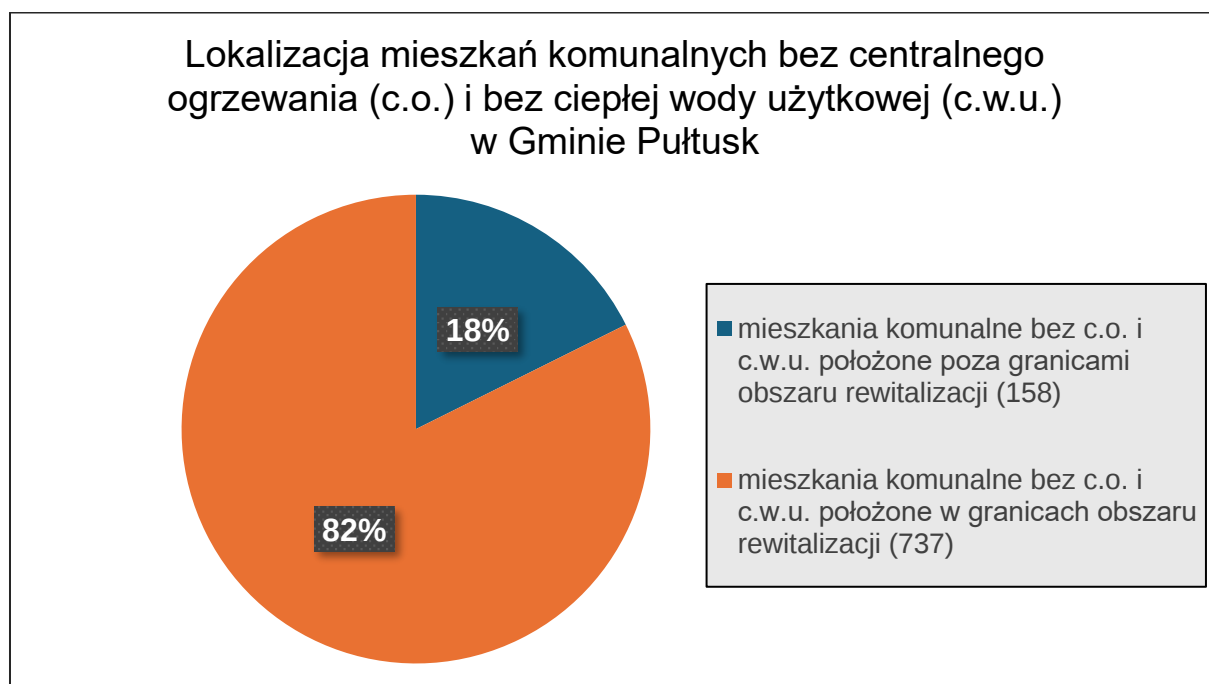
Pierwszoplanowym wyzwaniem w odniesieniu do sfery technicznej pozostaje na obszarze rewitalizacji poprawianie stanu komunalnego zasobu mieszkaniowego oraz rozwijanie segmentu budownictwa społecznego. Mimo działań realizowanych w tym zakresie w ostatnich latach, potrzeby mieszkańców obszaru znacznie przewyższają dotychczasowe zasoby i możliwości gminy, podobnie jak w innych miastach w Polsce. Przekłada się to na konieczność podejmowania dalszych różnorodnych działań i poszukiwania zewnętrznych źródeł finansowania prowadzących do poprawy stanu komunalnego zasobu mieszkaniowego na obszarze rewitalizacji oraz budowy nowego zasobu mieszkaniowego.

O skali potrzeb inwestycyjnych związanych z utrzymywaniem gminnego zasobu mieszkaniowego na obszarze rewitalizacji świadczy m.in. fakt, że na tym terenie znajduje się ponad 70% wszystkich mieszkań będących w zasobach gminy. Co więcej, stan komunalnego zasobu mieszkaniowego na terenie obszaru rewitalizacji jest gorszy niż w pozostałych częściach Gminy Pułtusk. Świadczą o tym m.in. dane dotyczące liczby mieszkań komunalnych bez łazienki i/lub toalety oraz liczby mieszkań komunalnych bez centralnego ogrzewania (c.o.) i ciepłej wody użytkowej (c.w.u.). Mieszkania komunalne bez łazienki i/lub toalety znajdują się tylko na obszarze rewitalizacji. Na obszarze tym znajduje się także ponad 80% mieszkań komunalnych bez c.o. i c.w.u.

Rycina 17. Lokalizacja mieszkań komunalnych w Gminie Pułtusk

Rycina 18. Lokalizacja mieszkań komunalnych bez c.o. i c.w.u. w Gminie Pułtusk

W czasie wdrażania GPR 2016-2025 zrealizowano szereg remontów w budynkach komunalnych na obszarze rewitalizacji. Były to między innymi remonty lokali mieszkalnych, termomodernizacje, remonty pionów głównych, naprawy dachów, remonty kominów, montaż drzw i in. w budynkach przy ul. Piotra Skargi, Stare Miasto, Jana Pawła II, 3 Maja i przy Al. Wojska Polskiego. Pomimo znacznych nakładów ponoszonych przez gminę i mieszkańców liczne budynki nadal wymagają pilnych działań remontowych. Na szczególną uwagę zasługuje zły stan poniemieckich obiektów komunalnych przy ul. Romualda Traugutta oraz przy Al. Wojska Polskiego. Każdy tych obiektów wymaga gruntownych remontów elewacji, stolarki okiennej, części wspólnych, dachów, odwodnień itd.

Z jednej strony utrzymywanie i inwestowanie w ten zasób jest bardzo kosztochłonnym zadaniem: wartość remontów budynków na obszarze rewitalizacji będących we własności gminy, wspólnot mieszkaniowych i spółki gminnej Towarzystwo Budownictwa Społecznego Pułtusk Sp. z o.o. wynosi rokrocznie kilkaset tysięcy złotych. Z drugiej jednak strony stan i dostępność zasobów mieszkaniowych w bardzo znacznym stopniu wpływa na jakość życia mieszkańców i decyzje o zakładaniu rodziny, zmianach miejsca zamieszkania i zatrudnienia oraz na codzienne decyzje konsumenckie. Prowadzenie stałych i zaplanowanych działań w zakresie gospodarki mieszkaniowej jest zatem jedną z głównych potrzeb związanych z osiągnięciem celów procesu rewitalizacji w Gminie Pułtusk. Wyzwaniem w tym zakresie jest również współpraca ze wspólnotami mieszkaniowymi i innymi podmiotami, które ponoszą nakłady z tytułu inwestycji w budynki mieszkalne położone na obszarze rewitalizacji. Zasadne jest zatem rozwijanie współpracy z tymi podmiotami i – w miarę możliwości finansowych gminy – wspieranie

działań na rzecz poprawy stanu zasobu mieszkaniowego na obszarze rewitalizacji, poprawiania efektywności energetycznej budynków i optymalizacji kosztów związanych z ich utrzymaniem.

Fotografia 26. Budynki komunalne przy Al. Wojska Polskiego Romualda Traugutta

Fotografia 27. Budynek komunalny przy ul. Romualda Traugutta

Ważnym działaniem na terenie obszaru rewitalizacji (przy al. Tysiąclecia) jest inwestycja realizowana od końca 2023 roku przez Społeczną Inicjatywę Mieszkaniową Północne Mazowsze Sp. z o.o. z siedzibą w Ciechanowie (dalej jako: SIM). Wspólnikiem SIM, razem z Krajowym Zasobem Nieruchomości (dalej jako KZN) i siedmioma innymi samorządami, jest Gmina Pułtusk. Ponad 40% kosztów realizacji inwestycji zostało sfinansowanych ze środków Banku Gospodarstwa Krajowego i KZN. W ramach inwestycji gruntownemu remontowi poddano zabytkowy budynek z końca XIX w. po byłej jednostce

wojskowej. Na terenie obiektu powstaną 63 mieszkania. Zostaną one wynajęte mieszkańcom Gminy Pułtusk. W kolejnych latach istnieje potrzeba dalszego rozwijania budownictwa społecznego na obszarze rewitalizacji. Istotnym potencjałem są w tym zakresie kompetencje pracowników Urzędu Miejskiego i jego jednostek organizacyjnych oraz partnerów społeczno-gospodarczych w zakresie poszukiwania montażu finansowych i zewnętrznych środków na inwestycje w poprawianie stanu technicznego budynków i rozwój mieszkalnictwa na obszarze rewitalizacji.

Stałą potrzebą powiązaną z jakością zamieszkania na obszarze rewitalizacji jest potrzeba modernizacji infrastruktury ciepłowniczej oraz modernizacji sieci i infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej. Miejskowe braki w tej infrastrukturze oraz stare instalacje przekładają się m.in. na niższą efektywność energetyczną budynków oraz niższą efektywność nakładów ponoszonych na utrzymywanie gminnej infrastruktury.

Oprócz działań związanych z rozwojem mieszkalnictwa, na obszarze rewitalizacji istnieją potrzeby w zakresie opracowywania niezbędnej dokumentacji oraz ciągłego poprawiania stanu technicznego obiektów użyteczności publicznej oraz stanu technicznego infrastruktury drogowej, w tym ciągów pieszych i rowerowych. Działania te wymagają stałego dostosowywania modernizowanych przestrzeni i obiektów do wymagań osób ze szczególnymi potrzebami oraz uwzględniania innowacyjnych, przyjaznych klimatowi i efektywnych energetycznie rozwiązań technologicznych. Dodatkową potrzebą i zarazem polem do realizacji przedsięwzięć wspierających przedsiębiorców na obszarze rewitalizacji, jest natomiast poprawa dostępności architektonicznej ich lokali. W wielu miejscach bowiem strome podjazdy czy też progi przy wejściach utrudniają dostęp do lokali osobom ze szczególnymi potrzebami.

Fotografia 28. Wejścia do lokali usługowych niespełniające wymagań dostępności architektonicznej

Potrzeby te występują pomimo wielu działań na terenie obszaru rewitalizacji podjętych w okresie realizacji GPR 2016-2025. Do zrealizowanych w ostatnich latach działań w sferze technicznej należą m.in.: remont ulic Starego Miasta i mostów; przebudowa ulicy Traugutta wraz ze skrzyżowaniem z ul 17 Sierpnia oraz budynku Pułtuskiej Biblioteki Publicznej im. Joachima Lelewela; budowa, przebudowa i adaptacja obiektów sportowych na terenie MOSiR; przebudowa i przystosowanie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami budynku Przedszkola Miejskiego nr 5; rozbudowa hali sportowej przy Szkole Podstawowej nr 4; rozbudowa oświetlenia i systemu monitoringu. Powyższe inwestycje były realizowane m.in. ze środków własnych Gminy Pułtusk oraz Funduszu Dróg Samorządowych, Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg Lokalnych oraz Rządowego Funduszu Polski Ład: Programu Inwestycji Strategicznych. Korzystanie z różnych źródeł finansowania w celu ciągłego poprawiania stanu infrastruktury na obszarze rewitalizacji jest dobrą praktyką, stosowaną w Gminie od wielu lat. Istnieje potrzeba dalszego rozwijania tego podejścia z dodatkowym poszukiwaniem prywatnych środków i uruchamianiem partnerstwa publiczno-prywatnego, funduszy zwrotnych oraz Funduszy Europejskich.

Na opisanie powyżej problemy i braki w sferze technicznej zwracali uwagę także uczestnicy ankiety, wskazując m.in. na: zaniedbane obiekty użyteczności publicznej, szczególnie budynek Miejskiego Centrum Kultury i Sztuki, w którym mieści się również kino „Narew” (zaniedbana elewacja, wnętrze niedostosowane dla osób z niepełnosprawnościami); zły stan bloków poniemieckich przy ul. Traugutta; a także potrzebę modernizacji budynków przy al. Tysiąclecia i w rejonie ul. Kombatantów. Oznacza to, że istnieje konsensus pomiędzy odbiorem społecznym oraz perspektywą Urzędu Miejskiego i jego jednostek organizacyjnych w zakresie identyfikacji głównych barier i przyszłych kierunków przedsięwzięć rewitalizacyjnych w sferze technicznej. Należy to uznać za ważny potencjał w odniesieniu do planowania i realizacji gminnych i prywatnych inwestycji infrastrukturalnych na obszarze rewitalizacji.

2.8. Synteza diagnozy obszaru rewitalizacji wraz z analizą problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych, w tym wzajemnych powiązań gospodarczych, społecznych i środowiskowych.

Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji objęła analizę negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych oraz technicznych, a także zasoby dziedzictwa kulturowego. Prace diagnostyczne pozwoliły na identyfikację głównych problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych i umożliwiły wskazanie wzajemnych powiązań gospodarczych, społecznych i środowiskowych pomiędzy scharakteryzowanymi zjawiskami. Diagnoza oraz zawarta w tym rozdziale synteza diagnozy spełniają tym samym wymagania, wynikające zarówno z ustawy o rewitalizacji, jak i „Zasad realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej

UE na lata 2021-2027”. GPR stanowi strategię IIT w myśl ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027, a jego treść jest zgodna z kryteriami *Regulaminu prowadzenia wykazu gminnych programów rewitalizacji województwa mazowieckiego*¹².

Problemy i potrzeby

Obszar rewitalizacji jest miejscem szczególnej w skali miasta przestrzennej koncentracji problemów w sferze społecznej, na które dodatkowo nakładają się problemy w każdej z pozostałych sfer, tj. w sferach gospodarczej, środowiskowej, technicznej oraz przestrzenno-funkcjonalnej. Na obszarze rewitalizacji występuje znacznie gorsza sytuacja demograficzna niż w odniesieniu do całego miasta. Obszar ten jest również miejscem koncentracji problemów związanych z ubóstwem i bezrobociem, niewystarczającej dostępności infrastruktury i usług dla osób ze szczególnymi potrzebami, czy też z liczbą rodzin z trudnościami wychowawczymi. Oznacza to potrzebę różnorodnych przedsięwzięć ukierunkowanych na zmniejszanie wykluczenia i włączenie społeczne, adresowanych do różnych grup, a także całych rodzin. Na obszarze rewitalizacji występują też problemy w zakresie złego stanu lub braku zagospodarowania terenów zieleni i terenów rekreacji, niezadowalającego stanu komunalnego zasobu mieszkaniowego i infrastruktury będącej w dyspozycji instytucji kultury (szczególnie Miejskiego Centrum Kultury i Sztuki w Pułtusku), sytuacji przedsiębiorców czy ogrzewania budynków źródłami ciepła na paliwa stałe. Istnieje w związku z tym potrzeba realizacji różnorodnych przedsięwzięć mających na celu poprawę jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji. Potrzebne są działania skierowane w pierwszej kolejności na rozwiązywanie konkretnych problemów społecznych (wykluczenie społeczne, ubóstwo, niewystarczająca integracja mieszkańców, problemy osób ze szczególnymi potrzebami i in.), które będą realizowane przy pomocy różnych narzędzi (programów wsparcia i wydarzeń kierowanych do różnych grup mieszkańców czy też modernizacji i tworzenia nowej infrastruktury).

Potencjały rozwojowe

W toku prac nad GPR zidentyfikowano silne potencjały, które przełożyły się m.in. na sformułowanie celów procesu rewitalizacji oraz założeń przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Do potencjałów tych należą m.in.

- atrakcyjne tereny zieleni i tereny rekreacyjne, a w szczególności tereny położone nad rzeką Narew i w pobliżu Kanałów Miejskich, które mogą być wykorzystane w celu organizacji wydarzeń wspierających wielowymiarową integrację mieszkańców;

¹² Załącznik do uchwały nr 222/56/25 Zarządu Województwa Mazowieckiego z dnia 4 lutego 2025 r.

- bogate i wyjątkowe w skali kraju zasoby dziedzictwa kulturowego na obszarze rewitalizacji;
- nowa zmodernizowana infrastruktura, która już stała się miejscem wydarzeń realizujących cele procesu rewitalizacji (np. Centrum Dziedzictwa Kulturowego);
- zasoby instytucjonalne i doświadczenia z prowadzenia procesu rewitalizacji oraz realizacji działań i inwestycji wpisujących się w cele procesu rewitalizacji.

Wzajemne powiązania gospodarcze, społeczne i środowiskowe

Pierwszym z wymiarów, łączących zjawiska występujące na obszarze rewitalizacji, jest wymiar przestrzenny. Zgodnie z zasadą koncentracji, w pogłębionej diagnozie wzięto bowiem pod uwagę zjawiska występujące na obszarze rewitalizacji wyznaczonym wcześniej w oparciu o mierzalne wskaźniki i dane przekazane przez instytucje publiczne. Problemy społeczne, gospodarcze i środowiskowe, których skala jest znacznie poważniejsza niż w pozostałych częściach miasta, występują zatem w granicach obszaru rewitalizacji wyznaczanych przez: od wschodu – rzekę Narew; od południa – ul. Wyszowską (DW 631), ul. Daszyńskiego, ul. Mickiewicza, ul. Strzelecką i Al. Wojska Polskiego; od zachodu – obwodnic Pułtuską; od północy – ul. Białowiejską, Al. Wojska Polskiego na odcinku od ul. Białowiejskiej do ul. Kościuszki oraz Kanał A, który łączy się z rzeką Narew.

Centrum obszaru rewitalizacji stanowi Rynek. Na jego terenie znajdują się także tereny rekreacyjne nad rzeką Narew oraz skwery i parki, których sposób zagospodarowania wpływa na integrację mieszkańców, możliwości rozwoju przedsiębiorczości, czy też stosowanie rozwiązań przyjaznych klimatowi (np. ekologicznych materiałów, błękitno-zielonej infrastruktury). Od kilku lat trwają też prace polegające na oczyszczeniu i poprawie estetyki Kanałów Miejskich, których zagospodarowanie stanowi istotny potencjał obszaru rewitalizacji i oddziałuje na różne sfery życia lokalnej społeczności. Innym przekrojowym zagadnieniem, łączącym kwestie gospodarcze, społeczne i środowiskowe, jest stan infrastruktury społecznej, kulturalnej i usługowej, ponieważ od jej jakości zależy aktywność mieszkańców i budowanie atrakcyjności turystycznej, co przekłada się na obroty lokalnych firm. Przykładem zagadnienia łączącego gospodarczy, społeczny i środowiskowy wymiar problemów oraz wyzwań na obszarze rewitalizacji jest też mieszkalnictwo i stan budynków użyteczności publicznej. W tym przypadku stosowanie nowoczesnych i energoefektywnych rozwiązań przekłada się na oszczędności budżetów domowych i budżetu samorządu, które mogą być przeznaczane na realizację innych potrzeb, w tym korzystanie z usług lokalnych przedsiębiorców lub „ożywianie” przestrzeni na obszarze rewitalizacji z korzyścią dla lokalnej przedsiębiorczości.

3. SPOSÓB REALIZACJI DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH GMINY

3.1. Strategia Rozwoju Gminy

Postanowienia GPR wspierają realizację licznych postanowień *Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Pułtusk na Lata 2021-2031*¹³. Przedsięwzięcia wynikające z GPR wpisują się bezpośrednio w realizację celu operacyjnego „Rewitalizacja obiektów zabytkowych i terenów zdegradowanych” w ramach domeny „Zrównoważony rozwój gospodarczy” oraz celu strategicznego 6 pn. „Poprawa i rozwój działań promocyjnych gminy w oparciu o współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym w kraju i za granicą”. Inne cele operacyjne w ramach tego samego celu strategicznego, w które wpisują się założenia GPR, to m.in. „Poszerzanie oferty kulturalnej miasta” oraz „Angażowanie mieszkańców w inicjatywy proekologiczne”.

Druga z domen kluczowych dla rozwoju lokalnego w Pułtusku, to – zgodnie ze Strategią – „Rozwój społeczny”. GPR wyznacza ramy do realizacji komplementarnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które poza celami GPR wpisują się także w cele Strategii takie jak np. „Cel strategiczny 3: Poprawa jakości życia osób potrzebujących poprzez zwiększenie jakości i efektywności pomocy społecznej oraz realizację działań na rzecz rodziny i osób wykluczonych”, „Cel strategiczny 4: Rozwój infrastruktury kulturalnej i poprawa jakości oraz pielęgnowanie dziedzictwa kulturowego i historycznego oraz „Cel strategiczny 7: Rozwój społeczeństwa obywatelskiego oraz poprawa efektywności i jakości działania administracji samorządowej”. Postanowienia GPR są także spójne celami operacyjnymi Strategii, które stanowią rozwinięcie celów strategicznych.

Działania wynikające z GPR przyczyniają się zatem do osiągnięcia celów *Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Pułtusk na Lata 2021-2031*. Rewitalizacja jest także jedną z najważniejszych polityk gminy, która w kompleksowy sposób wpływa na ciągłe poprawianie jakości życia mieszkańców, co wprost wpisuje się w wizję rozwoju Gminy sformułowaną w Strategii.

3.2. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych

Wizja, cele, kierunki działań oraz przedsięwzięcia wskazane do realizacji w GPR w sposób kompleksowy odpowiadają na potrzeby oraz wyzwania zdefiniowane w *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Pułtusk na lata 2021-2026* (dalej jako SRPS). Postanowienia GPR w sposób bezpośredni rozwijają również wizję i misję rozwoju społecznego Gminy Pułtusk oraz cele, priorytety i kierunki działań SRPS. GPR, realizując postanowienia ustawy o rewitalizacji, jest w pierwszej kolejności ukierunkowany na rozwiązywanie problemów społecznych w tych miejscach w gminie, w których

¹³ Uchwała Nr XXXIV/320/2020 Rady Miejskiej w Pułtusku z dnia 10 listopada 2020 r. w sprawie uchwalenia „Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Pułtusk na lata 2021-2031”.

występuje ich szczególna koncentracja, tj. na obszarze rewitalizacji. Zarówno zatem działania o charakterze integracyjnym, kulturalnym, edukacyjnym, wynikające z treści GPR, jak i przedsięwzięcia inwestycyjne mają służyć realizacji takich priorytetów SRPS jak m.in.: aktywizacja i integracja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym; tworzenie wielozakresowego systemu wspierania rodziny i dzieci; wspieranie działań w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy domowej; czy też tworzenie zintegrowanego systemu pomocy dla seniorów.

Przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w GPR konkretyzują postanowienia SRPS. Co istotne, prace nad GPR pozwoliły także na pogłębienie stanu wiedzy w Gminie Pułtusk na temat różnicowań wewnątrzgminnych w zakresie występowania problemów społecznych. Pozwoli to na dalsze udoskonalanie systemu wsparcia realizowanego przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pułtusku i jego partnerów.

3.3. Inne dokumenty strategiczne gminy

Postanowienia GPR odzwierciedlają zintegrowane i kompleksowe podejście do prowadzenia polityki rozwoju Gminy Pułtusk. Oznacza to m.in., że zawartość GPR bezpośrednio i pośrednio koresponduje z innymi dokumentami strategicznymi Gminy, które dotyczą różnych sfer życia mieszkańców i różnych działań prowadzonych przez Urząd Miejski w Pułtusku, spółki gminne, jednostki organizacyjne Urzędu oraz partnerów społeczno-gospodarczych. Potrzeby wynikające z pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji oraz przedsięwzięcia, które mają odpowiadać na te potrzeby, dotyczą kwestii takich jak m.in. mieszkalnictwo, wsparcie rodzin i dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym, czy też rozwijanie współpracy z organizacjami pozarządowymi. W związku z tym założenia i działania wynikające z GPR przyczyniają się do osiągnięcia celów dokumentów takich jak np. *Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Pułtusk na lata 2022 – 2026*¹⁴, *Gminny Program Wspierania Rodziny i Opieki nad Dzieckiem na lata 2024–2026*¹⁵, czy też coroczne programy współpracy Gminy Pułtusk z organizacjami pozarządowymi¹⁶.

¹⁴ Uchwała Nr LII/466/2021 Rady Miejskiej w Pułtusku z dnia 29 grudnia 2021 r. w sprawie wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Pułtusk na lata 2022 – 2026 (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2022 r. poz. 208 i 4209 ze zm.).

¹⁵ Uchwała Nr III/30/2024 Rady Miejskiej w Pułtusku z dnia 19 czerwca 2024 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny i Opieki nad Dzieckiem na lata 2024 – 2026.

¹⁶ W roku 2025 ramy współpracy Urzędu Miejskiego w Pułtusku z organizacjami pozarządowymi wyznacza Uchwała Nr XII/96/2024 Rady Miejskiej w Pułtusku z dnia 22 listopada 2024 r. w sprawie przyjęcia „Programu współpracy Gminy Pułtusk na rok 2025 z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie”.

4. OPIS WIZJI STANU OBSZARU REWITALIZACJI PO PRZEPROWADZENIU DZIAŁAŃ W ZAKRESIE REWITALIZACJI

Obszar rewitalizacji w Pułtusk w 2035 roku to atrakcyjne miejsce do życia, spędzania czasu wolnego i rekreacji oraz prowadzenia działalności gospodarczej, współtworzone przez aktywną lokalną społeczność.

Na obszarze rewitalizacji wdrożono szeroką ofertę wsparcia dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym. Mieszkańcy chętnie korzystają z bogatej oferty usług i wydarzeń oferowanych przez prężnie działające instytucje publiczne i partnerów społeczno-gospodarczych. Zaangażowanie lokalnych liderów i organizacji społecznych sprzyja budowaniu wśród mieszkańców współodpowiedzialności za proces rewitalizacji w Gminie Pułtusk.

Pułtuski Rynek i jego okolice stanowią centrum procesu rewitalizacji, dobrze skomunikowane z pozostałą częścią obszaru i Gminy dzięki rozwijaniu transportu publicznego oraz spójnego systemu ścieżek rowerowych. Liczne działania są też prowadzone w innych częściach obszaru rewitalizacji, m.in. w rejonie ul. Traugutta i pokoszarowych budynków przy Al. Wojska Polskiego. Na obszarze rewitalizacji działają miejsca aktywności lokalnej. Mieszkańcy chętnie angażują się w projekty przekształcania podwórek, które stają się miejscami spotkań i integracji. Nowym miejscem spotkań stał się teren po dawnej kolei wąskotorowej.

Budowaniu i wzmacnianiu lokalnej tożsamości sprzyjają projekty realizowane przez instytucje kultury. Otwarto nową wielofunkcyjną siedzibę Miejskiego Centrum Kultury i Sztuki, co pozwoliło na dynamiczny rozwój lokalnej sceny teatrów amatorskich. Pułtuska Biblioteka Publiczna w nowej przestrzeni na zapleczu swojej siedziby organizuje kameralne wydarzenia we współpracy ze szkołami i artystami. Muzeum Regionalne w atrakcyjnych formach prezentuje bogatą historię Pułtuska, korzystając z odpowiednio dostosowanej do tego infrastruktury. Rozwijaniu potencjałów związanych z dziedzictwem sprzyjają plany rozpoczęcia badań średniowiecznego proto-miasta znajdującego się pod zabudowaniami Zamku.

Dzięki udrożnieniu i oczyszczeniu kanałów oraz ich brzegów mieszkańcy na nowo odkrywają potencjał obszaru rewitalizacji wynikający z jego nadwodnego położenia. Sprzyjają temu również inwestycje w bulwary i przystań nad Narwią, zrealizowane z poszanowaniem walorów przyrodniczych. Obszar rewitalizacji jest miejscem o wysokim potencjale do realizacji przedsięwzięć w zakresie adaptacji do zmiany klimatu i zazieleniania.

Widoczna poprawa estetyki przestrzeni i stanu zabytkowych obiektów na obszarze rewitalizacji powodują, że Pułtusk odwiedza coraz więcej turystów. Korzystają z tego lokalni przedsiębiorcy. Zakładaniu i rozwijaniu działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji sprzyjają też programy wsparcia wypracowane w dialogu z Urzędem Miejskim.

Proces rewitalizacji jest sprawnie koordynowany przez Urząd Miejski. Osoby zaangażowane w jego wdrażanie są regularnie obecne na obszarze rewitalizacji, identyfikując bieżące problemy i wyzwania. Korzystają one ze szkoleń, wizyt studyjnych i wymiany dobrych praktyk z innymi polskimi i zagranicznymi miastami.

5. CELE REWITALIZACJI ORAZ ODPOWIADAJĄCE IM KIERUNKI DZIAŁAŃ SŁUŻĄCYCH ELIMINACJI LUB OGRANICZENIU NEGATYWNYCH ZJAWISK

Cel główny GPR:

**Zwiększenie spójności społecznej na obszarze rewitalizacji w Pułtusk
poprzez kreowanie atrakcyjnych przestrzeni, usług i infrastruktury
oraz nowych sposobów budowania lokalnej tożsamości**

Cele szczegółowe:

1. Wielowymiarowe wspieranie integracji mieszkańców i budowanie kapitału społecznego na obszarze rewitalizacji w Pułtusk
2. Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa dla wzmacniania więzi mieszkańców z obszarem rewitalizacji w Pułtusk
3. Tworzenie przyjaznych i zielonych przestrzeni dla ożywienia społeczno-gospodarczego obszaru rewitalizacji w Pułtusk
4. Wzmacnianie potencjału instytucji zaangażowanych w proces rewitalizacji w Pułtusk

Cel 1: Wielowymiarowe wspieranie integracji mieszkańców i budowanie kapitału społecznego na obszarze rewitalizacji w Pułtusk

Kierunki działań:

Kompleksowe wsparcie rodzin, seniorów, dzieci i młodzieży na obszarze rewitalizacji

Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu na obszarze rewitalizacji

Poprawa dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami

Innowacyjne formy wspierania integracji mieszkańców

Mieszkalnictwo na obszarze rewitalizacji

Cel 2: Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa dla wzmacniania więzi mieszkańców z obszarem rewitalizacji w Pułtusk

Kierunki działań:

Dziedzictwo funkcją przyszłości

Rozwój infrastruktury kultury na obszarze rewitalizacji

Cel 3: Tworzenie przyjaznych i zielonych przestrzeni dla ożywienia społeczno-gospodarczego obszaru rewitalizacji w Pułtusk

Kierunki działań:

Zwrócenie obszaru rewitalizacji ku wodzie

Nowe tereny dla rewitalizacji

Błękitno-zielona energia na obszarze rewitalizacji

Zrównoważona mobilność na obszarze rewitalizacji

Modernizacja i poprawa stanu infrastruktury podstawowej na obszarze rewitalizacji

Przyciąganie inwestycji i wspieranie przedsiębiorczości dla celów rewitalizacji

Kompleksowa poprawa wizerunku i bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji

Cel 4: Wzmacnianie potencjału instytucji zaangażowanych w proces rewitalizacji w Pułtusk

Kierunek działań:

Silny rdzeń procesu rewitalizacji w Pułtusk

6. PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne wynikają z prac diagnostycznych nad opracowaniem GPR. Wyboru przedsięwzięć dokonano w oparciu o propozycje zgłoszone przez interesariuszy: władze miasta, urzędników oraz wykonawców GPR. Wśród przedsięwzięć znajdują się zarówno takie, które stanowią odpowiedź na zaobserwowane i zgłaszane problemy i potrzeby poprawy sytuacji na obszarze rewitalizacji w różnych sferach, jak i te, które bazując na potencjałach obszaru rewitalizacji, mają na celu poprawę jakości życia i atrakcyjności obszaru.

Część przedsięwzięć, stanowi kontynuację działań wynikających z GPR 2016-2025 oraz LPR Miasta Pułtusk z 2005 r. Bazują one bowiem na dokonanych lub rozpoczętych przekształceniach przestrzeni obszaru rewitalizacji (np. utworzenie Centrum Dziedzictwa Kulturowego). Myślą przewodnią w wyborze zestawu przedsięwzięć było zatem dalsze prowadzenie i rozwijanie rozpoczętego kilka lat temu procesu rewitalizacji, z coraz bardziej ambitnym i innowacyjnym podejściem. Jest to także praktyczna realizacja tzw. komplementarności międzyokresowej, istotnej dla rewitalizacji.

Istotą rewitalizacji jako narzędzia rozwoju lokalnego i regionalnego jest zintegrowane podejście terytorialne. Zatem nadrzędnym i oczywistym jest takie prowadzenie rewitalizacji, aby realizacja poszczególnych celów, kierunków działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych przebiegała w sposób skoordynowany. Koordynacja ta ma na celu sprawniejsze i efektywniejsze osiąganie pozytywnej zmiany na obszarze rewitalizacji oraz optymalne wykorzystanie zasobów – nie tylko finansowych. Nadrzędnym założeniem jest przestrzeganie następujących zasad rewitalizacji: kompleksowość i podejście zintegrowane, koncentracja, komplementarność przedsięwzięć rewitalizacyjnych, realizacja zasady partnerstwa i partycypacja.

Każde z przedsięwzięć ma powiązania z innymi, są to powiązania o różnym natężeniu i charakterze. Spójnikiem są kierunki działań, realizowane przez przedsięwzięcia w różnych sferach i skali. Dla każdego z przedsięwzięć podstawowych i uzupełniających wskazano kierunki działań, które to przedsięwzięcie realizuje. Dodatkowo, system wdrażania GPR określa mechanizmy koordynacji przedsięwzięć i podmiotów ich realizujących.

Identyfikacja przedsięwzięć w GPR nie stanowi formalnej podstawy do rozpoczęcia procesu inwestycyjnego i nie zastępuje określonej przepisami procedury pozyskiwania niezbędnych zezwoleń związanych z ich realizacją. Dotyczy to zarówno podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, jak i tzw. „przedsięwzięć uzupełniających”.

6.1. Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE 1 (PP1)	
Nazwa przedsięwzięcia	Rewitalizacja dla osiedli – osiedla dla rewitalizacji
Zakres	Wspieranie integracji mieszkańców w różnych częściach obszaru rewitalizacji poprzez organizację wydarzeń, rozwijanie oferty spędzania czasu wolnego oraz oferty zajęć edukacyjnych, sportowych i kulturalnych. Organizacja wydarzeń typu: święto ulicy/dzielnicy, kameralne wydarzenia artystyczne z udziałem lokalnych artystów, prace nad zagospodarowaniem przestrzeni podwórek i miejsc spędzania czasu wolnego. Rozwijanie współpracy z organizacjami pozarządowymi, nieformalnymi inicjatywami i liderami lokalnych społeczności. Wdrożenie i rozwijanie programu mikrograntów na wydarzenia służące integracji sąsiedzkiej w różnych częściach obszaru rewitalizacji.
Prognozowane rezultaty	Wzmocnienie więzi lokalnych i poczucia wspólnoty wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji Poszerzenie oferty wydarzeń integrujących mieszkańców w różnych częściach obszaru rewitalizacji
Sposób oceny rezultatów	Liczba wydarzeń zorganizowany na obszarze rewitalizacji w ramach przedsięwzięcia Badanie społeczne dot. jakości życia– raz na 3 lata
Realizowane kierunki działań	Innowacyjne formy wspierania integracji mieszkańców Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu na obszarze rewitalizacji Poprawa dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji
Podmiot realizujący	Gmina Pułtusk, Muzeum Regionalne w Pułtusku, Pułtuska Biblioteka Publiczna im. Joachima Lelewela, Miejskie Centrum Kultury i Sztuki w Pułtusku
Szacunkowa wartość	200 000 zł
Okres realizacji	2025-2035
Sposób zapewnienia dostępności	Organizacja wydarzeń w miejscach zapewniających dostępność architektoniczną dla osób ze szczególnymi potrzebami. Do informowania o działaniach w ramach przedsięwzięcia zostaną wykorzystane kanały komunikacji adekwatne do potrzeb i percepcji odbiorców.

Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia komplementarne: PP2, PP6, PP14, PP15, PU6, PU7 Przedsięwzięcia powiązane: PP4, PP9, PP10, PP11, PP18, PP24, PU1, PU2, PU4, PU5
---	---

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE 2 (PP2)	
Nazwa przedsięwzięcia	Oferta wsparcia psychologicznego dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych
Zakres	Wdrożenie kompleksowego systemu wsparcia psychologicznego, adekwatnego do potrzeb różnych grup mieszkańców Gminy. Uwzględnienie specyfiki pracy z osobami w różnym wieku oraz w różnych sytuacjach życiowych. Wsparcie psychologiczne, psychoterapeutyczne, psychiatryczne, psychologiczno-prawne ukierunkowane m.in. na: • pomoc rodzinom zagrożonych wykluczeniem społecznym; • przeciwdziałanie zachowaniom suicydalnym dzieci i młodzieży; • opiekę nad dziećmi i dorosłymi po stracie; • prowadzenie działań psychoedukacyjnych, w tym organizację warsztatów dla młodzieży, seminariów dla nauczycieli i pedagogów, treningów umiejętności społecznych, otwartych spotkań i dyskusji oraz prowadzenie akcji społecznych; • przygotowanie i udostępnianie materiałów do autodiagnozy; • pomoc opiekunom osób starszych i osób ze szczególnymi potrzebami. Rozwijanie oferty dostępnych oraz bezpłatnych konsultacji i spotkań. Doposażenie i remonty obiektów, w których będzie świadczone wsparcie.
Prognozowane rezultaty	Poprawa zdrowia psychicznego mieszkańców obszaru rewitalizacji Poprawienie oferty usług publicznych na obszarze rewitalizacji
Sposób oceny rezultatów	Badanie społeczne – raz na 3 lata
Realizowane kierunki działań	Kompleksowe wsparcie rodzin, seniorów, dzieci i młodzieży na obszarze rewitalizacji Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu na obszarze rewitalizacji
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji
Podmiot realizujący	Gmina Pułtusk, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pułtusku
Szacunkowa wartość	300 000 zł
Okres realizacji	2025-2035

Sposób zapewnienia dostępności	Oferta wsparcia będzie dostępna w miejscach odpowiednich dla osób ze szczególnymi potrzebami. Do informowania o działaniach w ramach przedsięwzięcia zostaną wykorzystane kanały komunikacji adekwatne do potrzeb i percepcji odbiorców.
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia komplementarne: PP1, PP4, PU1, PU2, PU3, PU5 Przedsięwzięcia powiązane: PP24, PU7

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE 3 (PP3)	
Nazwa przedsięwzięcia	Kompleksowa oferta wspierania i aktywizacji seniorów
Zakres	Rozwijanie oferty wsparcia i oferty usług adresowanych do seniorów połączone ze stałym poprawianiem stanu obiektów, w których spędzają czas seniorzy. Realizacja działań takich jak: • utworzenie na obszarze rewitalizacji miejsca spotkań dla seniorów; • kontynuowanie i rozwijanie oferty Dziennego Domu „Senior +”, • program „Złota rączka” – nieodpłatna pomoc seniorom w drobnych naprawach domowych; • uruchomienie i rozwijanie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego dla seniorów; • współpraca z organizacjami pozarządowymi.
Prognozowane rezultaty	Przygotowanie infrastruktury pod cele społeczne Poprawa dostępności usług i przestrzeni pod kątem potrzeb seniorów i ich rodzin Aktywizacja lokalnej społeczności
Sposób oceny rezultatów	Liczba zmodernizowanych lub nowych obiektów użyteczności publicznej dostosowanych do potrzeb seniorów Liczba uruchomionych programów ukierunkowanych na wspieranie seniorów Badanie społeczne – raz na 3 lata
Realizowane kierunki działań	Kompleksowe wsparcie rodzin, seniorów, dzieci i młodzieży na obszarze rewitalizacji Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu na obszarze rewitalizacji
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji
Podmiot realizujący	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pułtusku, Gmina Pułtusk

Szacunkowa wartość	300 000 zł
Okres realizacji	2025-2035
Sposób zapewnienia dostępności	Rozwiązania projektowe w ramach przedsięwzięcia będą zgodne z zasadami projektowania uniwersalnego oraz dostosowania przestrzeni do potrzeb różnych grup użytkowników. Do informowania o działaniach w ramach przedsięwzięcia zostaną wykorzystane kanały komunikacji adekwatne do potrzeb i percepcji odbiorców.
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia komplementarne: PP2, PP14, PU1, PU2, PU3, PU4, PU11 Przedsięwzięcia powiązane: PP4, PP10, PP11, PP24

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE 4 (PP4)	
Nazwa przedsięwzięcia	Młodzież-dialog-rewitalizacja
Zakres	Utworzenie na obszarze rewitalizacji „Domu Młodzieży”. Modernizacja i doposażenie obiektu, będącego miejscem spotkań dla młodzieży. Organizacja przestrzeni wewnątrz i na zewnątrz obiektu w sposób odpowiadający potrzebom młodych mieszkanki i mieszkańców Pułtuska; projektowanie domu i otoczenia z wykorzystaniem metod partycypacyjnych. Zapewnienie animatora pracy z młodzieżą przy jednoczesnym oddaniu jej roli gospodarzy Domu Młodzieży; rozwijanie projektów artystycznych, sportowych, edukacyjnych, kulturalnych i in.; zapewnienie dostępności oferty dla młodzieży z rodzin o różnym statusie materialnym i z różnymi potrzebami edukacyjnymi. Organizacja cyklicznych debat z młodzieżą na tematy związane z procesem rewitalizacji (m.in. w formule tzw. debaty oksfordzkiej), dotyczące np. oferty kulturalnej i sportowej, oferty zajęć pozalekcyjnych, przemieszczania się po obszarze rewitalizacji i po gminie, bezpieczeństwa, dziedzictwa kulturowego, rynku pracy. Organizacja spotkań w różnych miejscach na obszarze rewitalizacji połączona z udziałem władz miasta, urzędników, interesariuszy rewitalizacji, ekspertów zewnętrznych.
Prognozowane rezultaty	Aktywizacja młodzieży i zwiększenie poczucia przynależności do lokalnej społeczności Pobudzenie kreatywności młodzieży i poszerzenie oferty czasu wolnego dla młodzieży Zwiększenie świadomości młodzieży na temat celów procesu rewitalizacji
Sposób oceny rezultatów	Liczba obiektów przeznaczonych na utworzenie miejsca spotkań dla młodzieży Liczba debat/dyskusji z młodzieżą zorganizowanych w ramach przedsięwzięcia

	Badanie społeczne – raz na 3 lata
Realizowane kierunki działań	Kompleksowe wsparcie rodzin, seniorów, dzieci i młodzieży na obszarze rewitalizacji Innowacyjne formy wspierania integracji mieszkańców
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji
Podmiot realizujący	Gmina Pułtusk, Miejskie Centrum Kultury i Sztuki, szkoły działające na obszarze rewitalizacji
Szacunkowa wartość	500 000 zł
Okres realizacji	2025-2035
Sposób zapewnienia dostępności	Wykorzystywanie rozwiązań architektonicznych uwzględniających wymagania osób ze szczególnymi potrzebami, zapewnienie dostępności cyfrowej i komunikacyjnej podczas informowania o zasadach działania i ofercie Domu Młodzieży. Organizacja debat i innych wydarzeń w miejscach zapewniających dostępność architektoniczną dla osób ze szczególnymi potrzebami.
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia komplementarne: PP1, PP2, PP8, PP14, PU1, PU2, PU4, PU7, PU11, PU12 Przedsięwzięcia powiązane: PP9, PP10, PP20, PP24, PU5, PU19

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE 5 (PP5)	
Nazwa przedsięwzięcia	Kompleksowy Program Modernizacji i Poszerzania Zasobu Mieszkaniowego dla Zrównoważonego Rozwoju Społeczno-Gospodarczego obszaru rewitalizacji
Zakres	Przedsięwzięcie ma na celu kompleksową modernizację zasobu mieszkaniowego gminy oraz Towarzystwa Budownictwa Społecznego (TBS) w Pułtusku. Działania te wpisują się w długoterminową strategię poprawy warunków mieszkaniowych, efektywności energetycznej oraz atrakcyjności urbanistycznej gminy. Program przyczyni się do zintegrowanego rozwoju społeczno-gospodarczego poprzez poprawę standardu życia mieszkańców oraz podniesienie wartości nieruchomości. Działania będą obejmować kilka obszarów. W części technicznej planowana jest termomodernizacja budynków (ocieplenie elewacji, modernizacja dachów, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej), wymiana instalacji grzewczych na nowoczesne, energooszczędne systemy. Tam, gdzie będzie to dopuszczalne (ochrona konserwatorska) montaż odnawialnych źródeł energii (panele fotowoltaiczne, pompy ciepła), likwidacja barier architektonicznych, renowacja systemów kanalizacyjnych, wodnych i elektrycznych. Zakładana jest poprawa wyglądu elewacji i części wspólnych, modernizacja terenów przyległych: chodniki, parkingi, ławki, place zabaw oraz wprowadzenie zielonych przestrzeni rekreacyjnych i nasadzeń roślinnych. W ramach programu przewidziana jest adaptacja pustostanów. Lokale

	przywrócone zostaną do gminnego zasobu lokalowego. Część z nich może zostać wykorzystana przez jednostki gminne lub organizacje pozarządowe na potrzeby działań integrujących i społecznych, które są szczególnie potrzebne w obszarach zdegradowanych objętych GPO. Elementem programu jest także odbudowa, przebudowa i nadbudowa budynków w celu ich dostosowania do potrzeb, ze szczególnym uwzględnieniem tych uszkodzonych w wyniku pożarów. W ramach przedsięwzięcia dopuszczalne jest także poszerzanie zasobu mieszkaniowego gminy oraz TBS poprzez budowę nowych obiektów. Przedsięwzięcie częściowo (w relatywnie niewielkim zakresie) realizowane poza obszarem rewitalizacji na działkach w bezpośrednim sąsiedztwie obszaru.
Prognozowane rezultaty	Znacząca poprawa warunków mieszkaniowych i jakości życia mieszkańców Redukcja kosztów utrzymania budynków i poprawa środowiska naturalnego Wzmocnienie spójności społecznej w gminie i na obszarze rewitalizacji
Sposób oceny rezultatów	Monitoring kosztów eksploatacyjnych budynków i stopień ich redukcji w wyniku realizacji Programu Analiza wskaźników efektywności energetycznej budynków przed i po modernizacji Badanie społeczne – raz na trzy lata
Realizowane kierunki działań	Mieszkalnictwo na obszarze rewitalizacji Modernizacja i poprawa stanu infrastruktury podstawowej na obszarze rewitalizacji Poprawa dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami
Lokalizacja	Pułtusk, m.in. nieruchomości przy ul. 17 Sierpnia 20, ul. 3 Maja 20, Aleja Wojska Polskiego 36, Aleja Wojska polskiego 36A, Aleja Wojska polskiego 36B, ul. Ignacego Daszyńskiego 5, ul. Kotlarska 22/24, ul. Rynek 31, ul. Szkolna 9, ul. Romualda Traugutta 26, ul. Wspólna 2, ul. Daszyńskiego 8
Podmiot realizujący	Towarzystwo Budownictwa Społecznego Pułtusk Sp. z o.o. Gmina Pułtusk
Szacunkowa wartość	200 000 000 zł
Okres realizacji	2025-2035
Sposób zapewnienia dostępności	Przykładowe planowane rozwiązania z zakresu dostępności architektonicznej: miejsca postojowe dla osób ze szczególnymi potrzebami zlokalizowane przy budynkach na dziedzińcach wewnętrznych; wyprofilowany teren o odpowiednim nachyleniu do 3%, odpowiednio szerokie drzwi, windy, na poziomie parteru platformy schodowe. Ponadto w toku działań przewiduje się aktywne zaangażowanie Koordynatora do spraw dostępności w Urzędzie Miejskim w Pułtusku.

Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia komplementarne: PP19, PP20, PU18 Przedsięwzięcia powiązane: PP7, PP9, PP21, PP22, PU11, PU12
---	---

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE 6 (PP6)	
Nazwa przedsięwzięcia	Wzrost regionalnego potencjału turystycznego w Pułtuskach poprzez ochronę obiektów zabytkowych
Zakres	Stworzenie i wypromowanie produktu turystycznego wokół wyjątkowego w skali regionu i kraju nasycenia obszaru rewitalizacji zabytkowymi obiektami o wysokiej wartości kulturowej. W ramach przedsięwzięcia przewiduje się w szczególności: • uatrakcyjnianie i stopniowe przekształcanie przestrzeni Rynku z poszanowaniem wartości historycznej i wdrażanie rozwiązań przyjaznych klimatowi, • modernizacja powierzchni zabytkowego Rynku wraz z przebudową funkcjonalną, • przebudowa infrastruktury technicznej w obrębie Rynku, • mapowanie i promowanie w atrakcyjnych formach skarbów dziedzictwa kulturowego obecnych na obszarze rewitalizacji, • tworzenie szlaków historycznych i organizowanie spacerów historycznych o różnorodnej tematyce, • prowadzenie punktu informacji turystycznej, • rozwijanie oferty przejazdów trasą turystyczną z przewodnikiem oferowanych przez spółkę Eco Pułtusk, • inicjowanie i dołączanie do partnerstw z organizacjami, instytucjami i społecznymi (również spoza Pułtuska), • podejmowanie działań zmierzających do poszerzenia bazy hotelowej w Pułtusku, • prowadzenie działań edukacyjnych dla mieszkańców Pułtuska (różne grupy wiekowe i społeczne) w ciekawych, różnorodnych formach, • opracowanie oferty turystycznej uwzględniającej potrzeby różnych rodzajów turystów oraz walory obszaru rewitalizacji w Pułtusku na tle innych ośrodków o podobnej charakterystyce.
Prognozowane rezultaty	Zwiększenie potencjału turystycznego obszaru rewitalizacji Budowanie poczucia tożsamości i zwiększanie więzi lokalnych wśród mieszkańców Pułtuska
Sposób oceny rezultatów	Liczba turystów odwiedzających Pułtusk Liczba turystów korzystających z oferty przejazdów trasą turystyczną z przewodnikiem oferowanych przez spółkę Eco Pułtusk

Realizowane kierunki działań	Dziedzictwo funkcją przyszłości Innowacyjne formy wspierania integracji mieszkańców Przyciąganie inwestycji i wspieranie przedsiębiorczości dla celów rewitalizacji (oferta turystyczna) Kompleksowa poprawa wizerunku i bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji
Podmiot realizujący	Gmina Pułtusk, Muzeum Regionalne w Pułtusku, Pułtуска Biblioteka Publiczna im. Joachima Lelewela, Miejskie Centrum Kultury i Sztuki w Pułtusku
Szacunkowa wartość	7 000 000 zł
Okres realizacji	2025-2035
Sposób zapewnienia dostępności	Prowadzenie prac koncepcyjnych i zagospodarowanie przestrzeni zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego i uwzględnienia wymagań osób ze szczególnymi potrzebami. Sporządzenie materiałów informacyjnych i oznaczeń w przestrzeni, a także prowadzenie akcji promocyjnych w sposób zrozumiały dla osób ze szczególnymi potrzebami.
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia komplementarne: PP7, PP10, PP11, PP12, PP13, PP14, PP23, PU6, PU9, PU10 Przedsięwzięcia powiązane: PP8, PP9, PP19, PP20

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE 7 (PP7)	
Nazwa przedsięwzięcia	Ochrona i rewaloryzacja obiektów zabytkowych we współpracy z ich właścicielami
Zakres	Nawiązanie i rozwijanie współpracy pomiędzy Urzędem Miejskim w Pułtusku a właścicielami zabytkowych obiektów (np. kamienic) na obszarze rewitalizacji. Identyfikacja potrzeb i wspólne poszukiwania indywidualnych rozwiązań dla konkretnych obiektów, m.in. poprzez: • zachęcanie i wspieranie właścicieli w wyjaśnianiu i regulowaniu kwestii dotyczących własności obiektów, • wsparcie formalno-prawne, • wsparcie w zakresie pozyskiwania środków na prace konserwatorskie i renowacyjne,

	• doradztwo w zakresie przygotowywania dokumentacji projektowej i budowlanej, • pomoc w nawiązywaniu kontaktów z innymi właściwymi organami administracji publicznej. Organizacja spotkań informacyjnych i indywidualnego doradztwa; opracowywanie materiałów informacyjnych; budowanie partnerstw z organizacjami społecznymi oraz instytucjami działającymi na rzecz troski o materialne i niematerialne dziedzictwo na obszarze rewitalizacji.
Prognozowane rezultaty	Wsparcie właścicieli nieruchomości w rozwiązaniu problematycznych kwestii dotyczących dbania o stan zabytkowych obiektów Poprawa stanu zabytkowych obiektów na obszarze rewitalizacji Poprawa estetyki i wizerunku obszaru rewitalizacji
Sposób oceny rezultatów	Liczba właścicieli obiektów zabytkowych, którzy skorzystali z działań realizowanych w ramach przedsięwzięcia
Realizowane kierunki działań	Dziedzictwo funkcją przyszłości Modernizacja i poprawa stanu infrastruktury podstawowej na obszarze rewitalizacji
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji
Podmiot realizujący	Gmina Pułtusk
Szacunkowa wartość	20 000 zł
Okres realizacji	2025-2035
Sposób zapewnienia dostępności	Organizacja doradztwa i spotkań z interesariuszami w miejscach dostępnych architektonicznie oraz informowanie o wydarzeniach w formach zrozumiałych dla różnych grup odbiorców.
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia komplementarne: PP6, PP9, Przedsięwzięcia powiązane: PP5, PP8, PU9, PU10, PU21

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE 8 (PP8)	
Nazwa przedsięwzięcia	Zagospodarowanie Parku Zamkowego na funkcje społeczne
Zakres	Poprawa stanu zagospodarowania Parku Zamkowego połączona z organizacją i wspieraniem realizacji inicjatyw mieszkańców w przestrzeni obszaru

	rewitalizacji. Rozwijanie funkcji rekreacyjnych i społecznych na obszarze rewitalizacji. Prace z wykorzystaniem materiałów przyjaznych klimatowi i środowisku obejmujące m.in.: • kompleksowe prace projektowe, • wyposażenie parku w obiekty małej architektury m.in. kosze, ławki, stojaki na rowery, pojemniki na psie nieczystości, • modernizację lub wymianę istniejącej nawierzchni chodników, • wykonanie systemu nawadniania roślin, • wykonanie projektu oświetlenia parkowego oraz monitoringu, • wykonanie projektu nasadzeń zieleni z uwzględnieniem niższego piętra roślin tj. krzewy, byliny, • wprowadzanie gatunków roślin rodzimych dostosowanych do mikroklimatu. Zakup mobilnego sprzętu (leżaków, standów itd.) do organizacji wydarzeń plenerowych. Organizowanie spacerów przyrodniczych, wystaw plenerowych oraz innych wydarzeń integrujących mieszkańców obszaru rewitalizacji.
Prognozowane rezultaty	Poprawa zagospodarowania terenów zieleni i rekreacji na obszarze rewitalizacji Zwiększenie atrakcyjności przestrzeni publicznych na obszarze rewitalizacji Tworzenie nowych przestrzeni dla inicjatyw społecznych i kulturalnych
Sposób oceny rezultatów	Liczba zmodernizowanych przestrzeni publicznych na obszarze rewitalizacji Liczba inicjatyw i wydarzeń plenerowych zorganizowanych w ramach przedsięwzięcia Badanie społeczne – raz na trzy lata
Realizowane kierunki działań	Dziedzictwo funkcją przyszłości Kompleksowa poprawa wizerunku i bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji
Podmiot realizujący	Stowarzyszenie „Wspólnota Polska”, Gmina Pułtusk, partnerzy: Muzeum Regionalne w Pułtusku, Pułtуска Biblioteka Publiczna im. Joachima Lelewela, Miejskie Centrum Kultury i Sztuki w Pułtusku
Szacunkowa wartość	10 000 000 zł
Okres realizacji	2025-2035
Sposób zapewnienia dostępności	Zagospodarowanie przestrzeni zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego i uwzględnienia wymagań osób ze szczególnymi potrzebami.

Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia komplementarne: PP1, PP7, PP9, PP15, PP17, PU2, PU4, PU7, PU8, PU9, PU10, PU11, PU14, PU15 Przedsięwzięcia powiązane: PP4, PP6, PP10, PP11, PP14, PP16, PP18
---	---

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE 9 (PP9)	
Nazwa przedsięwzięcia	Zagospodarowanie i nadanie nowych funkcji budynków przy ul. Rynek 21 i Rynek 23
Zakres	Zagospodarowanie budynków kamienic przy ul. Rynek 21 i 23 na cele kulturalne, społeczne i edukacyjne. Zakres działania będzie obejmował m.in.: • opracowanie dokumentacji projektowej wraz z uzyskaniem niezbędnych zgód oraz pozwoleń, a także uzgodnień konserwatora zabytków, • prace renowacyjne, budowlane, elektryczne, sanitarne, teletechniczne; • zagospodarowanie przynależnego terenu, • zakup wyposażenia niezbędnego do prawidłowego funkcjonowania obiektów, • wymianę i modernizację instalacji w celu poprawy efektywności energetycznej budynków. Projektowane rozwiązania będą uwzględniały potrzeby pułuskich instytucji kultury, organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów zaangażowanych w działania na rzecz osiągnięcia celów procesu rewitalizacji.
Prognozowane rezultaty	Poprawa stanu infrastruktury społecznej i jakości usług publicznych na obszarze rewitalizacji Stworzenie nowych przestrzeni integracji dla mieszkańców i organizacji działających na obszarze rewitalizacji Wzmocnienie potencjału instytucji kultury i organizacji społecznych na obszarze rewitalizacji
Sposób oceny rezultatów	Liczba inwestycji zrealizowanych w ramach przedsięwzięcia Badanie społeczne – raz na 3 lata Raporty z aktywności instytucji działających w nowo-zagospodarowanych obiektach
Realizowane kierunki działań	Modernizacja i poprawa stanu infrastruktury podstawowej na obszarze rewitalizacji Rozwój infrastruktury kultury na obszarze rewitalizacji
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji
Podmiot realizujący	Gmina Pułtusk

Szacunkowa wartość	25 000 000 zł
Okres realizacji	2025-2035
Sposób zapewnienia dostępności	Prowadzenie prac koncepcyjnych i zagospodarowanie przestrzeni zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego i uwzględnienia wymagań osób ze szczególnymi potrzebami. Sporządzenie materiałów informacyjnych i oznaczeń w przestrzeni w sposób zrozumiały dla osób ze szczególnymi potrzebami.
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia komplementarne: P8, PP14, PP20, PU11, PU12 Przedsięwzięcia powiązane: PP4, PP5, PP6, PP7, PP15, PU6, PU18

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE 10 (PP10)	
Nazwa przedsięwzięcia	Modernizacja kanałów A, B i C wraz z infrastrukturą – poprawa wizerunku i estetyki Gminy
Zakres	Kompleksowe działania zwiększające retencję i bioróżnorodność w zlewni Kanałów Miejskich A, B i C połączone z działaniami z zakresu edukacji ekologicznej i promocji dla mieszkańców i interesariuszy. Prace modernizacyjne będą obejmowały w szczególności: • prace renowacyjne poniżej oraz ponad lustrem wody – zwiększenie retencji zbiornikowej poprzez oczyszczenie kanałów; • instalację systemu separatorów i systemu oczyszczania wody na wylocie kanalizacji deszczowej w celu podczyszczenia wód opadowych, poprawy jakości wód w kanałach oraz poniżej tj. w rzece Narwi, a tym samym poprawę bioróżnorodności w wyżej wymienionym obrębie; • remont lub odtworzenie infrastruktury nabrzeża Kanałów na wskazanych odcinkach; • wykonanie instalacji infrastruktury służących zapewnieniu dostępności zagospodarowanej wody (mała architektura, bezpieczeństwo, p. poż., wykluczenie, niepełnosprawność itp.); • wykonanie nasadzeń systemu roślin makrofitowych, gatunków rodzimych zacieniających lustro wody wraz z wykonaniem zabezpieczenia bryły, korzeniowej przed zmiennymi stanami poziomu wód w kanałach.
Prognozowane rezultaty	Zwiększenie retencji i bioróżnorodności w zlewni bezpośredniej Kanałów Miejskich A, B i C Poprawa estetyki i wizerunku obszaru rewitalizacji jako miejsca rekreacji i spędzania czasu wolnego Poprawa atrakcyjności turystycznej obszaru rewitalizacji

Sposób oceny rezultatów	Długość Kanałów Miejskich zmodernizowanych w ramach przedsięwzięcia Badanie społeczne – raz na 3 lata
Realizowane kierunki działań	Zwrócenie obszaru rewitalizacji ku wodzie Kompleksowa poprawa wizerunku i bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji
Podmiot realizujący	Gmina Pułtusk
Szacunkowa wartość	35 000 000
Okres realizacji	2025-2035
Sposób zapewnienia dostępności	Realizacja inwestycji zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego i uwzględnienia wymagań osób ze szczególnymi potrzebami. Prowadzenie kampanii informacyjno-promocyjno-edukacyjnej przy pomocy środków komunikacji i materiałów zrozumiałych dla osób ze szczególnymi potrzebami.
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia komplementarne: PP6, PP16, PP17, PP18, PU7, PU8, PU11, PU13, PU14, PU15, PU16 Przedsięwzięcia powiązane: PP11, PP12, PP13

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE 11 (PP11)	
Nazwa przedsięwzięcia	Nadwodne przestrzenie rewitalizacji
Zakres	Zagospodarowanie bulwarów nad Narwią (na odcinku od mostu „wyszkowskiego” do plaży miejskiej) z wykorzystaniem lekkich ekologicznych materiałów przyjaznych klimatowi. Budowa wzdłuż bulwarów ścieżki pieszo-rowerowej, połączona z budową przejść nad kanałami A, B i C w formie wież i mostów wiszących. Zachęcanie mieszkańców i turystów do poznawania obszaru rewitalizacji z perspektywy tzw. kanałów i rzeki Narew. Organizacja różnorodnych cyklicznych i pojedynczych wydarzeń w przestrzeni nadwodnej na obszarze rewitalizacji, np. konkursy, pikniki, wystawy, warsztaty, rejsy po kanałkach. Rozwijanie oferty wydarzeń w ramach Dni Patrona Pułtuska. Działania edukacyjne skierowane do różnych grup wiekowych mieszkańców. Rozwijanie współpracy z interesariuszami rewitalizacji, w tym z instytucjami kultury, organizacjami pozarządowymi, szkołami, samorządami uczniowskimi i studenckimi, uczelniami, przedsiębiorcami itd.

Prognozowane rezultaty	Poprawa stanu infrastruktury rekreacyjnej na obszarze rewitalizacji Poszerzenie oferty spędzania czasu wolnego na obszarze rewitalizacji Poprawa wizerunku obszaru rewitalizacji jako atrakcyjnej i przyjaznej przestrzeni
Sposób oceny rezultatów	Liczba wydarzeń zorganizowanych w ramach przedsięwzięcia Badanie społeczne – raz na 3 lata
Realizowane kierunki działań	Zwrócenie obszaru rewitalizacji ku wodzie Innowacyjne formy wspierania integracji mieszkańców
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji
Podmiot realizujący	Gmina Pułtusk, Muzeum Regionalne w Pułtusku, Pułtуска Biblioteka Publiczna im. Joachima Lelewela, Miejskie Centrum Kultury i Sztuki w Pułtusku
Szacunkowa wartość	15 000 000 zł
Okres realizacji	2025-2035
Sposób zapewnienia dostępności	Zapewnienie możliwości udziału w wydarzeniach dla osób ze szczególnymi potrzebami, m.in. poprzez ich organizację w miejscach dostępnych architektonicznie oraz informowanie o wydarzeniach w formach zrozumiałych dla różnych grup odbiorców. Zagospodarowanie przestrzeni zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego i uwzględnienia wymagań osób ze szczególnymi potrzebami.
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia komplementarne: PP6, PP10, PP16, PP17, PP18, PU7, PU11, PU16 Przedsięwzięcia powiązane: PP12, PP13, PU6, PU8

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE 12 (PP12)	
Nazwa przedsięwzięcia	Budowa budynku przystani nad Narwią wraz z zagospodarowaniem terenu – podnoszenie wartości użytkowych, turystycznych, kulturowych i sportowych związanych z rzeką
Zakres	W zakres inwestycji wejdą m.in.: • rozbiórka istniejącego budynku przystani, • budowa nowego obiektu przystani wraz z pomieszczeniami socjalno-sanitarnymi, • budowa ciągów pieszo-rowerowych, dróg komunikacyjnych i parkingów, • slip z wyciągarką, • umocnienie brzegów,

	• miejsca cumownicze, • montaż przyłączy, kanalizacji deszczowej i kanalizacji sanitarnej, • oświetlenie obiektu przystani i sąsiedniego terenu, • zagospodarzenie terenu wokół przystani: mała architektura, nasadzenia drzew i krzewów. Nowy budynek przystani będzie stanowił ważny punkt orientacyjny na mapie obszaru rewitalizacji – zarówno dla mieszkańców obszaru rewitalizacji i gminy, jak i przyjezdnych. Dzięki atrakcyjnej bryle i wysokiej funkcjonalności będzie stanowił nową wizytówkę obszaru rewitalizacji.
Prognozowane rezultaty	Poprawa stanu infrastruktury publicznej na obszarze rewitalizacji Zwiększenie atrakcyjności turystycznej Poprawa wizerunku i stanu zagospodarowania przestrzeni na obszarze rewitalizacji
Sposób oceny rezultatów	Liczba inwestycji zrealizowanych w ramach przedsięwzięcia Badanie społeczne – raz na 3 lata
Realizowane kierunki działań	Zwrócenie obszaru rewitalizacji ku wodzie Kompleksowa poprawa wizerunku i bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji
Podmiot realizujący	Gmina Pułtusk
Szacunkowa wartość	20 000 000
Okres realizacji	2025-2035
Sposób zapewnienia dostępności	Prowadzenie prac koncepcyjnych i zagospodarowanie przestrzeni zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego i uwzględnienia wymagań osób ze szczególnymi potrzebami.
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia komplementarne: PP6, PP8, PP10, PP17, PP18, PP19, PU7, PU11, PU12 Przedsięwzięcia powiązane: PP11, PP13

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE 13 (PP13)	
Nazwa przedsięwzięcia	Budowa Kamper Park

Zakres	Opracowanie dokumentacji projektowej oraz budowa parkingu dla kamperów na terenie położonym nad rzeką Narew. Inwestycja będzie obejmowała m.in.: • sporządzenie szczegółowej analizy dotyczącej różnych aspektów inwestycji, pozwalającej określić jej końcowy kształt (analiza pod kątem m.in. bliskości i sieciowania z atrakcjami turystycznymi, dostępności i zapotrzebowania na dodatkowe usługi), • wypoziomowanie i wykonanie odwodnień miejsc postojowych oraz pola namiotowego, • budowę budynku socjalno-usługowego, • budowę placu zabaw, • zakup oraz montaż automatyki parkingowej (szlabany, kasa automatyczna, kolumny serwisowe i in.), • oświetlenie, ogrodzenie, utwardzenie i monitoring wizyjny terenu, • wykonanie przyłączy prądu oraz przyłączy wodno-kanalizacyjnych • wykonanie i montaż tablicy informacyjnej na terenie Kamper Parku, • wykonanie i montaż oznakowań przy głównych drogach dojazdowych.
Prognozowane rezultaty	Zwiększenie atrakcyjności turystycznej i ożywienie społeczno-gospodarcze obszaru rewitalizacji Poprawa stanu zagospodarowania terenów nad rzeką Narew
Sposób oceny rezultatów	Liczba inwestycji zrealizowanych w ramach przedsięwzięcia Liczba użytkowników Kamper Parku
Realizowane kierunki działań	Zwrócenie obszaru rewitalizacji ku wodzie Kompleksowa poprawa wizerunku i bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji
Podmiot realizujący	Gmina Pułtusk
Szacunkowa wartość	8 000 000 zł
Okres realizacji	2025-2035
Sposób zapewnienia dostępności	Prowadzenie prac koncepcyjnych i realizacja inwestycji zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego i uwzględnienia wymagań osób ze szczególnymi potrzebami.
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia komplementarne: PP6, PP10, PP18, PU14 Przedsięwzięcia powiązane: PP11, PP12, PU13

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE 14 (PP14)	
Nazwa przedsięwzięcia	Modernizacja siedziby Miejskiego Centrum Kultury i Sztuki oraz nowa infrastruktura dla rozwijania potencjałów i tradycji kulturalnych na obszarze rewitalizacji
Zakres	Działanie obejmuje dwa równolegle realizowane komponenty. Są to: Modernizacja aktualnej siedziby MCKiS, tj. budynku przy ul. Plac Teatralny 4. Kompleksowe działania: począwszy od przygotowanie niezbędnej dokumentacji projektowej i zabezpieczenie zabytkowego obiektu, poprzez prace remontowe i modernizacyjne z poszanowaniem wartości historycznej oraz dążeniem do uzyskania jak najwyższej efektywności energetycznej budynku, i inne. Kontynuacja i rozwijanie oferty działań kulturalno-edukacyjnych i utrzymanie funkcji społecznych po modernizacji obiektu. Sporządzenie – w porozumieniu z właściwymi jednostkami i partnerami – kompleksowych analiz funkcjonalno-przestrzennych oraz wykonanie innych niezbędnych prac koncepcyjnych w celu wypracowania założeń budowy nowej siedziby MCKiS, co pozwoli na znaczne poszerzenie oferty kulturalnej w gminie i rozwijanie ponadlokalnych funkcji na obszarze rewitalizacji.
Prognozowane rezultaty	Poprawa jakości usług publicznych i poszerzenie oferty spędzania czasu wolnego na obszarze rewitalizacji Zwiększenie atrakcyjności obszaru rewitalizacji dla mieszkańców i turystów
Sposób oceny rezultatów	Liczba inwestycji zrealizowanych w ramach przedsięwzięcia Badanie społeczne – raz na 3 lata
Realizowane kierunki działań	Rozwój infrastruktury kultury na obszarze rewitalizacji Dziedzictwo funkcją przyszłości
Lokalizacja	Siedziba MCKiS przy ul. Plac Teatralny 4, Obszar rewitalizacji
Podmiot realizujący	Miejskie Centrum Kultury i Sztuki w Pułtusku, Gmina Pułtusk
Szacunkowa wartość	20 000 000 zł
Okres realizacji	2025-2035
Sposób zapewnienia dostępności	Wykonanie prac budowlanych i zagospodarowanie przestrzeni zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego i uwzględnienia wymagań osób ze szczególnymi potrzebami.
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia komplementarne: PP6, PP7, PP9, PP11, PP15, PP16, PP20, PU2, PU7, PU12, PU21 Przedsięwzięcia powiązane: PP1, PP4, PP5, PP8, PP24, PU11

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE 15 (PP15)	
Nazwa przedsięwzięcia	Biblioteka jeszcze bardziej dostępna
Zakres	Poszerzenie oferty Pułtuskiej Biblioteki Publicznej im. Joachima Lelewela dzięki zagospodarowaniu terenu wokół biblioteki. Zakres działania obejmie m.in.: • zniwelowanie terenu za Biblioteką, • wykonanie podjazdu dla osób ze szczególnymi potrzebami (stałego lub rozkładanego), • stworzenie czytelní letniej (zaciénione miejsce na świeżym powietrzu), • montaż ławeczki tematycznej lub miejsca do wymiany książek (Akcja „Uwolnij książkę”), • montaż wrzutni na książki. Przy montażu instalacji na terenie przy siedzibie głównej Biblioteki zostaną wykorzystane lekkie, nieingerujące w otoczenie materiały.
Prognozowane rezultaty	Stworzenie nowej przestrzeni publicznej w centrum obszaru rewitalizacji Zwiększenie dostępności biblioteki dla grupy osób ze szczególnymi potrzebami Poszerzenie katalogu usług świadczonych przez PBP
Sposób oceny rezultatów	Liczba użytkowników biblioteki Liczba osób ze szczególnymi potrzebami korzystająca z biblioteki
Realizowane kierunki działań	Rozwój infrastruktury kultury na obszarze rewitalizacji Poprawa dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami
Lokalizacja	Ul. Juliusza Słowackiego 6
Podmiot realizujący	Pułtуска Biblioteka Publiczna im. Joachima Lelewela
Szacunkowa wartość	300 000 zł
Okres realizacji	2025-2035
Sposób zapewnienia dostępności	Zagospodarowanie przestrzeni zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego i uwzględnienia wymagań osób ze szczególnymi potrzebami.
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia komplementarne: PP8, PP14, PP20, PU2, PU7, PU8, PU11, PU15 Przedsięwzięcia powiązane: PP1, PP4, PP11, PU6, PU12

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE 16 (PP16)	
Nazwa przedsięwzięcia	W zdrowym ciele zdrowy duch rewitalizacji – modernizacja i budowa obiektów sportowych i rekreacyjnych dla celów procesu rewitalizacji w Pułtusk
Zakres	W ramach przedsięwzięcia zostaną zrealizowane następujące inwestycje: Modernizacja boiska do koszykówki – rozebranie istniejącej nawierzchni wraz z utylizacją; wykonanie warstwy wyrównawczej, odwodnienia i wykonanie nowej nawierzchni; ogrodzenie boiska siatką polipropylenową oraz systemowym ogrodzeniem panelowym z furtką; posadowienie nowych słupów z tablicami do gry w koszykówkę oraz wyposażenia sportowego do gry w piłkę ręczną; wykonanie miejsc siedzących przy boisku; wykonanie oświetlenia wokół boiska; Budowa kortu do padla – budowa kortu o nawierzchni z trawy syntetycznej w kolorze niebieskim z białymi liniami otoczonego ścianami ze szkła hartowanego oraz paneli z siatki stalowej wraz z zadaszeniem, oświetlenie kortu, instalacja monitoringu wizyjnego; Budowa pumptracka na stadionie miejskim – budowa toru do jazdy rowerem w kształcie pętli wkomponowanego w istniejący drzewostan o długości min. 175 m, tor przeszkód składający się z garbów, zakrętów profilowanych oraz małych „hopek”, materiał - destrukta betonowy; Rozbudowa budynku biurowego wraz z zapleczem – remont istniejącego budynku (uszczelnienie dachu, naprawa nawierzchni na trybunie głównej, wymiana siedzisk dla kibiców, kompleksowy remont istniejącej części sanitarnej – wymiana natrysków, wc) oraz drzwi wewnętrznych; dobudowa części biurowej oraz zaplecza (z przeznaczeniem na siłownię miejską, szatnie dla piłkarzy i pomieszczenia magazynowe do przechowywania sprzętu sportowego oraz materiałów eksploatacyjnych), dobudowa punktu widokowego na boisko główne z przeznaczeniem na aulę stanowiącą miejsce zebrań dla klubów sportowych i organizację wydarzeń; Budowa ogólnodostępnej siłowni plenerowej (przygotowanie nawierzchni, zakup wyposażenia: urządzenia do treningu siłowego, bieżnie, stepery, rowerki, drążki do podciągania itp., przygotowanie instrukcji i filmów pokazujących prawidłowe korzystanie z urządzeń i in.); Zaprojektowanie i wybudowanie wielofunkcyjnego boiska do gier na dziedzińcu budynków przy Al. Wojska Polskiego 36. Stworzenie przyjaznej i bezpiecznej przestrzeni do uprawiania np. piłki nożnej, koszykówki, badmintona, tenisa, siatkówki. Poprawienie estetyki przestrzeni. Zaangażowanie mieszkańców sąsiednich budynków do projektowania założeń inwestycji pod kątem jej wielkości, przeznaczenia, nawierzchni, szczegółów istotnych dla lokalnej społeczności.
Prognozowane rezultaty	Poprawa dostępności do nowoczesnej infrastruktury sportowej na obszarze rewitalizacji Stworzenie nowych przestrzeni do aktywności dla mieszkańców obszaru rewitalizacji

	Poprawa zadowolenia mieszkańców z jakości oferty spędzania czasu wolnego na obszarze rewitalizacji
Sposób oceny rezultatów	Liczba inwestycji zrealizowanych w ramach przedsięwzięcia Badanie społeczne – raz na 3 lata
Realizowane kierunki działań	Modernizacja i poprawa stanu infrastruktury podstawowej na obszarze rewitalizacji Poprawa dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami
Lokalizacja	Stadion miejski, ul. Heleny Pilejczyk 6; teren na dziedzińcu pomiędzy budynkami przy Al. Wojska Polskiego 36
Podmiot realizujący	Gmina Pułtusk Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Pułtusku
Szacunkowa wartość	10 000 000 zł
Okres realizacji	2025-2035
Sposób zapewnienia dostępności	Zaprojektowanie i wykonanie obiektów zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego i uwzględnienia wymagań osób ze szczególnymi potrzebami.
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia komplementarne: PP8, PP11, PP12, PU12 Przedsięwzięcia powiązane: PP1, PP5, PP9, PP20, PP21, PP22, PU2, PU11

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE 17 (PP17)	
Nazwa przedsięwzięcia	Obszar rewitalizacji przyjazny pieszym i rowerzystom
Zakres	Wspieranie mobilności pieszej i rowerowej oraz wdrażanie rozwiązań sprzyjających uspokajaniu ruchu samochodowego na obszarze rewitalizacji. Konsekwentne poprawianie stanu infrastruktury, dążenie do stworzenia spójnej sieci ścieżek rowerowych na obszarze rewitalizacji, montaż samoobsługowych stacji naprawy rowerów, poprowadzenie ścieżki pieszo-rowerowej na wale wzdłuż rzeki Narew, cykliczne badania zachowań komunikacyjnych mieszkańców i in. Modernizacja dróg, placów, przestrzeni publicznych na obszarze rewitalizacji z uwzględnieniem zasad zrównoważonej mobilności oraz potrzeb wszystkich uczestników ruchu. Stworzenie i rozwijanie programu „Ławka i stojak”. Montaż ławek, przysiadaków oraz stojaków na rowery w oparciu o wskazania mieszkańców i przedsiębiorców. Montaż elementów małej infrastruktury wzdłuż najbardziej

	uczęszczanych ciągów pieszych i rowerowych (wraz z zielenią i kosztami na śmieci).
Prognozowane rezultaty	Poprawa komfortu przemieszczania się po obszarze rewitalizacji wśród wszystkich uczestników ruchu Zwiększenie liczby obiektów małej architektury i poprawa estetyki obszaru rewitalizacji Zwiększenie poczucia wpływu wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji na najbliższe otoczenie
Sposób oceny rezultatów	Liczba inwestycji zrealizowanych w ramach przedsięwzięcia Liczba uruchomionych programów wspierających montaż obiektów małej architektury na obszarze rewitalizacji Badanie społeczne – raz na 3 lata
Realizowane kierunki działań	Zrównoważona mobilność na obszarze rewitalizacji Kompleksowa poprawa wizerunku i bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji
Podmiot realizujący	Gmina Pułtusk
Szacunkowa wartość	5 000 000 zł
Okres realizacji	2025-2035
Sposób zapewnienia dostępności	Zagospodarowanie przestrzeni zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego i uwzględnienia wymagań osób ze szczególnymi potrzebami.
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia komplementarne: PP10, PP11, PP12, PP19 Przedsięwzięcia powiązane: PP18, PU11, PU13, PU14

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE 18 (PP18)	
Nazwa przedsięwzięcia	Zagospodarowanie terenu po boczniczy kolejowej
Zakres	Nadanie nowych funkcji terenowi po dawnej boczniczy pułtuskiej kolei wąskotorowej. Stworzenie atrakcyjnego miejsca spotkań i miejsca rekreacji dla mieszkańców okolicznych osiedli przy jednoczesnym upamiętnieniu dawnej historii tego miejsca. Uporządkowanie terenu i jego zagospodarowanie przy wykorzystaniu materiałów i rozwiązań projektowych przyjaznych klimatowi. Montaż obiektów małej architektury, nasadzenia

	drzew i krzewów. Montaż lekkich (stałych i przenośnych) instalacji poprawiających komfort korzystania z przestrzeni. Wykorzystanie potencjału współpracy ze szkołami, akademią oraz organizacjami pozarządowymi przy realizacji działania. Budowa jezdni oraz ciągu pieszo-rowerowego po śladzie dawnej kolei wąskotorowej w ciągu od ul. Wiśniowej do południowej granicy gminy.
Prognozowane rezultaty	Poprawa atrakcyjności przestrzeni publicznych na obszarze rewitalizacji Poprawa stanu infrastruktury pieszej i rowerowej na obszarze rewitalizacji
Sposób oceny rezultatów	Liczba inwestycji zrealizowanych w ramach przedsięwzięcia
Realizowane kierunki działań	Nowe tereny dla rewitalizacji Zrównoważona mobilność na obszarze rewitalizacji
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji
Podmiot realizujący	Gmina Pułtusk
Szacunkowa wartość	10 000 000 zł
Okres realizacji	2025-2035
Sposób zapewnienia dostępności	Tworzenie koncepcji i planów oraz zagospodarowanie przestrzeni zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego i uwzględnienia wymagań osób ze szczególnymi potrzebami.
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia komplementarne: PP6, PP8, PP17 Przedsięwzięcia powiązane: PP1, PP11, PP12, PP15, PU2, PU6, PU7

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE 19 (PP19)	
Nazwa przedsięwzięcia	Zagospodarowanie terenu Rybitew w Pułtusku z przeznaczeniem na cele turystyczno-rekreacyjne, edukacyjno-kulturowe oraz rozwój budownictwa mieszkaniowego i bazy noclegowej
Zakres	Celem przedsięwzięcia jest kompleksowa rewitalizacja zdegradowanego terenu Rybitew poprzez: • utworzenie atrakcyjnych terenów zielonych np. parków kieszonkowych i rekreacyjnych, • rozwój infrastruktury turystycznej i kulturowej (w tym budowa skansenu), • rozwój budownictwa mieszkaniowego i społecznego,

	• stworzenie nowoczesnej bazy noclegowej/hotelowej, co w efekcie przyczyni się do podniesienia jakości życia mieszkańców oraz przyciągnięcia turystów i inwestorów. Zakres planowanych działań: 1. Zagospodarowanie przestrzeni publicznej i rekreacyjnej: ○ budowa infrastruktury spacerowo-rekreacyjnej (ścieżki, mała architektura), ○ tereny zielone z nasadzeniami, strefy wypoczynku, place zabaw, siłownie plenerowe, ○ realizacja elementów skansenu – przestrzeń edukacji historycznej i tradycyjnej. 2. Rozwój funkcji turystyczno-noclegowej: ○ wyznaczenie i przygotowanie terenów pod zabudowę hotelową, pensjonaty, domki gościnne, ○ możliwość realizacji obiektów z lokalnym charakterem architektonicznym ○ budowa punktów gastronomicznych i usługowych dla odwiedzających. 3. Rozwój budownictwa mieszkaniowego i społecznego: ○ wyznaczenie terenów inwestycyjnych pod zabudowę mieszkaniową jedno- i wielorodzinną, ○ możliwość realizacji inwestycji w formule TBS, SIM lub PPP, ○ zagospodarowanie przestrzeni wspólnych (zielone dziedzińce, place zabaw, strefy integracji sąsiedzkiej), ○ działania wspierające politykę mieszkaniową gminy – zwiększenie dostępności lokali mieszkalnych. 4. Infrastruktura towarzysząca: ○ rozbudowa dróg dojazdowych, chodników i oświetlenia, ○ budowa sieci wodno-kanalizacyjnej, energetycznej i teletechnicznej, ○ stworzenie parkingów dla mieszkańców i turystów, w tym miejsc dla autobusów i rowerzystów. 5. Aspekty społeczne i edukacyjne: ○ realizacja działań aktywizujących mieszkańców w procesie rewitalizacji, ○ organizacja warsztatów, pikników i wydarzeń integrujących społeczność z nową funkcją miejsca
Prognozowane rezultaty	Poprawa stanu zagospodarowania przestrzeni na obszarze rewitalizacji Ożywienie społeczno-gospodarcze obszaru rewitalizacji Poprawa atrakcyjności turystycznej obszaru rewitalizacji
Sposób oceny rezultatów	Liczba inwestycji zrealizowanych w ramach przedsięwzięcia Badanie społeczne – raz na 3 lata

Realizowane kierunki działań	Nowe tereny dla rewitalizacji Przyciąganie inwestycji i wspieranie przedsiębiorczości dla celów rewitalizacji
Lokalizacja	Tereny położone przy ul. Rybitew w Pułtusk
Podmiot realizujący	Gmina Pułtusk, partnerzy społeczno-gospodarczy
Szacunkowa wartość	35 000 000 zł
Okres realizacji	2025-2035
Sposób zapewnienia dostępności	Tworzenie koncepcji i planów oraz zagospodarowanie przestrzeni zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego i uwzględnienia wymagań osób ze szczególnymi potrzebami.
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia komplementarne: PP5, PP11, PP18 Przedsięwzięcia powiązane: PP16, PP21, PP22, PU2, PU6, PU12

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE 20 (PP20)	
Nazwa przedsięwzięcia	Poprawa stanu technicznego budynków użyteczności publicznej
Zakres	Główne obiekty objęte przedsięwzięciem to: Ratusz w Pułtusk – siedziba Urzędu Miejskiego (ul. Rynek 41, Pułtusk); Publiczna Szkoła Podstawowa nr 1 w Pułtusk (ul. Marii Konopnickiej 5, Pułtusk); Publiczna Szkoła Podstawowa Nr 3 z Oddziałami Integracyjnymi im. Tadeusza Kościuszki (al. Tysiąclecia 14, Pułtusk); Publiczna Szkoła Podstawowa nr 4 z klasami sportowymi im. Ireny Szewińskiej w Pułtusk (ul. New Britain 1, Pułtusk); Stadion Miejski w Pułtusk (ul. Heleny Pilejczyk 6). Kompleksowe działania polegające na remontach, odnawianiu, przebudowie oraz modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznej w Gminie Pułtusk. Przedsięwzięcie obejmuje (každorazowo według potrzeb) m.in. sporządzanie i aktualizację dokumentacji projektowej, renowację elewacji i termomodernizację, ocieplenia, roboty rozbiórkowe, wymianę instalacji, prace hydrauliczne i elektryczne, wymianę oświetlenia, budowę instalacji fotowoltaicznych, przebudowę sieci i przyłączy, naprawę i konserwację oraz odtworzenie zniszczonych elementów detali architektonicznych i in. W każdym wypadku prace remontowe będą prowadzone z uwzględnieniem wytycznych konserwatorskich oraz dążeniem do wdrażania rozwiązań przyjaznych klimatowi i środowisku.
Prognozowane rezultaty	Racjonalizacja gospodarki energetycznej budynków użyteczności publicznej Poprawa jakości usług publicznych świadczonych na obszarze rewitalizacji

	Poprawa estetyki i wizerunku obszaru rewitalizacji
Sposób oceny rezultatów	Liczba inwestycji zrealizowanych w ramach przedsięwzięcia
Realizowane kierunki działań	Modernizacja i poprawa stanu infrastruktury podstawowej na obszarze rewitalizacji Poprawa dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji
Podmiot realizujący	Gmina Pułtusk
Szacunkowa wartość	30 000 000 zł
Okres realizacji	2025-2035
Sposób zapewnienia dostępności	Zaprojektowanie i wykonanie prac modernizacyjnych zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego i uwzględnienia wymagań osób ze szczególnymi potrzebami.
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia komplementarne: PP9, PP14, PP15, PP19, PP21, PU2, PU18 Przedsięwzięcia powiązane: PP5, PP6, PP16, PP22, PU6, PU11, PU12

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE 21 (PP21)	
Nazwa przedsięwzięcia	Kompleksowa modernizacja infrastruktury ciepłowniczej, w tym budowa elektrociepłowni przy ul. Ogrodowej, przebudowa kotłowni węglowej na gazową w budynku przy ul. Piotra Skargi 37 oraz montaż pomp ciepła i wymiana ciepłowniczej sieci kanałowej na preizolowaną
Zakres	Kompleksowa budowa, przebudowa i unowocześnienie istniejącej infrastruktury ciepłowniczej umożliwiające pozyskiwanie ciepła z OZE, zwiększająca możliwości podłączania nowych odbiorców, poprawiająca stabilność dostaw ciepła i zmniejszająca awaryjność systemu. Działania obejmujące m.in.: modernizację źródeł ciepła, w tym zastępowanie starych, nieefektywnych źródeł ciepła na paliwa stałe źródłami ciepła opartymi o paliwa odnawialne (OZE) i paliwa gazowe o znacznie niższej emisji zanieczyszczeń, montaż pomp ciepła, doprowadzenie sieci ciepłowniczych nr 1 i 2 do statusu sieci efektywnych energetycznie, wymianę starych, kilkudziesięcioletnich sieci kanałowych na sieci preizolowane, rozbudowę sieci, która umożliwi podłączanie nowych budynków wielorodzinnych bez konieczności budowy lokalnych źródeł ciepła, digitalizację sieci nr 1 i 2 tj. budowę i/lub przebudowę systemów automatyki, telemetrii i telemechaniki

	polegająca na wdrożeniu nowoczesnych narzędzi i rozwiązań IT/OT służących m.in. do nadzoru, sterowania, monitorowania oraz analizy parametrów jakościowych i ilościowych pracy systemu ciepłowniczego, a także lokalizacji awarii. W ramach przedsięwzięcia planowane są: - budowa elektrociepłowni przy ul. Ogrodowej (sieć nr 1), ze źródłami ciepła pracującymi w oparciu o paliwa odnawialne i kogenerację gazową oraz modernizacja kotłowni przy ul. Kolejowej 8 jako źródła szczytowego; - przebudowa kotłowni węglowej na gazową w budynku przy ul. Piotra Skargi 37 (sieć nr 2) oraz montaż pomp ciepła Przedsięwzięcie realizowane w znacznej części w obszarze rewitalizacji (sieć nr 1), a w części poza obszarem rewitalizacji (budowa elektrociepłowni) na terenach o bezpośrednich powiązaniach funkcjonalnych z obszarem oraz w całości w obszarze rewitalizacji (sieć nr 2 i przebudowa kotłowni węglowej). Planowane do realizacji powyższe inwestycje są bardzo ważne dla mieszkańców obszarów rewitalizowanych zarówno ze względów środowiskowych jak i społecznych z uwagi na wejście w życie dyrektyw unijnych: - dyrektywa ETS 2, która obejmie opłatami za emisje pochodzące ze spalania paliw gospodarstwa domowe i przedsiębiorstwa dotychczas nie objęte systemem ETS1, m.in.: małe ciepłownie, piekarnie, gastronomię, sklepy. - dyrektywa dotycząca efektywności energetycznej budynków EPBD, terminy: 2025: Kraje Unii Europejskiej nie będą mogły dofinansowywać źródeł ciepła korzystających z paliw kopalnych, z wyjątkiem systemów hybrydowych, takich jak połączenie kotła gazowego z kolektorem słonecznym. 2028: Wszystkie nowe budynki publiczne muszą być zeroemisyjne. 2030: Wszystkie nowo powstające budynki muszą być zeroemisyjne. 2040: Wszystkie kotły na paliwa kopalne powinny zostać wycofane.
Prognozowane rezultaty	Zwiększenie efektywności energetycznej gminnej infrastruktury, obniżenie kosztów ogrzewania i ochrona środowiska Poprawa jakości infrastruktury publicznej na obszarze rewitalizacji
Sposób oceny rezultatów	Liczba inwestycji zrealizowanych w ramach przedsięwzięcia
Realizowane kierunki działań	Modernizacja i poprawa stanu infrastruktury podstawowej na obszarze rewitalizacji Mieszkalnictwo na obszarze rewitalizacji
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji oraz budynek elektrociepłowni przy ul. Ogrodowej
Podmiot realizujący	Gmina Pułtusk
Szacunkowa wartość	40 000 000 zł

Okres realizacji	2025-2035
Sposób zapewnienia dostępności	Informowanie o realizowanych działaniach zgodnie z zasadami dostępności cyfrowej i komunikacyjnej.
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia komplementarne: PP5, PP7, PP22, PU18 Przedsięwzięcia powiązane: PP16, PP20, PU12, PU15, PU17

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE 22 (PP22)	
Nazwa przedsięwzięcia	Kompleksowa modernizacja sieci i infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej połączona z modernizacją kładki technologicznej oraz z cyklem warsztatów ekologicznych
Zakres	Różnorodne działania mające na celu gruntowną poprawę stanu sieci i infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej, która ma wpływ na jakość wody, z której korzystają mieszkańcy obszaru rewitalizacji. W ramach przedsięwzięcia przewiduje się wykonanie projektów, uzyskanie niezbędnych zgód i pozwoleń oraz roboty budowlane. Zakres działań obejmie m.in.: rozbudowę sieci wodociągowej i sieci kanalizacji na obszarze rewitalizacji w Gminie Pułtusk, budowę studni głębinowej na ujęciu wody pitnej na wyspie Rybitew, regenerację studni głębinowych na Wyspie Rybitew w Pułtusku, kompleksową wymianę wodomierzy na wodomierze z odczytem radiowym na obszarze rewitalizacji, remont awaryjnych odcinków sieci kanalizacji sanitarnej w obszarze rewitalizacji, przebudowę przepompowni ścieków przy ul. Nowy Rynek oraz remont przepompowni ścieków przy ul. Benedyktyńskiej. Przewiduje się także modernizację kładki technologicznej do oczyszczalni ścieków położonej przy granicy obszaru rewitalizacji. Cykl warsztatów ekologicznych ściśle powiązanych z promocją miasta. Występy (pokazy), działania promocyjne w terenie, warsztaty odbywające się cyklicznie lub przy okazji wydarzeń kulturalnych. Warsztaty ekologiczne skierowane do różnych grup społecznych, dla mieszkańców, turystów, szkół i przedszkoli. Przedsięwzięcie częściowo realizowane poza obszarem rewitalizacji na terenach o bezpośrednich powiązaniach funkcjonalnych z obszarem.
Prognozowane rezultaty	Poprawa jakości sieci wodociągowo-kanalizacyjnej oraz parametrów wody, z której korzystają mieszkańcy Poprawa dostępności do wody z wodociągu miejskiego oraz zapewnienie ciągłości dostaw wody

	Budowanie świadomości ekologicznej z zakresu oszczędnego gospodarowania wodą i racjonalnego korzystania z systemu kanalizacji sanitarnej, promowanie picia pułtuskiej kranówki.
Sposób oceny rezultatów	Liczba inwestycji zrealizowana w ramach przedsięwzięcia Liczba uczestników warsztatów ekologicznych
Realizowane kierunki działań	Modernizacja i poprawa stanu infrastruktury podstawowej na obszarze rewitalizacji Błękitno-zielona energia na obszarze rewitalizacji
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji i obiekty powiązane funkcjonalnie z obszarem rewitalizacji
Podmiot realizujący	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o., Gmina Pułtusk
Szacunkowa wartość	11 000 000 zł
Okres realizacji	2025-2035
Sposób zapewnienia dostępności	Informowanie o realizowanych działaniach zgodnie z zasadami dostępności cyfrowej i komunikacyjnej, organizacja wydarzeń edukacyjnych w miejscach zapewniających dostępność architektoniczną.
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia komplementarne: PP5, PP7, PP19, PP21 Przedsięwzięcia powiązane: PP16, PP20, PU12, PU18

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE 23 (PP23)	
Nazwa przedsięwzięcia	Wypracowanie koncepcji strefy ekonomicznej w rejonie Węzła-Północ
Zakres	Wypracowanie kompleksowej koncepcji stworzenia i rozwoju strefy ekonomicznej w rejonie Węzła-Północ tzw. obwodnicy. Różnorodne działania pozwalające na poszerzenie stanu wiedzy na temat możliwych rozwiązań organizacyjnych i prawnych dotyczących uruchomienia i prowadzenia strefy, jak i szans oraz barier społeczno-gospodarczych wynikających z tworzenia nowych terenów inwestycyjnych na obszarze rewitalizacji i w jego sąsiedztwie. Opracowanie dokumentu uwzględniającego m.in. analizy scenariuszowe; analizy mocnych i słabych stron, szans oraz potencjałów; analizę wpływu na obszar rewitalizacji i gminę.

	Prowadzenie działań sieciujących: spotkań, warsztatów, wizyt studyjnych; nawiązywanie partnerskich relacji z podmiotami w kraju prowadzącymi podobne działania z zakresu rozwoju społeczno-gospodarczego. Wyznaczenie koordynatora ds. realizacji przedsięwzięcia w Urzędzie Miejskim w Pułtusk, jednostce organizacyjnej lub spółce miejskiej.
Prognozowane rezultaty	Wybór optymalnego kierunku zagospodarowania potencjalnych terenów inwestycyjnych w rejonie Węzła-Północ
Sposób oceny rezultatów	Liczba opracowań eksperckich przygotowanych w ramach przedsięwzięcia Liczba wydarzeń sieciujących zorganizowanych w ramach przedsięwzięcia
Realizowane kierunki działań	Nowe tereny dla rewitalizacji Przyciąganie inwestycji i wspieranie przedsiębiorczości dla celów rewitalizacji
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji
Podmiot realizujący	Gmina Pułtusk
Szacunkowa wartość	30 000 000 zł
Okres realizacji	2025-2035
Sposób zapewnienia dostępności	Materiały informacyjne wypracowane w ramach przedsięwzięcia będą spełniały wymagania dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami.
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia komplementarne: PP6, PP24, PU15, PU17, PU20, PU21 Przedsięwzięcia powiązane: PP19

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE 24 (PP24)	
Nazwa przedsięwzięcia	Aktywny Zespół ds. rewitalizacji
Zakres	Cykliczne spotkania (również w nietypowych formach: warsztatów, szkoleń, seminariów, konferencji i in.) Zespołu ds. rewitalizacji związane z planowaniem i realizacją przedsięwzięć rewitalizacyjnych w Pułtusk. Wspólne z partnerami społeczno-gospodarczymi prace nad założeniami koncepcji i planów wynikających z GPR. Wspólne spacer studyjne po obszarze rewitalizacji (np. z udziałem pracowników MOPS, instytucji kultury i innych jednostek organizacyjnych Urzędu Miejskiego oraz spółek, a także członków Komitetu Rewitalizacji).

	Wymiana wiedzy i dobrych praktyk z innymi miastami w regionie i w kraju na temat programowania, wdrażania, ewaluacji i monitorowania przebiegu procesów rewitalizacji. Czerpanie inspiracji zarówno z realizacji udanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, jak i działań w innych miastach, które napotykają na szczególne trudności. Szkolenia z różnych aspektów rewitalizacji. Uczestnictwo w formalnych i nieformalnych krajowych i międzynarodowych sieciach współpracy.
Prognozowane rezultaty	Poprawa sprawności i efektywności wdrażania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w Pułtusk Zwiększenie świadomości partnerów na temat celów procesu rewitalizacji w Pułtusk i potrzeb interesariuszy Zwiększenie wiedzy na temat głównych wyzwań i barier związanych z prowadzenie procesów rewitalizacji w innych miastach
Sposób oceny rezultatów	Liczba aktywności zrealizowanych w ramach przedsięwzięcia
Realizowane kierunki działań	Silny rdzeń procesu rewitalizacji w Pułtusk Innowacyjne formy wspierania integracji mieszkańców
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji
Podmiot realizujący	Gmina Pułtusk
Szacunkowa wartość	300 000 zł
Okres realizacji	2025-2035
Sposób zapewnienia dostępności	Organizacja wydarzeń w miejscach dostępnych architektonicznie; spełnianie wymogów dostępności cyfrowej i informacyjno-komunikacyjnej podczas informowania o wydarzeniach w ramach przedsięwzięcia; prowadzenie procesów partycypacyjnych z zachowaniem dostępności dla wszystkich zainteresowanych mieszkańców. Tematyka wizyt studyjnych będzie dotyczyła m.in. różnych aspektów dostępności. Organizowane wydarzenia będą się odbywały w miejscach dostępnych architektonicznie. Uczestnikom zostaną zapewnione odpowiednie i dostosowane do indywidualnych potrzeb środki transportu.
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia komplementarne: PU1, PU2, PU4, PU6, PU19, PU20, PU21 Przedsięwzięcia powiązane: PP1, PP2, PP3, PP4, PP14, PP23

6.2. Charakterystyka pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Poniższe zestawienie przedstawia charakterystykę pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Przedsięwzięcia te nazywane są skrótowo „przedsięwzięciami uzupełniającymi” lub „projektami uzupełniającymi”. Ich realizacja przyczyni się do zwiększenia stopnia osiągnięcia celów rewitalizacji w Gminie Pułtusk. Szeroka paleta i zakres przedsięwzięć uzupełniających dają szansę na angażowanie i aktywizowanie interesariuszy rewitalizacji na wszystkich etapach realizacji GPR.

PRZEDSIĘWZIĘCIE UZUPEŁNIAJĄCE 1 (PU1)	
Nazwa przedsięwzięcia	Inicjowanie, prowadzenie i koordynowanie działań na rzecz różnych grup osób zagrożonych wykluczeniem społecznym
Zakres	Projekty ukierunkowane na pomoc osobom i rodzinom najuboższym, z akcentem na dzieci, seniorów i rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym. Wdrażanie rozwiązań takich jak np.: darmowe bilety na wydarzenia kulturalne i sportowe; korepetycje; darmowe zajęcia pozalekcyjne dla dzieci z ubogich rodzin; rozwój wolontariatu; punkty pomocy prawnej. Rozwijanie palety wsparcia dla osób i grup potrzebujących szczególnych rodzajów interwencji (np. pomoc osobom dotkniętym przemocą domową) oraz projekty profilaktyczne dotyczące alkoholu, narkotyków, używek, przemocy, cyberprzemocy itd.
Realizowane kierunki działań	Kompleksowe wsparcie rodzin, seniorów, dzieci i młodzieży na obszarze rewitalizacji Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu na obszarze rewitalizacji

PRZEDSIĘWZIĘCIE UZUPEŁNIAJĄCE 2 (PU2)	
Nazwa przedsięwzięcia	Tworzenie i rozwijanie systemu miejsc aktywności lokalnej
Zakres	Tworzenie „miejsc trzecich” (czyli miejsc, w których nie mieszkamy i nie pracujemy/uczymy się) dla całych rodzin i rozwijanie oferty czasu wolnego dla dzieci i młodzieży (m.in. aktywizacja dzieci i młodzieży poprzez wolontariat i „wyciągnięcie sprzed ekranów” różnymi sposobami i w różnych formach). Stopniowe wprowadzanie i rozwój miejsc aktywności lokalnej (MAL) dla całych rodzin.
Realizowane kierunki działań	Kompleksowe wsparcie rodzin, seniorów, dzieci i młodzieży na obszarze rewitalizacji Innowacyjne formy wspierania integracji mieszkańców

PRZEDSIĘWZIĘCIE UZUPEŁNIAJĄCE 3 (PU3)
--

Nazwa przedsięwzięcia	Wdrażanie i promowanie rozwiązań wspierających opiekę nad osobami ze szczególnymi potrzebami i ich rodziny
Zakres	Testowanie na obszarze rewitalizacji rozwiązań o potencjale do wdrożenia w całej gminie oraz rozwijanie systemowej opieki nad osobami starszymi, chorymi i z niepełnosprawnością, m.in. poprzez rozwój opieki wytchnieniowej, tworzenie tzw. mieszkań treningowych i wspomaganych oraz zatrudnianie asystentów osobistych osób z niepełnosprawnościami. Aktywne działania na rzecz promowania oferty wsparcia wśród szczególnie potrzebujących rodzin i osób na obszarze rewitalizacji.
Realizowane kierunki działań	Kompleksowe wsparcie rodzin, seniorów, dzieci i młodzieży na obszarze rewitalizacji Poprawa dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami

PRZEDSIĘWZIĘCIE UZUPEŁNIAJĄCE 4 (PU4)	
Nazwa przedsięwzięcia	Rozwijanie aktywności obywatelskiej na obszarze rewitalizacji
Zakres	Różnorodne działania, mające na celu budowę i rozwijanie kapitału społecznego na obszarze rewitalizacji: inkubowanie tworzenia organizacji pozarządowych i inicjatyw nieformalnych; doradztwo dla istniejących organizacji; wspieranie lokalnych liderów i ambasadorów rewitalizacji; wspieranie tworzenia i działania podmiotów ekonomii społecznej i inne.
Realizowane kierunki działań	Innowacyjne formy wspierania integracji mieszkańców Silny rdzeń procesu rewitalizacji w Pułtusku

PRZEDSIĘWZIĘCIE UZUPEŁNIAJĄCE 5 (PU5)	
Nazwa przedsięwzięcia	Projekty wspierające integrację imigrantów i stan wiedzy na temat procesów migracyjnych
Zakres	Prowadzenie stałych analiz dotyczących trendów migracyjnych i potrzeb lokalnego rynku pracy; działania integracyjne o różnej skali; warsztaty międzykulturowe; spotkania w przestrzeni publicznej; działania edukacyjne; kursy językowe dla imigrantów i inne. Nawiązywanie i rozwijanie współpracy z publicznymi i prywatnymi organizacjami i jednostkami badawczymi w zakresie monitorowania trendów oraz realizacji działań adekwatnych do potrzeb społeczności lokalnej.
Realizowane kierunki działań	Innowacyjne formy wspierania integracji mieszkańców Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu na obszarze rewitalizacji

PRZEDSIĘWZIĘCIE UZUPEŁNIAJĄCE 6 (PU6)	
Nazwa przedsięwzięcia	Pułtusi Rynek centralnym miejscem integracji i inicjatyw kulturalnych

Zakres	Organizacja nowych cyklicznych wydarzeń wykorzystujących potencjał Rynku jako miejsca spotkań i spędzania czasu wolnego (rynki śniadaniowe, jarmarki, silent disco, występy lokalnych artystów i inne wydarzenia kulturalne itd.).
Realizowane kierunki działań	Innowacyjne formy wspierania integracji mieszkańców Dziedzictwo funkcją przyszłości

PRZEDSIĘWZIĘCIE UZUPEŁNIAJĄCE 7 (PU7)	
Nazwa przedsięwzięcia	Kultura w ruchu
Zakres	Doposażanie pułtuskich instytucji kultury w sprzęt pozwalający na docieranie z ofertą kulturalną do różnych grup odbiorców na obszarze rewitalizacji oraz zwiększający elastyczność w zakresie rozwijania oferty instytucji kultury. Zakup sceny mobilnej, nagłośnienia, oświetlenia, sprzętu i oprogramowania komputerowego itd.
Realizowane kierunki działań	Rozwój infrastruktury kultury na obszarze rewitalizacji Innowacyjne formy wspierania integracji mieszkańców

PRZEDSIĘWZIĘCIE UZUPEŁNIAJĄCE 8 (PU8)	
Nazwa przedsięwzięcia	W stronę piękna – poprawa estetyki przestrzeni na obszarze rewitalizacji
Zakres	Estetyzacja przestrzeni we współpracy z przedsiębiorcami, właścicielami nieruchomości, artystami i pozostałymi interesariuszami rewitalizacji. Wdrażanie ustaleń uchwały krajobrazowej i rozwijanie w tym celu kompetencji oraz zasobów instytucjonalnych w Urzędzie Miejskim w Pułtusk.
Realizowane kierunki działań	Kompleksowa poprawa wizerunku i bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji Wspieranie przedsiębiorczości dla celów rewitalizacji

PRZEDSIĘWZIĘCIE UZUPEŁNIAJĄCE 9 (PU9)	
Nazwa przedsięwzięcia	Średniowieczne skarby w sercu obszaru rewitalizacji
Zakres	Oszacowanie wartości kulturowej i wypracowanie koncepcji wykorzystania potencjału średniowiecznego proto-miasta znajdującego się pod ziemią na terenie Zamku. Ścisła współpraca Stowarzyszenia Wspólnota Polska, Urzędu

	Miejskiego w Pułtusk oraz innych organizacji z instytucjami i uczelniami spoza Pułtusa (np. z Narodowym Instytutem Dziedzictwa).
Realizowane kierunki działań	Dziedzictwo funkcją przyszłości Silny rdzeń procesu rewitalizacji w Pułtusk

PRZEDSIĘWZIĘCIE UZUPEŁNIAJĄCE 10 (PU10)	
Nazwa przedsięwzięcia	Plany i badania dla odkrywania potencjału zasobów dziedzictwa kulturowego
Zakres	Inicjowanie i wykorzystywanie potencjału współpracy z uczelniami wyższymi w Pułtusk i w innych miastach na rzecz poprawiania stanu zagospodarowania przestrzeni obszaru rewitalizacji i pełniejszego czerpania z wyjątkowych zasobów dziedzictwa kulturowego. Opracowanie tzw. master planu dla Rynku i jego okolic, organizacja konkursów, przygotowywanie prac magisterskich, realizacja projektów badawczych odwołujących się do wartości kulturowej obszaru rewitalizacji i in.
Realizowane kierunki działań	Dziedzictwo funkcją przyszłości Silny rdzeń procesu rewitalizacji w Pułtusk

PRZEDSIĘWZIĘCIE UZUPEŁNIAJĄCE 11 (PU11)	
Nazwa przedsięwzięcia	Dostępność na obszarze rewitalizacji
Zakres	Stałe działania dotyczące przestrzeni fizycznej, rzeczywistości cyfrowej, systemów informacyjno-komunikacyjnych, produktów, usług na rzecz mieszkańców i użytkowników obszaru rewitalizacji. Inicjowanie współpracy i dialogu pomiędzy podmiotami, mającymi wpływ na wielowymiarowe dostosowywanie przestrzeni i usług do wymagań osób ze szczególnymi potrzebami (w tym zwłaszcza z podmiotami wspierającymi osoby z niepełnosprawnościami oraz seniorów).
Realizowane kierunki działań	Poprawa dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu na obszarze rewitalizacji

PRZEDSIĘWZIĘCIE UZUPEŁNIAJĄCE 12 (PU12)	
Nazwa przedsięwzięcia	Modernizacja i poprawa infrastruktury społecznej na obszarze rewitalizacji
Zakres	Realizacja usprawnień i remontów w obiektach użyteczności publicznej, m.in. w celu zwiększania ich dostępności oraz racjonalizacji zużycia energii, z wykorzystaniem rozwiązań przyjaznych klimatowi. Ciągłe poprawianie stanu

	infrastruktury publicznych i prywatnych obiektów kulturalnych, sportowych, zdrowotnych, opiekuńczych, edukacyjnych i in.
Realizowane kierunki działań	Modernizacja i poprawa stanu infrastruktury podstawowej na obszarze rewitalizacji Poprawa dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami

PRZEDSIĘWZIĘCIE UZUPEŁNIAJĄCE 13 (PU13)	
Nazwa przedsięwzięcia	Projekt „Ognisko”
Zakres	Uporządkowanie prawego brzegu rzeki Narew, m.in. poprzez wydzielenie stref i przestrzeni do spędzania czasu wolnego oraz montaż obiektów małej architektury (ławek, koszy na śmieci, wiat) z wykorzystaniem ekologicznych materiałów.
Realizowane kierunki działań	Zwrócenie obszaru rewitalizacji ku wodzie Kompleksowa poprawa wizerunku i bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji

PRZEDSIĘWZIĘCIE UZUPEŁNIAJĄCE 14 (PU14)	
Nazwa przedsięwzięcia	Bezpieczny obszar rewitalizacji
Zakres	Wielowymiarowa poprawa stanu bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji, m.in. poprzez: rozwijanie systemu monitoringu; montaż systemów oświetlenia; wykorzystywanie miejskich aplikacji; uspokajanie ruchu; działania edukacyjne; rozwijanie bazy lokalowej, poprawę wyposażenia i sprzyjanie rozwojowi kompetencji pracowników Straży Miejskiej oraz Policji.
Realizowane kierunki działań	Kompleksowa poprawa wizerunku i bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji Silny rdzeń procesu rewitalizacji w Pułtusk

PRZEDSIĘWZIĘCIE UZUPEŁNIAJĄCE 15 (PU15)	
Nazwa przedsięwzięcia	Innowacyjne działania i inwestycje sprzyjające klimatowi
Zakres	Realizacja rozwiązań z zakresu błękitno zielonej infrastruktury, m.in. poprzez wspieranie małej retencji, tworzenie ogrodów deszczowych, zielonych ścian, dachów i przystanków, wprowadzania elementów zieleni przy nowych inwestycjach, poprawa bioróżnorodności.

	Poprawa stanu zagospodarowania i dostępności, a także wykorzystanie potencjału do realizacji działań integracyjnych na terenie wąwozów przy ul. Jana Pawła II i ul. Ignacego Daszyńskiego. Przedsięwzięcie częściowo realizowane poza obszarem rewitalizacji na terenach o bezpośrednich powiązaniach funkcjonalnych z obszarem.
Realizowane kierunki działań	Błękitno-zielona energia na obszarze rewitalizacji Nowe tereny dla rewitalizacji

PRZEDSIĘWZIĘCIE UZUPEŁNIAJĄCE 16 (PU16)	
Nazwa przedsięwzięcia	Edukacja klimatyczna na obszarze rewitalizacji
Zakres	Różnorodne działania adresowane do różnych grup mieszkańców ukierunkowane na zwiększenie świadomości klimatycznej i ekologicznej obszaru rewitalizacji, w tym między innymi: wspieranie organizacji społecznych zajmujących się edukacją klimatyczną; akcje edukacyjne prowadzone w szkołach na terenie obszaru rewitalizacji, np. konkursy plastyczne, konkursy wiedzy; spacerzy przyrodnicze.
Realizowane kierunki działań	Błękitno-zielona energia na obszarze rewitalizacji Innowacyjne formy wspierania integracji mieszkańców

PRZEDSIĘWZIĘCIE UZUPEŁNIAJĄCE 17 (PU17)	
Nazwa przedsięwzięcia	Inwestycje publiczne i prywatne w energię odnawialną
Zakres	Wdrażanie rozwiązań wspierających dywersyfikację i decentralizację wytwarzania energii, m.in. poprzez mikroinstalacje OZE zasilane panelami fotowoltaicznymi, mikroturbiny wiatrowe, elektromobilność.
Realizowane kierunki działań	Błękitno-zielona energia na obszarze rewitalizacji

PRZEDSIĘWZIĘCIE UZUPEŁNIAJĄCE 18 (PU18)	
Nazwa przedsięwzięcia	Termomodernizacja i energomodernizacja budynków

Zakres	Kontynuowanie i rozwijanie podejmowanych działań i programów, ukierunkowanych na zmniejszenie emisyjności i zmniejszenie zapotrzebowania na energię w budynkach i obiektach publicznych i prywatnych. Wdrażanie działań, uwzględniających indywidualne potrzeby najemców i właścicieli nieruchomości na obszarze rewitalizacji.
Realizowane kierunki działań	Błękitno-zielona energia na obszarze rewitalizacji Modernizacja i poprawa stanu infrastruktury podstawowej na obszarze rewitalizacji

PRZEDSIĘWZIĘCIE UZUPEŁNIAJĄCE 19 (PU19)	
Nazwa przedsięwzięcia	Pakiet rozwiązań dla młodych talentów
Zakres	Różnorodne działania wspierające rozwijanie kompetencji i talentów młodych mieszkanki i mieszkańców Pułtusa. Kontynuacja i rozwijanie programu stypendialnego (stypendia naukowe, sportowe i artystyczne); konkursy i granty typu „pomysł na biznes” i „pomysł na działanie na obszarze rewitalizacji”; wspieranie kształcenia w zawodach deficytowych. Rozwijanie współpracy z uczelniami wyższymi w zakresie angażowania studentów i kadry akademickiej w działania wpisujące się w cele procesu rewitalizacji, w tym w projekty badawczo-koncepcyjne dotyczące różnych elementów lokalnej tożsamości.
Realizowane kierunki działań	Wspieranie przedsiębiorczości dla celów rewitalizacji Silny rdzeń procesu rewitalizacji w Pułtusk

PRZEDSIĘWZIĘCIE UZUPEŁNIAJĄCE 20 (PU20)	
Nazwa przedsięwzięcia	Pakiet rozwiązań dla przedsiębiorców
Zakres	Uruchomienie i doskonalenie programu wsparcia drobnych usług i handlu (umiejętności sprzedażowe i marketingowe, e-commerce, dostosowanie sposobu prowadzenia działalności do wymagań związanych z dostępnością produktów i usług, sieciowanie, witryny i urządzenie lokali i in.); rozwijanie funkcji targowej na Rynku; wyodrębnienie w strukturach Urzędu Miejskiego w Puławsku stanowiska odpowiedzialnego za stałą współpracę z przedsiębiorcami; inne działania na rzecz rozwoju i wsparcia przedsiębiorczości.
Realizowane kierunki działań	Wspieranie przedsiębiorczości dla celów rewitalizacji Silny rdzeń procesu rewitalizacji w Puławsku

PRZEDSIĘWZIĘCIE UZUPEŁNIAJĄCE 21 (PU21)	
Nazwa przedsięwzięcia	Sieci współpracy dla rewitalizacji
Zakres	Ciągła współpraca i dialog z organizacjami społecznymi i grupami nieformalnymi działającymi w sferach związanych z celami Gminnego Programu Rewitalizacji. Inicjowanie i rozwijanie współpracy z uczelniami z i spoza Puławska, instytucjami państwowymi i innymi podmiotami w celu wypracowywania i wdrażania optymalnych rozwiązań na obszarze rewitalizacji
Realizowane kierunki działań	Silny rdzeń procesu rewitalizacji w Puławsku Innowacyjne formy wspierania integracji mieszkańców

7. MECHANIZMY INTEGROWANIA DZIAŁAŃ ORAZ PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Realizacja celów GPR wymaga równoczesnej realizacji wielu przedsięwzięć rewitalizacyjnych o różnorodnym charakterze. Konieczność integrowania działań podejmowanych przez podmioty i osoby zaangażowane we wdrażanie GPR wynika także z charakteru i zakresu zidentyfikowanych przedsięwzięć.

Przy opisanych przedsięwzięciach rewitalizacyjnych w poprzednim rozdziale wskazano m.in. najważniejsze kierunki działań, do których realizacji przyczynią się kolejne przedsięwzięcia. Korzystając z tych ustaleń, przy planowaniu i wdrażaniu przedsięwzięć w pierwszej kolejności należy przeanalizować, z którymi przedsięwzięciami dane przedsięwzięcie jest lub powinno być komplementarne. Przedsięwzięcia komplementarne to takie, które pomagają w rozwiązywaniu podobnych problemów występujących na obszarze rewitalizacji i które przyczyniają się do realizacji podobnych lub powiązanych celów i kierunków działań. Jako przykłady takich przedsięwzięć można wskazać przedsięwzięcia realizujące kierunek działań „Innowacyjne formy wspierania integracji mieszkańców”. Są to np. przedsięwzięcia podstawowe nr 1, 2, 3 i 4 („Rewitalizacja dla osiedli – osiedla dla rewitalizacji”, „Oferta wsparcia psychologicznego dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych”, „Kompleksowa oferta wspierania i aktywizacji seniorów” oraz „Młodzież-dialog-rewitalizacja”) oraz przedsięwzięcia uzupełniające nr 2, 4, 5 i 6 („Tworzenie i rozwijanie systemu miejsc aktywności lokalnej”, „Rozwijanie aktywności obywatelskiej na obszarze rewitalizacji”, „Projekty wspierające integrację imigrantów i stan wiedzy na temat procesów migracyjnych” oraz „Pułtusi Rynek centralnym miejscem integracji i inicjatyw kulturalnych”).

Dodatkowo, w opisie każdego z przedsięwzięć podstawowych umieszczono rubrykę informującą o ich powiązaniach oraz komplementarności z innymi przedsięwzięciami – zarówno podstawowymi, jak i uzupełniającymi – które zidentyfikowano w GPR.

Do realnej integracji działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych, wynikających z GPR, konieczne jest dokonywanie cyklicznego przeglądu potrzeb interesariuszy i stanu realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Mechanizmem integracji w tym zakresie będą regularne, odbywające się średnio raz na kwartał spotkania koordynacyjne Zespołu ds. Rewitalizacji. W ich trakcie będą omawiane m.in. powiązania pomiędzy przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi. To istotne dla powodzenia realizacji *Programu* i wykorzystywania potencjału wdrażanych przedsięwzięć, bowiem realizacja wielu przedsięwzięć integrujących społeczność obszaru rewitalizacji i całego Pułtusa odbywać się będzie równocześnie z poprawą i rozwojem infrastruktury dla integracji, kultury, sportu i in. Działania koordynacyjne będą ukierunkowane na to, by całość przedsięwzięć rewitalizacyjnych możliwie efektywnie i trwale przełożyła się na poprawę oferty usług publicznych, poprawę stanu

zagospodarowania przestrzeni publicznych, walkę z wykluczeniem społecznym na obszarze rewitalizacji itd.

Integrowanie działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych wynika z zasad dotyczących wyznaczania granic obszaru rewitalizacji, jak i prac nad *Programem*. Do zasad tych należą m.in. zasada koncentracji przestrzennej (prowadzenie procesu rewitalizacji na wybranym fragmencie miasta o szczególnej koncentracji problemów społecznych i in.), komplementarność problemowa (integrowanie różnych polityk samorządu lokalnego: przestrzennej, społecznej, gospodarcze i in.), komplementarność proceduralno-instancjonalna (uwzględnienie lokalnej specyfiki przy tworzeniu systemu zarządzania GPR), komplementarność wielookresowa (spójność działań przewidzianych w okresie 2025-2035 ze zrealizowanymi i trwającymi obecnie przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi), komplementarność źródeł finansowania (dążenie do pozyskiwania środków na realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych ze źródeł zewnętrznych oraz do łączenia środków publicznych i prywatnych).

8. SZACUNKOWE RAMY FINANSOWE PROGRAMU

8.1. Ramy finansowe realizacji Programu

Łączne szacunkowe środki finansowe przewidywane na realizację *Programu* obejmują środki kierowane na realizację podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych w kwocie około 513 mln złotych oraz środki szacowane na realizację pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych (tzn. przedsięwzięć uzupełniających) w kwocie 12 mln złotych.

Zgodnie z przyjętymi założeniami podstawą finansowania GPR będą stanowić środki finansowe Gminy Pułtusk. Gmina Pułtusk będzie w pierwszej kolejności dążyła do przeznaczania jak największej sumy środków z budżetu miasta na realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Jednocześnie, podobnie tak jak w innych miastach, Gmina Pułtusk będzie aktywnie poszukiwała zewnętrznych źródeł finansowania. Źródła te zostały szczegółowo opisane w kolejnym podrozdziale. W toku realizacji GPR znaczenie będą miały również zasoby własne (finansowe i niefinansowe) interesariuszy procesu rewitalizacji zaangażowanych we wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Będą to m.in. praca wolontariuszy, społeczników i liderów lokalnych, zasoby lokalowe, specjalistyczny sprzęt, środki wspólnot i spółdzielni mieszkaniowej itd.

Tabela 4. Szacowane koszty realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych wynikających z GPR

	Budżet miasta	Środki UE i inne zagraniczne	Środki krajowe	Środki zwrotne	Środki prywatne	Wartość ogółem
Szacowane środki na realizację podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych (zł)	87 004 000	115 740 000	33 760 000	229 900 000	46 516 000	512 920 000
Szacowane środki na realizację pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych (zł)	2 749 000	4 986 000	1 570 000	0	2 540 000	11 845 000
Ogółem (zł)	89 753 000	120 726 000	35 330 000	229 900 000	49 056 000	524 765 000

8.2. Potencjalne źródła finansowania Programu

Zapewnienie kompleksowego podejścia do procesu rewitalizacji wiąże się z koniecznością oparcia realizacji GPR na komplementarności źródeł finansowania. Polega ona na łączeniu środków własnych gminy oraz innych interesariuszy (w tym prywatnych) ze środkami zewnętrznymi (dotacyjnymi lub

pożyczkowymi na preferencyjnych warunkach) – europejskimi (w ramach różnych funduszy) i krajowymi. W tym celu w Programie ramowo określono potencjalne, możliwe do wykorzystania źródła finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Należy przyjąć, że w okresie wdrażania GPR (tj. do 2035 roku) pojawią się nowe źródła finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych, inne – dostępne obecnie – źródła finansowania wygasną, a zasady pozyskiwania jeszcze innych zostaną zmienione. Oznacza to konieczność stałego śledzenia i pozyskiwania dostępnych źródeł finansowania konkretnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Z kolei w przypadkach braku uzyskania pierwotnie planowanego dofinansowania danego przedsięwzięcia z określonego źródła powinny być podejmowane próby wykorzystania innych źródeł lub wspieranie procesów środkami własnymi miasta.

8.2.1. Środki europejskie

Program Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027

Najistotniejszym źródłem potencjalnego zewnętrznego wsparcia przedsięwzięć rewitalizacyjnych będzie program Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027 (FEM). FEM obejmuje wsparcie województwa mazowieckiego w ramach wszystkich pięciu tzw. celów polityki spójności 2021-2027 (CP). FEM wskazuje rewitalizację gmin wśród głównych instrumentów terytorialnych w regionie.

W ramach celu CP 5. – „Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych”, FEM przewiduje wsparcie rewitalizacji zarówno w celu szczegółowym 5(i) („wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich”), jak i w celu 5(ii) („wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie”).

Należy zwrócić uwagę, że środki FEM, które mogą być użyte przy realizacji GPR to nie tylko środki przeznaczone wprost na rewitalizację, ale także środki w ramach innych celów polityki spójności, które będą potencjalnie mogły wesprzeć realizację poszczególnych przedsięwzięć określonych w GPR.

Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę Klimat Środowisko 2021-2027

Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnKS) to krajowy program zapewniający środki Funduszy Europejskich na duże projekty dotyczące m.in. bezpieczeństwa energetycznego,

rozwoju odnawialnych źródeł energii, ochrony środowiska, zrównoważonego transportu, ochrony zdrowia, a także rozwoju kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego.

Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki

Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG) to krajowy program zapewniający środki Funduszy Europejskich na duże projekty dotyczące m.in. badań i rozwoju oraz na innowacje i zwiększanie konkurencyjności gospodarki.

Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego

Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego (FERS) to krajowy program zapewniający środki Funduszy Europejskich na szeroko pojęty rozwój społeczny. W ramach FERS środki unijne wspierają m.in. poprawianie sytuacji osób na zmieniającym się rynku pracy, rozwój edukacji i rozwój usług zdrowotnych, a także zapewniają wsparcie rodziców w opiece nad dziećmi i wsparcie osób ze szczególnymi potrzebami.

Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy 2021-2027

Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC) to krajowy program dotyczący cyfryzacji różnych sfer rozwoju. Wsparcie FERC obejmuje m.in.: zwiększanie dostępu do ultraszybkiego Internetu szerokopasmowego, rozwój e-usług, poprawę cyberbezpieczeństwa oraz podnoszenie kompetencji cyfrowych społeczeństwa.

8.2.2. Inne potencjalne zewnętrzne źródła finansowania

Fundusze Szwajcarskie

Szwajcarsko-Polski Program Współpracy (tzw. Fundusze Szwajcarskie, Program Szwajcarski) to program, w ramach którego dzielone są fundusze, które Szwajcaria przeznaczyła na rozwój Polski, na podstawie współpracy Szwajcarii z Unią Europejską oraz z Polską. Program Szwajcarski powstał na podstawie umowy zawartej 5 grudnia 2022 r. Głównym celem Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy jest zmniejszanie różnic społeczno-gospodarczych w Unii Europejskiej i w Polsce dzięki dalszemu wzmacnianiu współpracy dwustronnej pomiędzy Szwajcarią a Polską. Jednym z głównych nurtów Programu Szwajcarskiego jest Polsko-Szwajcarski Program Rozwoju Miast, o budżecie ok. 328 mln CHF.

Z Polsko-Szwajcarskiego Programu Rozwoju Miast będą mogły skorzystać średnie miasta, zaliczone do grona 139 tzw. miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze. Miasta zostaną objęte zarówno wsparciem finansowym, jak i doradczym (zapewnianym przez ZMP). Wsparcie z programu będzie

można przeznaczyć na projekty w następujących obszarach: kształcenie i szkolenie zawodowe, finansowanie dla mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw, wspieranie zarządzania migracjami i promowanie działań integracyjnych, efektywność energetyczna i energia odnawialna, transport publiczny, gospodarka wodno-ściekowa, zarządzanie odpadami, ochrona przyrody i bioróżnorodność, ochrona zdrowia i ochrona socjalna, poprawa bezpieczeństwa publicznego, mniejszości i grupy znajdujące się w niekorzystnej sytuacji społecznej, społeczeństwo obywatelskie i przejrzystość.

Fundusze norweskie i EOG

Głównym celem funduszy jest przyczynianie się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie EOG oraz wzmacnianie stosunków dwustronnych oraz współpracy merytorycznej pomiędzy państwami-darczyńcami oraz państwem-beneficjentem. Szeroki zakres wsparcia jest wzbogacony poprzez możliwość współpracy z partnerami z krajów finansujących, co pozwala na wdrażanie innowacyjnych rozwiązań.

Należy zakładać, że wdrażanie GPR będzie się odbywać również z wykorzystaniem środków EOG z kolejnych perspektyw finansowych tych funduszy.

Krajowy Plan Odbudowy i Wzmacniania Odporności

Krajowy Plan Odbudowy obejmuje środki Funduszu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, które dedykowane są różnym obszarom tematycznym, między innymi zielonej transformacji miast. Wsparcie będzie kierowane m.in. na wprowadzenie zieleni na terenach miejskich, bardziej efektywnym wykorzystaniu zasobów oraz przeciwdziałaniu utracie różnorodności biologicznej.

Program Wieloletni Senior Plus

Program na lata 2021-2025, który prowadzony jest przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, ma na celu wsparcie warunków do aktywnego starzenia się w środowisku lokalnym oraz jak najdłuższego udziału w życiu społecznym seniorów. Wspiera on działania mające na celu zwiększenie spójności społecznej poprzez wsparcie kierowane do najstarszej części społeczeństwa. Program obejmuje zarówno działania związane z utworzeniem lub wyposażeniem infrastruktury społecznej wspierającej seniorów, jak też stanowi wsparcie dla zapewnienia funkcjonowania już istniejących obiektów.

Program „Przedsiębiorstwo Społeczne +” na lata 2023-2025

Głównym celem programu jest rozwijanie przedsiębiorczości społecznej przez zapewnienie podmiotom dostępu do wsparcia finansowego ułatwiającego tworzenie miejsc pracy oraz reintegrację społeczną i zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także wzmocnienie zdolności do świadczenia usług społecznych.

Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej

Zgodnie z art. 86 ustawy z dnia 19 listopada 2009 roku o grach hazardowych, minister właściwy do spraw kultury fizycznej jest dysponentem państwowego funduszu celowego pod nazwą Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej. Wydatki w ramach funduszu ponoszone są na przebudowę, remonty i dofinansowanie inwestycji obiektów sportowych, rozwijanie sportu wśród dzieci, młodzieży i osób niepełnosprawnych, rozwój turystyki społecznej sprzyjającej aktywności fizycznej społeczeństwa oraz zadania określone w przepisach o zdrowiu publicznym w zakresie aktywności fizycznej. Zasady wdrażania środków funduszu określone zostały w Rozporządzeniu Ministra Sportu i Turystyki z dnia 12 sierpnia 2019 roku w sprawie przekazywania środków z Funduszu Kultury Fizycznej.

Solidarnościowy Fundusz Wsparcia Osób Niepełnosprawnych

Zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 23 października 2018 roku o Funduszu Solidarnościowym fundusz, którego dysponentem jest minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, jest funduszem celowym obejmującym wsparcie osób niepełnosprawnych oraz emerytów i rencistów. Stosownie do art. 6 oraz art. 7 ust. 1 i ust. 5 ustawy zgromadzone w ramach niniejszego funduszu środki finansowe przeznaczone są na realizację zadań w zakresie wsparcia osób niepełnosprawnych poprzez programy rządowe Rady Ministrów i programy resortowe ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego. Jednym z takich programów jest program rozwoju centrów opiekuńczo-mieszkalnych realizowany przez Ministra Rodziny i Polityki Społecznej.

Fundusz Dostępności

Zgodnie z art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 19 lipca 2019 roku o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami Fundusz Dostępności jest funduszem celowym, którego dysponentem jest minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego. Celem tego funduszu jest realizacja zadań polegających na wsparciu działań w zakresie zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Realizacja przedsięwzięć polegających na likwidacji barier architektonicznych może być wspierana w ramach funduszu poprzez korzystnie oprocentowane instrumenty zwrotne.

Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa

Zgodnie z art. 90u ust. 4 pkt 6 ustawy z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty Rada Ministrów realizuje Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa na lata 2021-2025, którego celem jest wzmacnianie roli bibliotek publicznych, szkolnych oraz pedagogicznych jako lokalnych ośrodków życia społecznego, które stanowią centrum dostępu do kultury i wiedzy. Program ten realizowany jest poprzez poprawę oferty bibliotek publicznych oraz inwestycje w ich infrastrukturę. Obejmuje to w szczególności dostosowanie bazy lokalowej do współczesnych standardów w zakresie obiektów użyteczności publicznej w celu rozwijania kompetencji społecznych i kulturowych mieszkańców oraz zwiększenie atrakcyjności świadczonych usług.

Fundusz Termomodernizacji i Remontów

Fundusz Termomodernizacji i Remontów, którego wdrażanie ustanowiła ustawa z dnia 21 listopada 2008 roku o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o centralnej ewidencji emisyjności budynków, przewiduje udzielanie wsparcia na działania w zakresie termomodernizacji lub przedsięwzięć służących przeciwdziałaniu skutkom luki remontowej.

Bezzwrotne wsparcie budownictwa z Funduszu Dopłat

Celem rządowego programu bezzwrotnego finansowego wsparcia budownictwa jest zwiększenie zasobu lokali mieszkalnych oraz lokali i pomieszczeń z zakresu pomocy społecznej, służących zaspokajaniu potrzeb osób o niskich i przeciętnych dochodach. Bezzwrotne wsparcie może zostać udzielone na szeroką paletę działań związanych z rozwojem mieszkalnictwa i przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym – od utworzenia lub modernizacji lokali mieszkalnych na wynajem o ograniczonym czynszu (w tym lokali w ramach mieszkaniowego zasobu gminy) poprzez tworzenie lub modernizację mieszkań chronionych po tworzenie/rozbudowę noclegowni czy schronisk dla osób bezdomnych. Wsparcie może też dotyczyć utworzenia lub modernizacji infrastruktury społecznej.

Program wspierania społecznego budownictwa czynszowego

Preferencyjne kredyty dla towarzystw budownictwa społecznego, społecznych inicjatyw mieszkaniowych, spółdzielni mieszkaniowych, spółek gminnych mogą być przeznaczone na realizację inwestycji mieszkaniowych, takich jak tworzenie (poprzez budowę lub remont/adaptację) mieszkań na wynajem z limitowaną ustawowo stawką czynszu lub mieszkań spółdzielczych lokatorskich.

Program Ministerstwa i Dziedzictwa Narodowego „Ochrona zabytków”

Celem programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewitalizację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne. Służyć temu mają dotacje na ten cel udzielane przez ministerstwo, o które ubiegać mogą się

podmioty posiadające osobowość prawną, osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie. Nabór do programu odbywa się zazwyczaj dwa razy do roku.

Rządowy Program Odbudowy Zabytków

23 listopada 2022 r. Rada Ministrów ustanowiła Rządowy Program Odbudowy Zabytków, realizowany ze środków Funduszu Przeciwdziałania COVID-19. Jego celem jest ochrona zabytków i opieka nad zabytkami. Dofinansowanie z programu przekazuje się: gminom, powiatom, województwom na realizację zadań inwestycyjnych służących powyższemu celowi. Operatorem programu jest Bank Gospodarstwa Krajowego.

Dofinansowanie z programu może być przeznaczone na realizację zadań:

- finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w ewidencji zabytków;
- udzielanie przez wnioskodawcę dotacji, o której mowa w art. 81 ustawy o ochronie zabytków, na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w ewidencji zabytków.

9. STRUKTURA ZARZĄDZANIA PROGRAMEM

9.1. Opis struktury zarządzania realizacją GPR

Stosownie do przepisów ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji, opracowanie oraz realizacja i nadzór nad realizacją *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Pułtusk na lata 2025-2035*, między innymi poprzez prowadzenie oceny aktualności i stopnia realizacji, stanowią odpowiedzialność Burmistrza Miasta Pułtusk.

Wieloletni horyzont czasowy *Programu*, jak również szeroki zakres zadań oraz obowiązków o charakterze formalnym, które wynikają z wdrażania przepisów ustawy o rewitalizacji w związku z wyznaczeniem na terenie gminy obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz przyjęciem *Programu* rewitalizacji, wiążą się z koniecznością powołania Zespołu ds. Rewitalizacji.

Zespół do spraw rewitalizacji będzie zespołem roboczym powołanym przez Burmistrza Miasta Pułtusk. Powierzona zostanie mu realizacja GPR i zadań wynikających z przepisów ustawy o rewitalizacji, w tym w szczególności:

- monitorowanie realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych wskazanych w *Programie* oraz przygotowywanie rocznych informacji dotyczących postępu realizacji *Programu* i przedkładanie ich Burmistrzowi,
- ocena sposobu realizacji celów procesu rewitalizacji poprzez przyjęte kierunki działań i wdrażane przedsięwzięcia rewitalizacyjne oraz wzajemna integracja tych przedsięwzięć dla osiągnięcia celów,
- zapewnienie komplementarności działań w wyznaczonym obszarze rewitalizacji,
- monitorowanie postępów w zakresie wdrażania *Programu* oraz przygotowanie i przedłożenie Burmistrzowi oceny aktualności i stopnia realizacji GPR.

W skład Zespołu wchodzić będą przedstawiciele poszczególnych komórek organizacyjnych urzędu oraz jednostek organizacyjnych i spółek gminnych, realizujący zadania w zakresie:

- pomocy społecznej,
- rozwoju oferty kulturalnej kierowanej do mieszkańców,
- współpracy z organizacjami pozarządowymi,
- polityki przestrzennej gminy,
- prowadzenia działalności gospodarczej na terenie miasta,
- przygotowania i realizacji zadań inwestycyjnych miasta,
- pozyskiwania środków pozabudżetowych na potrzeby realizacji *Programu*,
- gospodarowania nieruchomościami miasta oraz mieszkaniowym zasobem miasta,

- gospodarki gminnej oraz utrzymania terenów zieleni i przestrzeni publicznej,
- gospodarki finansowej miasta w ramach budżetu oraz planów wieloletnich.

Dokładny skład Zespołu oraz szczegółowe zasady jego funkcjonowania i komunikacji zostaną określone Zarządzeniem Burmistrza Miasta Pułtusk po przyjęciu przez Radę Miejską *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Pułtusk na lata 2025-2035*.

Pracami zespołu kierować będzie **Koordynator Zespołu ds. rewitalizacji**, do którego zadań będzie należało również prowadzenie obsługi Zespołu. Koordynator będzie realizować swoje zadania w szczególności poprzez:

- bieżącą organizację prac Zespołu do spraw rewitalizacji,
- zapewnienie spójności realizowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych z celami rewitalizacji oraz odpowiadającymi im kierunkami działań poprzez udział w pracach nad zlecaniem i opracowaniem dokumentacji;
- bezpośrednią współpracę z interesariuszami, o których mowa w art. 2. ust. 2 ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji oraz podmiotami, o których mowa w art. 36 ust. 8 pkt 4 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 roku o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027, w tym poprzez wsparcie i zapewnienie ciągłości funkcjonowania Komitetu Rewitalizacji, o którym mowa w art. 7 ust. 1 ustawy o rewitalizacji (w szczególności organizację spotkań, sporządzanie protokołów, obsługę zapytań członków i zgłaszanych tematów, prowadzenie spraw związanych z utrzymaniem pełnego składu);
- prowadzenie działań w zakresie partycypacji społecznej, w tym w zakresie wspierania inicjatyw zmierzających do zwiększania udziału interesariuszy realizacji gminnego programu rewitalizacji oraz zapewnieniu w czasie prowadzenia i oceny rewitalizacji możliwości wypowiedzenia się przez interesariuszy, stosownie do art. 5 ust. 2 i ust. 3 ustawy o rewitalizacji;
- koordynację prac nad sporządzaniem projektów raportów podsumowujących stan realizacji gminnego programu rewitalizacji oraz projektów oceny aktualności i stopnia realizacji gminnego programu rewitalizacji, o której mowa w art. 22 ust. 1 ustawy o rewitalizacji;
- inne zadania związane z wdrażaniem gminnego programu rewitalizacji.

9.2. Koszty zarządzania

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji, struktura zarządzania procesem rewitalizacji powinna znaleźć odzwierciedlenie w kosztach tego procesu określonych w gminnym programie rewitalizacji.

Realizacja GPR będzie bazować przede wszystkim na zaangażowaniu i udziale pracowników Urzędu Miejskiego w Puławsku i jego jednostek organizacyjnych. Zaangażowani w realizację poszczególnych przedsięwzięć pracownicy będą wykonywać swoje zadania w ramach obowiązków służbowych. Koszt zarządzania *Gminnym Programem Rewitalizacji Gminy Puławsk na lata 2025-2035* odnosi się zatem wyłącznie do tych zadań i elementów procesu rewitalizacji, które Gmina Puławsk będzie zobowiązana realizować w toku wdrażania GPR w oparciu o jego bezpośrednie postanowienia i wytyczne oraz w oparciu o przepisy ustawy o rewitalizacji.

W okresie realizacji *Programu* koszty zarządzania jego realizacją zaprezentowane w Tabeli 5 obejmą:

- wsparcie i zapewnienie efektywnej organizacji prac Komitetu Rewitalizacji pełniącego funkcję opiniotawczo-doradczą Burmistrza Miasta Puławsk: koszt ponoszony w całym okresie realizacji GPR;
- zapewnienie ciągłości realizacji *Programu* poprzez wyznaczenie pracownika merytorycznego pełniącego obowiązki koordynatora Zespołu ds. rewitalizacji: koszt ponoszony w całym okresie realizacji GPR;
- koszty regularnych spotkań Zespołu ds. rewitalizacji: koszt ponoszony w całym okresie realizacji GPR;
- monitorowanie postępów realizacji GPR oraz przygotowanie oceny aktualności i stopnia realizacji GPR wraz z badaniem społecznym, zgodnie z przyjętym systemem monitorowania i oceny: koszt ponoszony średnio raz na trzy lata.

Tabela 5. Koszty zarządzania realizacją GPR

Rok	Szacowane koszty zarządzania realizacją GPR
2025	15 000,00
2026	15 000,00
2027	15 000,00
2028	15 000,00
2029	15 000,00
2030	15 000,00
2031	15 000,00
2032	15 000,00

2033	15 000,00
2034	15 000,00
2035	15 000,00
razem	15 000,00

9.3. Ramowy harmonogram realizacji GPR

Perspektywa realizacji *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Pułtusk na lata 2025-2035* obejmuje dziesięć lat.

Przyjęty harmonogram realizacji GPR opiera się na najważniejszych etapach i działaniach, które powinny zostać podjęte w toku realizacji *Programu* przy uwzględnieniu, że kluczowym etapem realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych będzie etap przygotowawczy. Etap ten obejmuje rzetelne opracowanie założeń przedprojektowych uzgadnianych między poszczególnymi interesariuszami.

Zgodnie z przyjętym systemem monitorowania i oceny, w perspektywie do 2035 roku corocznie opracowany zostanie raport dotyczący stanu realizacji *Programu*. Ponadto, co 3 lata sporządzane będą oceny aktualności i stopnia realizacji GPR, o których mowa w art. 22 ust. 1 ustawy o rewitalizacji. Dodatkowo zaplanowano sporządzenie oceny efektów *Programu* po zakończeniu jego realizacji (ocena ex post), co nastąpi w 2035 roku. Jej celem będzie weryfikacja zasadności kontynuacji procesu rewitalizacji w wyznaczonym obszarze oraz trafności założeń i skutków realizacji GPR.

W toku realizacji *Programu* przewiduje się aktywny udział Komitetu Rewitalizacji. W okresie do 2035 roku przewiduje się zachowanie co najmniej trzech kadencji. Takie rozwiązanie z jednej strony pozwoli na zapewnienie ciągłości procesu, a z drugiej na utrzymanie na wysokim poziomie zaangażowania interesariuszy, co z kolei pozwoli na ich udział merytoryczny w realizacji i ocenie tego procesu.

Tabela 6. Ramowy harmonogram realizacji *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Pułtusk na lata 2025-2035*

Rok realizacji		Planowane działania
2025	II połowa roku	wdrożenie systemu zarządzania określonego w GPR; prace przygotowawcze dotyczące wybranych przedsięwzięć rewitalizacyjnych; nabór na członków i powołanie Komitetu Rewitalizacji; przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych

2026	I połowa roku	przygotowanie Raportu dotyczącego stanu realizacji w 2025 roku; przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych;
	II połowa roku	przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych; aktywne działania w zakresie kształtowania zasad realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych w nowej perspektywie finansowej Unii Europejskiej
2027	I połowa roku	przygotowanie Raportu dotyczącego stanu realizacji w 2026 roku; przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych; aktywne działania w zakresie kształtowania zasad realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych w nowej perspektywie finansowej Unii Europejskiej;
	II połowa roku	przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych; przygotowanie pierwszej Oceny aktualności i stopnia realizacji GPR
2028	I połowa roku	przygotowanie Raportu dotyczącego stanu realizacji w 2027 roku; przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych
	II połowa roku	przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych
2029	I połowa roku	przygotowanie Raportu dotyczącego stanu realizacji w 2028 roku; przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych;
	II połowa roku	przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć
2030	I połowa roku	przygotowanie Raportu dotyczącego stanu realizacji w 2029 roku; wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych;
	II połowa roku	wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych; początek prac koncepcyjnych nad kolejnym GPR; przygotowanie drugiej Oceny aktualności i stopnia realizacji GPR
2031	I połowa roku	przygotowanie Raportu dotyczącego stanu realizacji w 2030 roku; przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych
	II połowa roku	przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych

2032	I połowa roku	przygotowanie Raportu dotyczącego stanu realizacji w 2031 roku; przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych
	II połowa roku	przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych; przygotowanie trzeciej Oceny aktualności i stopnia realizacji GPR
2033	I połowa roku	przygotowanie Raportu dotyczącego stanu realizacji w 2032 roku; przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych
	II połowa roku	wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych; początek prac koncepcyjnych nad kolejnym GPR przygotowanie trzeciej Oceny aktualności i stopnia realizacji GPR
2034	I połowa roku	przygotowanie Raportu dotyczącego stanu realizacji w 2033 roku; przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych
	II połowa roku	wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych; początek prac koncepcyjnych nad kolejnym GPR
2035	I połowa roku	przygotowanie Raportu dotyczącego stanu realizacji w 2034 roku; ocena osiągniętych efektów <i>Programu</i> po zakończeniu jego realizacji

10. SPOSÓB ZAPEWNIENIA UDZIAŁU INTERESARIUSZY W PROCESIE REWITALIZACJI

10.1. Współpraca ze stroną społeczną i otoczeniem gospodarczym

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Pułtusk na lata 2025-2035 pełni funkcję strategii innego instrumentu terytorialnego, o której mowa w art. 36 ust. 4 *Ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 roku o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027*. Jednym z elementów realizacji takiej strategii jest konieczność włączenia partnerów społecznych i gospodarczych oraz podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji na etapie jej realizacji.

Podczas prac nad GPR zorganizowano liczne wydarzenia konsultacyjne, a także podejmowano zakrojone na szeroką skalę działania informacyjne, mające na celu włączenie interesariuszy procesu rewitalizacji w prace nad *Programem*. Działania te kierowano między innymi do organizacji społecznych oraz innych podmiotów z otoczenia społeczno-gospodarczego. Opisano je szczegółowo w rozdziale 1.3. niniejszego dokumentu pt. „Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych i interesariuszy rewitalizacji na etapie prac nad programem”.

Podczas wdrażania GPR planuje się włączanie organizacji społecznych, biznesu, uczelni wyższych, a także innych podmiotów w realizację przedsięwzięć wynikających z treści GPR. W treści programu przewidziano także przedsięwzięcia pn. „Aktywny Zespół ds. rewitalizacji w Pułtusku” (przedsięwzięcie podstawowe nr 24) oraz „Sieci współpracy dla rewitalizacji” (przedsięwzięcie uzupełniające nr 21), które zakładają budowanie partnerstw i dialogu z interesariuszami na rzecz osiągania celów procesu rewitalizacji w Pułtusku.

10.2. Komitet Rewitalizacji

Zgodnie z przepisami ustawy o rewitalizacji kluczową formą zaangażowania wskazanych wyżej partnerów będzie Komitet Rewitalizacji. Jest to organ opiniodawczo-doradczy Burmistrza Miasta Pułtusk, stanowiący forum współpracy i dialogu interesariuszy procesu rewitalizacji z odpowiedzialnymi za koordynację tego procesu organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji.

Komitet Rewitalizacji zajmuje stanowiska dotyczące kluczowych etapów procesu rewitalizacji. Należą do nich opiniowanie oceny aktualności i stopnia realizacji GPR oraz opiniowanie projektu *Programu* lub

jego zmiany. Zgodnie z art. 7 ust. 3 ustawy o rewitalizacji zasady wyznaczania składu oraz zasady działania Komitetu Rewitalizacji określa w drodze uchwały Rada Miejska w Pułtuskach zapewniając wyłanianie interesariuszy przez ich przedstawicieli.

W celu osiągnięcia efektywnej współpracy z Komitetem Rewitalizacji oparto ją na następujących zasadach:

1. Komitet będzie reprezentować wszystkie grupy interesariuszy procesu rewitalizacji, w szczególności wymienione w ustawie o rewitalizacji, zmierzając jednocześnie do samodzielnego wyłaniania interesariuszy spośród ich przedstawicieli.
2. W skład Komitetu wejdą przedstawiciele grup i zespołów o charakterze doradczym, konsultacyjnym i inicjatywnym, reprezentujących m.in. środowiska seniorów, młodzieży itd.
3. Współpraca z Komitetem będzie opierać się na wzajemnej otwartości w celu stworzenia jak najlepszych warunków do swobodnego podejmowania przez Komitet własnych inicjatyw dotyczących wspierania procesu rewitalizacji.

Powyższe kierunki stanowić będą punkt wyjścia dla opracowania lub ewentualnych aktualizacji uchwały w sprawie zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji.

11. SYSTEM MONITOROWANIA I OCENY PROGRAMU

Wdrażanie GPR następuje poprzez działania wielu podmiotów i instytucji, które realizują działania w sferach: społecznej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej, środowiskowej i gospodarczej. Kompleksowy charakter GPR powoduje, że jego realizacja musi być stale analizowana przez Zespół ds. Rewitalizacji, przy udziale wiedzy i zaangażowania interesariuszy procesu rewitalizacji w Gminie Pułtusk. Konieczna jest zarówno analiza bieżącej realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, jak i szersza ocena skutków i efektów procesu rewitalizacji.

Zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 9 ustawy o rewitalizacji w GPR konieczne jest ustanowienie systemu monitorowania i oceny *Programu*. Celem tego systemu jest stworzenie skutecznego mechanizmu reakcji na przebieg realizacji *Programu* (który może odbiegać od założeń) oraz wprowadzania ewentualnych zmian do *Programu* w trakcie jego realizacji. Ponadto, sprawnie funkcjonujący system monitoringu i oceny GPR pozytywnie przekłada się na sposób zarządzania programem, wzmacnianie poczucia partnerstwa i współwłasności dokumentu wśród interesariuszy, a także na przepływ informacji pomiędzy realizatorami przedsięwzięć rewitalizacyjnych a osobami i instytucjami zainteresowanymi przebiegiem procesu rewitalizacji w Gminie Pułtusk.

System monitorowania i oceny GPR składa się z dwóch podstawowych elementów. Pierwszym z nich jest monitorowanie postępów jego realizacji, które odbywa się poprzez raportowanie bezpośrednich rezultatów przedsięwzięć i jest prowadzone w odniesieniu do zapisów dotyczących ram finansowych i harmonogramów. Drugim elementem jest natomiast ocena stopnia osiągnięcia zakładanych celów procesu rewitalizacji, które realizowane są poprzez kierunki działań oraz poszczególne przedsięwzięcia rewitalizacyjne. Ocena trafności i skuteczności przedsięwzięć rewitalizacyjnych często wymaga rozłożonej w czasie obserwacji, dlatego też ocena stopnia osiągnięcia zakładanych celów GPR jest prowadzone z mniejszą częstotliwością niż monitorowanie bieżących postępów we wdrażaniu *Programu*.

W Gminie Pułtusk monitoring GPR będzie prowadzony w cyklu rocznym, a ocena stopnia osiągnięcia zakładanych celów procesu rewitalizacji i ogólnej aktualności *Programu* raz na 3 lata. Ustalenia w tym zakresie są zgodne z wytycznymi wynikającymi z przepisów ustawy o rewitalizacji.

11.1. Monitorowanie postępów realizacji Programu

Monitorowanie postępów realizacji ma na celu bieżące śledzenie wdrażania *Programu*, a w efekcie stworzenie sprawnego systemu realizacji jego najważniejszych postanowień. Wykorzystywanym w tym celu narzędziem będą sporządzane każdego roku raporty dotyczące stanu realizacji GPR. Prace nad rocznymi raportami będą się w możliwie szerokim zakresie opierać na innych działaniach sprawozdawczych podejmowanych przez Gminę Pułtusk.

Raport sporządzany będzie za rok poprzedni, po przedstawieniu przez Burmistrza Miasta Pułtusk rocznego sprawozdania z wykonania budżetu Gminy Pułtusk. Każdego roku raport roczny będzie następnie przedkładany przez Burmistrza Gminy Pułtusk Komitetowi Rewitalizacji.

Podstawowym celem raportu będzie zebranie i usystematyzowanie informacji dotyczących postępów w realizacji GPR. Zostaną one następnie wykorzystane do opracowania *Raportu o stanie Gminy Pułtusk*, który co roku jest sporządzany na podstawie art. 28aa ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym oraz przedkładany Radzie Miejskiej. Dane zebrane w ramach raportu zostaną również wykorzystane do udziału w obowiązkowym badaniu dotyczącym procesu rewitalizacji w gminach prowadzonym przez Główny Urząd Statystyczny w ramach systemu statystyki publicznej.

Raport obejmie najważniejsze informacje dotyczące postępów realizacji ujętych w GPR przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Znajdą się w nim odniesienia do ram czasowych oraz finansowych przedsięwzięć, które zostały zidentyfikowane w GPR. Jeżeli zajdzie taka potrzeba, w raporcie znajdą się informacje o kolejnych etapach przedsięwzięć. W raporcie będą też dostępne zwięzłe, hasłowe informacje na temat aktualnego statusu realizacji przedsięwzięć (np. „w trakcie realizacji”, „zakończono realizację” itd.).

Ważnym elementem corocznych raportów będzie bieżąca ocena i analiza osiągniętych wskaźników. Poniżej zaprezentowano przykładowy, możliwy do rozbudowania zestaw wskaźników, które należy uwzględnić w corocznych raportach z realizacji GPR. Przy opracowaniu przykładowego zestawu wskaźników wykorzystano informacje zawarte w opisanych podstawowych przedsięwzięciach rewitalizacyjnych na temat sposobu oceny ich rezultatów. Liczba wskaźników przyporządkowanych do kolejnych celów odzwierciedla też charakter przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które w pierwszej kolejności mają się koncentrować na rozwiązywaniu problemów społecznych na obszarze rewitalizacji. Przy doborze wskaźników uwzględniono też doświadczenia z prac nad wyznaczeniem granic obszaru rewitalizacji w Gminie Pułtusk.

Tabela 7. Lista wskaźników wykorzystywanych do rocznej oceny stanu realizacji GPR

Nazwa celu / wskaźnika	Oczekiwany kierunek oddziaływania	Wartość bazowa	Miernik osiągnięcia celu (strzałka wskazuje pożądany trend) (2035)
Cel główny: Zwiększenie spójności społecznej na obszarze rewitalizacji w Pułtusk poprzez kreowanie atrakcyjnych przestrzeni, usług i infrastruktury oraz nowych sposobów budowania lokalnej tożsamości			
Liczba mieszkańców obszaru rewitalizacji	Wzrost wartości wskaźnika	6052 (2022)	↑
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 1000 mieszkańców na obszarze rewitalizacji	Spadek wartości wskaźnika	313 (2022)	↓
Cel szczegółowy 1. Wielowymiarowe wspieranie integracji mieszkańców i budowanie kapitału społecznego na obszarze rewitalizacji w Pułtusk			
Liczba wydarzeń skierowanych do mieszkańców, zorganizowanych w ramach przedsięwzięć rewitalizacyjnych	Wzrost wartości wskaźnika	0 (2024)*	↑
Liczba zmodernizowanych budynków i lokali w komunalnym zasobie mieszkaniowym na obszarze rewitalizacji	Wzrost wartości wskaźnika	0 (2024)*	↑
Cel szczegółowy 2. Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa dla wzmacniania więzi mieszkańców z obszarem rewitalizacji w Pułtusk			
Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	Wzrost wartości wskaźnika	0 (2024)*	↑
Liczba realizowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych przyczyniających się	Wzrost wartości wskaźnika	0 (2024)*	↑

do budowania tożsamości lokalnej			
Liczba turystów odwiedzających Pułtusk	Wzrost wartości wskaźnika	10000 (2024)	↑
Cel szczegółowy 3. Tworzenie przyjaznych i zielonych przestrzeni dla ożywienia społeczno-gospodarczego obszaru rewitalizacji w Pułtusku			
Liczba zmodernizowanych lub nowych obiektów użyteczności publicznej i przestrzeni publicznych na obszarze rewitalizacji	Wzrost wartości wskaźnika	0 (2024)*	↑
Liczba podmiotów gospodarczych na obszarze rewitalizacji	Wzrost wartości wskaźnika	491 (2022)	↑
Cel szczegółowy 4. Wzmacnianie potencjału instytucji zaangażowanych w proces rewitalizacji w Pułtusku			
Liczba spotkań Zespołu ds. Rewitalizacji	Wzrost wartości wskaźnika	0 (2024)*	↑
Liczba szkoleń i wizyt studyjnych z udziałem członków Zespołu ds. rewitalizacji	Wzrost wartości wskaźnika	0 (2024)*	↑

**Dla potrzeb prowadzenia monitoringu i ułatwień w raportowaniu za wartość bazową przyjęto „0”. W rocznych raportach będą uwzględnione tylko przedsięwzięcia przewidziane w GPR.*

Opracowanie rocznego raportu dotyczącego stanu realizacji *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Pułtusk na lata 2025-2035* będzie spoczywać na Zespole do spraw rewitalizacji, tj. zespole roboczym powołanym przez Burmistrza Miasta Pułtusk, przy jednoczesnej wiodącej roli koordynatora tego zespołu, który odpowiadać będzie za zebranie oraz usystematyzowanie niezbędnych dla jego powstania danych i informacji.

11.2. Ocena aktualności i stopnia realizacji Programu

Ocena aktualności i stopnia realizacji *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Pułtusk na lata 2025-2035* będzie następować co trzy lata. Pierwsza ocena zostanie sporządzona w 2027 r.

W ocenie znajdzie się pogłębiona analiza rocznych raportów o stanie realizacji *Programu*: stopnia osiągnięcia wskaźników, jak i danych dotyczących kosztów oraz harmonogramu wdrażania poszczególnych przedsięwzięć. Dokument ten powinien obejmować ocenę prowadzonego procesu rewitalizacji tak, aby możliwe było sformułowanie wniosków w zakresie trafności i aktualności treści GPR (np. odnośnie do tego, jak się sprawdza zaplanowany system zarządzania) oraz potrzeby ewentualnych zmian. Zasadne w tym celu będzie wykorzystanie jakościowych metod badawczych. Są to np. spotkania Zespołu ds. Rewitalizacji z udziałem podmiotów odpowiedzialnych za realizację przedsięwzięć, wywiady indywidualne i fokusowe z interesariuszami procesu rewitalizacji, spacerowe badania itp.

W prowadzonej raz na trzy lata ocenie aktualności i stopnia realizacji GPR planuje się uwzględnić wnioski z badania społecznego, które ma na celu ocenę realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Badanie to zostało ujęte w opisach podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych w odniesieniu do sposobów oceny ich rezultatów. Wnioski z badania, prowadzonego np. w formie ankiet lub wywiadów z mieszkańcami, pozwolą m.in. na ocenę stanu zagospodarowania i użyteczności przestrzeni publicznych, dostępności obiektów użyteczności publicznej, efektów procesu rewitalizacji i in. Pytania w badaniu społecznym będą odwoływać się wprost do zakładanych w GPR sposobów oceny rezultatów przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Planuje się także uwzględnienie w badaniu społecznym pytania o poziom zadowolenia mieszkańców z procesu rewitalizacji.

Inne sugerowane elementy oceny aktualności i stopnia realizacji *Programu* to np.: wykaz przedsięwzięć rewitalizacyjnych, których realizacja została zakończona, jest w trakcie lub nie została rozpoczęta; analiza potrzeb i zasobów instytucjonalnych (również po stronie partnerów spoza sektora publicznego) koniecznych do zarządzania procesem rewitalizacji; a także identyfikacja barier i priorytetów w kontekście pozostałych lat wdrażania GPR.

Podobnie jak w przypadku rocznych raportów, za sporządzenie oceny aktualności i stopnia realizacji *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Pułusk na lata 2025-2035* będzie odpowiedzialny Zespół ds. Rewitalizacji. Ocena będzie przedkładana Komitetowi Rewitalizacji przez Burmistrza Miasta Pułusk. Zadaniem Komitetu będzie m.in. ocena czy w kontekście postępów realizacji GPR i osiągniętych efektów istnieje konieczność jego aktualizacji.

12. ZMIANY ZWIĄZANE Z WDRAŻANIEM PROGRAMU

12.1. Zmiany w uchwałach dotyczących polityki mieszkaniowej gminy

W związku z realizacją postanowień *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Pułtusk na lata 2025-2035* nie przewiduje się konieczności wprowadzania zmian w *Uchwale nr LII/466/2021 Rady Miejskiej w Pułtusku z dnia 29 grudnia 2021 r. w sprawie wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Pułtusk na lata 2022-2026*.

Nie przewiduje się również konieczności zmian w *Uchwale Nr LXXI/600/2022 Rady Miejskiej w Pułtusku z dnia 28 listopada 2022 r. w sprawie ustalenia zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Pułtusk*.

12.2. Specjalna Strefa Rewitalizacji

W związku z realizacją postanowień *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Pułtusk na lata 2025-2035* przewiduje się ustanowienie Specjalnej Strefy Rewitalizacji, o której mowa w art. 25 ustawy o rewitalizacji.

13. SPOSÓB REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI W ZAKRESIE PLANOWANIA I ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

13.1. Plan ogólny

W związku z realizacją GPR nie przewiduje się konieczności wprowadzania zmian w planie ogólnym gminy.

13.2. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

W związku z realizacją GPR nie przewiduje się konieczności uchwalenia lub zmiany miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

13.3. Miejscowy Plan Rewitalizacji

W związku z realizacją GPR nie przewiduje się konieczności uchwalenia miejscowego planu rewitalizacji, o którym mowa w art. 37f ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

SPIS TABEL

Tabela 1. Powierzchnia i liczba ludności obszaru rewitalizacji na tle Gminy Pułtusk (2022)	12
Tabela 2. Wybrane wskaźniki ilustrujące kryzysową sytuację w sferze społecznej na obszarze rewitalizacji (2022)	16
Tabela 3. Zmiany liczby ludności w Gminie Pułtusk i na obszarze rewitalizacji (2016-2022)	18
Tabela 4. Szacowane koszty realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych wynikających z GPR.....	111
Tabela 5. Koszty zarządzania realizacją GPR	120
Tabela 6. Ramowy harmonogram realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Pułtusk na lata 2025-2035	121
Tabela 7. Lista wskaźników wykorzystywanych do rocznej oceny stanu realizacji GPR.....	128

SPIS RYCIN

Rycina 1. Granice obszaru rewitalizacji w Gminie Pułtusk.....	13
Rycina 2. Miejsce zamieszkania mieszkank i mieszkańców Gminy Pułtusk korzystających z pomocy społecznej (2022)	16
Rycina 3. Miejsce zamieszkania mieszkank i mieszkańców Gminy Pułtusk z orzeczeniami o niepełnosprawności.....	17
Rycina 4. Plany ankietowanych w zakresie ewentualnej zmiany miejsca zamieszkania.....	19
Rycina 5. Udział ankietowanych w wydarzeniach kulturalnych, sportowych i społecznych.....	23
Rycina 6. Postulowane kierunki przedsięwzięć rewitalizacyjnych według uczestników ankiety	24
Rycina 7. Potencjał do zaangażowania mieszkańców we wdrażanie GPR – odpowiedzi ankietowanych	28
Rycina 8. Przestrzenny rozkład interwencji Policji w Gminie Pułtusk (2022).....	29
Rycina 9. Główne przestrzenie publiczne i siedziby instytucji publicznych zaangażowanych w rewitalizację w Gminie Pułtusk.....	31
Rycina 10. Nastawienie mieszkańców Gminy Pułtusk do spędzania czasu w najbliższym sąsiedztwie – odpowiedzi ankietowanych	33
Rycina 11. Nastawienie mieszkańców obszaru rewitalizacji w Pułtusku do spędzania czasu w najbliższym sąsiedztwie – odpowiedzi ankietowanych	33
Rycina 12. Priorytetowe kierunki przedsięwzięć rewitalizacyjnych według wskazań ankietowanych (kolorem zielonym oznaczono postulowane kierunki związane ze sferą funkcjonalno-przestrzenną) .	35
Rycina 13. Częstotliwość korzystania z usług i miejsc przy Rynku w odpowiedziach respondentów	36
Rycina 15. Sposoby przemieszczania się mieszkańców po Gminie Pułtusk (odpowiedzi ankietowanych)	42
Rycina 16. Lokalizacja wybranych zabytków na obszarze rewitalizacji w Gminie Pułtusk.....	43
Rycina 17. Tereny obszarów chronionych w granicach i w sąsiedztwie obszaru rewitalizacji w Gminie Pułtusk.....	55
Rycina 18. Lokalizacja mieszkań komunalnych w Gminie Pułtusk	57
Rycina 19. Lokalizacja mieszkań komunalnych bez c.o. i c.w.u. w Gminie Pułtusk.....	58

SPIS FOTOGRAFII

Fotografia 1. Uczestnicy wydarzeń konsultacyjnych na etapie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji (Centrum Dziedzictwa Kulturowego)	11
Fotografia 2. Uczestnicy wydarzeń konsultacyjnych na etapie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji (dziedziniec pomiędzy budynkami przy Al. Wojska Polskiego 36)	12
Fotografia 3. Uczestnicy debaty oksfordzkiej na temat jakości życia w Puławsku	21
Fotografia 4. Wizyta przedszkolaków z Przedszkola Miejskiego nr 4 w Dziennym Domu „Senior+”	22
Fotografia 5. Uczestnicy wydarzeń kulturalnych i integracyjnych na obszarze rewitalizacji (amfiteatr na Zamku w Puławsku)	25
Fotografia 6. Uczestnicy wydarzeń kulturalnych i integracyjnych na obszarze rewitalizacji (festiwal teatrów amatorskich w MCKiS)	25
Fotografia 7. Uczestnicy wydarzeń kulturalnych i integracyjnych na obszarze rewitalizacji (warsztaty umiejętności społecznych organizowane przez Muzeum Regionalne).....	26
Fotografia 8. Siedziba MCKiS (widok od strony Placu Teatralnego).....	27
Fotografia 9. Rynek w Puławsku – widok od strony fontanny (w tle wieża ratuszowa i Ratusz).	36
Fotografia 10. Siedziba Centrum Dziedzictwa Kulturowego (ul. Rynek 13).....	37
Fotografia 11. Uroczyste otwarcie fontanny na Rynku w Puławsku	37
Fotografia 12. Zaplecze siedziby Puławskiej Biblioteki Publicznej im. Joachima Lelewela	38
Fotografia 13. Niezagospodarowane podwórka na tyłach kamienic przy Rynku	39
Fotografia 14. Teren po dawnej bocznicy puławskiej kolei wąskotorowej	40
Fotografia 15. Wizualizacja możliwego zagospodarowania terenów pokolejowych.....	40
Fotografia 16. Stacja roweru publicznego w pobliżu terenu rekreacyjnego nad rzeką Narew (obszar rewitalizacji).....	41
Fotografia 17. Jedna z zaniedbanych kamienic przy Rynku	44
Fotografia 18. Zabytkowe budynki pokoszarowe przy Al. Wojska Polskiego	44
Fotografia 20. Hotel Zamek – Dom Polonii w Puławsku	45
Fotografia 20. Koncepcja skansenu na bazie średniowiecznego proto-miasta (2006).....	46
Fotografia 22. Opuszczone lokale usługowe przy ul. Benedyktyńskiej.....	48
Fotografia 22. Targowisko na puławskim Rynku	49
Fotografia 23. Widok na jeden z kanałów na obszarze rewitalizacji.....	51
Fotografia 24. Pasaż Krzysztofa Klenczona	52
Fotografia 25. Skwer im. J. Piłsudskiego	53
Fotografia 26. Budynki komunalne przy Al. Wojska Polskiego Romualda Traugutta	59

Fotografia 27. Budynek komunalny przy ul. Romualda Traugutta	59
Fotografia 28. Wejścia do lokali usługowych niespełniające wymagań dostępności architektonicznej	60

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1. Załącznik graficzny przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji

PUŁTUSK **REWITA** **LIZACJA**

DOWIEDZ SIĘ WIĘCEJ:

[**https://pultusk.pl/rewitalizacja/**](https://pultusk.pl/rewitalizacja/)

